

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**M. Adami, Scriptoris Vetvsti, Historia Ecclesiastica,
Religionis Propagatae Gesta, Ex Hammabvrgensi
Potissimum Atque Bremensi Ecclesiis, Per Vicina
Septentrionis Regna**

Adamus <Bremensis>

Helmetadi[i], 1670

I. M. Adami, Canonici Bremensis, Historia Ecclesiastica, religionis
Christianae, per Septentrionis potißimum regna, propagatae gesta, à
Karolo M. ad Henricvm IV. suq[ue] libb. IV. repraesentans

urn:nbn:de:hbz:466:1-11096

M. ADAMI
HISTORIA ECCLESIA-
STICA.

Cap.
I.

Historiam Hammaburgensis Ecclesie scripturi, quoniam HAMMABURG nobilissima quondam Saxonum civitas erat, non indecens aut vacuum fore putamus, si prius de gente Saxonum & natura ejusdem provincie ponemus ea, quae doctissimus vir *Einhardus* aliique non obscuri auctores in scriptis suis reliquerunt. *Saxonia*, inquit, pars non modica est Germaniae, & ejus quae a *Francis* incolitur duplum in lato putatur habere, cum ei longitudine possit esse consimilis. Positio ejus recte metientibus trigona videtur, ita ut primus angulus in austrum porrigatur, usque ad *Rhenum* flumen. Secundus vero inchoans a maritimis *h Hadeloe* regionis, longo secus *Albiam* limite protenditur in orientem usque ad *Salam* fluvium. Ibi est angulus tertius. Itaque ab angulo in angulum habens iter octidierum, praeter eam partem Saxoniae, quae trans *Albiam* supra incolitur a *Sorabis*, infra autem a *Nordalbingis*. Saxonia viris, armis & frugibus incluta, excepto quod raris intumescit collibus. Tota vero declivis in planiciem consideratur, sola caret vini dulcedine, alia omnia fert usui necessaria. Ager ubique fertilis, compascuus & sylvestris. Qua in *Thuringiam* accedit, aut *Salam* vel *Rhenum* fluvios, ibi prorsus opimus. Caeterum juxta *k Friesiam* palustris & aridus, prope *Albiam* degenerat aliquantum. Jocunda ubique, nec mirum, cum oportuna provinciam riger annuum copia.

LIBER
PRIMUS
Cap. I.

g Al. Egimhardus, & sic deinceps.

h Hadeloe hic.

i Thuringiam.

k Friesiam.

Cap.
2.

Nobilissimi Saxoniae fluvij sunt *Albis*, *Sala*, *l Vvisura*, qui & *Vviraha* nuncupatur. Is in *Thuringia* saltu fontem

CAP. II.
l Al. Vvisuris qui nunc Vira-

ga vel Vir-
raha.

m Podar-
bornensi.

CAP. III.

n Norman-
ni.

o Al. Gic-
gorius Tu-
ronensis,
p Saxones.

habet, quemadmodum & *Sala*: deinde mediam cursu pertransiens Saxoniam, in vicino *Fresonum* fortitur occasum. Verum maximus *Albis*, qui nunc *Albia* nomen habet, etiam Romanorum testimonio prædicatur, cujus ortum ferunt trans *Bohemiam*; mox *Slavos* dirimit à Saxonibus. Juxta *Magdaburg* in se recipit *Salam* fluvium, nec longe ab *Hammaburg* ipse *Albia* mergitur in Oceanum. Quartus ex magnis Saxoniam fluminibus est *Emisa*, qui *Westvalos* à reliquis illius provinciam dirimit populis. Isque oritur in saltu *m Padarburnensi*; currit autem per medios *Fresonum* terminos in Oceanum Britannicum.

Quærentibus autem qui mortales ab initio Saxoniam coluerunt, vel à quibus gens hæc primo finibus sitgressa, compertum est nobis ex multa lectione veterum, istam gentem, sicut omnes fere populos, qui in orbe sunt, occulto Dei judicio non semel de regno ad populum alterum fuisse translatos, & ex nomine victorum provincias quoque vocabula sortitas. Quippe, si Romanis credendum est scriptoribus, primi circa *Albiam*, & in reliqua Germania *Suevi* habitaverunt, quorum confines erant qui dicuntur *Driades*, *Bardi*, *Sicambri*, *Huni*, *Vandali*, *Sarmate*, *Langebardi*, *Heruli*, *Dace*, *Marcomanni*, *Gothi*, n *Nordmanni* & *Slavi*. Qui propter inopiam soli natalis, contentionesque domesticas, aut sicut dicitur, minuendæ multitudinis causa à loco suo egressi, totam simul *Europam* inundaverunt & *Africam*. De antiquitate vero Saxonum meminit *Orosius* & *o Gregorius* ita; p Saxonum, inquit, gens ferocissima, virtute, & agilitate terribilis, in Oceani litore habitat, in viis in accessa paludibus, quæ periculosam tunc Romanis finibus irruptionem meditans, à *Valentiniano* Imperatore oppressa est. Deinde cum occuparent Gallias Saxones, à *Sagrio* duce Romanorum victi sunt, & insulæ eorum captæ. Igitur *Saxones* primo circa *Rhenum* sedes habebant & vocati sunt *Angli*, quorum pars inde veniens in Britanniam,

Roma-

Romanos ab illa depulit insula. Altera pars Thuringiam oppugnans tenuit eam regionem. Quod breviter conscribens *Einhardus*, tali modo suam ingreditur historiam.

[Cap. 4.] Saxonum gens, inquit, sicut tradit antiquitas, ab Anglis CAP. IV.
 Britanniae incolis egressa, per Oceanum navigans, Germaniae litoribus studio & necessitate quaerendarum sedium appulsa est, in loco qui vocatur *q. Hatbeloë*. Eo tempore quo q. Hadulo: h. d.
Thidericus rex Francorum contra *Hirminfridum* ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter ferro vastavit & igne, & cum jam duobus praëliis ancipiti pugna incertaque victoria mirabili caede suorum decertassent, r. Thiedricus. (Hadugato.
Theodoricus spe vicendi frustratus, misit legatos ad Saxones, quorum Dux erat *f. Hadugatus*, ut audivit causam adventus eorum, pollicitisque pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit eos in adiutorium. Quibus secum quasi jam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superavit adversarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum, juxta pollicitationem suam, victoribus delegavit. Qui eam sorte dividentes, cum multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum tota ab eis occupari non potuit, partem illius, eam maxime quae respicit orientem, colonis tradebant, singulis, pro sua sorte, sub tributo exercendam. Coetera vero loca ipsi possederunt. A meridie quidem *Francos* habentes, & partem Thuringorum, quos praecedens hostilis turbo non tetigit, alveoque fluminis *Vnströte* dirimuntur; A septentrione vero *Nordmannos*, gentes ferocissimas; Ab ortu solis *Obarricos*; & ab occasu *Frisos*, à quibus sine intermissione vel scedere vel concertatione necessaria finium suorum spatia tuebantur. Erant enim inquieti nimis, & finitimorum sedibus infesti, domi vero pacati, & civium utilitatibus placida benignitate consulescentes. Generis quoque ac nobilitatis suae, providissimam curam habentes, nec facile ullis aliarum gentium, CAP. V.
 vel

vel sibi inferiorum connubiis infecti, propriam & sinceram, tantumque sibi similem gentem facere conati sunt. Vnde habitus quoque ac magnitudo corporum comarumque color, sicut in tanto numero hominum, idem pene omnibus. Quatuor igitur differentiis gens illa consistit, nobilium scilicet, & liberorum, libertorumque atque servorum. Et id legibus firmatum, ut nulla pars in copulandis conjugiiis propriæ fortis terminos transferat; sed nobilis nobilem ducat uxorem, & liber liberam, libertus jungatur libertæ, & servus ancillæ. Si vero quispiam [horum sibi non congruentem, & genere præstantiorem] duxerit uxorem, cum vitæ suæ damno componat. Legibus etiam ad vindictam malefactorum optimis utebantur. Et multa utilia atque secundum legem naturæ honesta, in morum probitate studuerunt habere; quæ eis ad veram beatitudinem promerendam proficere potuissent, si ignorantiam creatoris sui non haberent, & à veritate culturæ illius non essent alieni.

CAP. VI. Coluerunt enim eos qui natura non erant Dii, inter quos præcipue *Mercurium* venerabantur, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare consueverant. Deos suos neque templis includere, neque ulla humani oris specie assimilare, ex magnitudine & dignitate cœlestium arbitrati sunt. Lucos & nemora consecrantes, deorumque nominibus appellantes, secretum illud sola reverentia contemplantur. Auspicia & sortes quam maxime observabant. Sortium consuetudo simplex erat, virgam frugiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temere ac fortuito spargebant. Mox si publica fuit consultatio, sacerdos populi, si privata, ipse pater familias precatus Deos, cœlumque suspiciens ter singulos tulit, sublatis secundum impressam ante notam interpretatus est. Si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die consultatio; si permissum est, eventuum adhuc fides exigebatur. Avium voces & volatus interrogare proprium.

proprium erat illius gentis. Equorum quoque præfagia ac motus experiri, hinnitusque ac fremitus observare. Nec ulli auspicio major fides, non solum apud plebem, sed etiam apud proceres habebatur. Erat & alia observatio auspicioꝝ, qua gravium bellorum eventus explorare solebant. Ejus quippe gentis cum qua bellandum fuit, captivum quoquo modo interceptum, cum electo popularium suorum, patrijs quemque armis committere, & victoriam hujus vel illius projudicio habere. Quomodo autem certis diebus, cum *z* aut inchoatur luna, aut impletur, agendis rebus auspiciatissimum initium crediderunt, aliaque innumerabilia vanarum superstitionum genera, quibus *u* impliciti sunt, observaverint, prætereo. Hæc vero ideo commemoravi, quo prudens lector agnoscat, à quantis errorum tenebris, per Dei gratiam & misericordiam sint liberati; quando eos ad cognitionem sui nominis lumine veræ fidei perducere dignatus est.

Erant enim, sicut omnes fere Germaniam incolentes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, veræque religioni contrarii, neque divina neque humana jura polluere vel transgredi inhonestum arbitrabantur. Nam & frondosis arboribus, fontibusque venerationem exhibebant. Truncum quoque ligni non parvæ magnitudinis in altum erectum sub *x* dio colebant, patria cum lingua *y* IR MIN SUL appellantes, quod latine dicitur *universalis columna*, quasi sustinens omnia. Hæc *z* tulimus excerpta ex scriptis *Einhardi*, & de adventu, moribus & superstitione Saxonum, quam adhuc Slavi & Sveones ritu paganico servare videntur.

Cap. 6. Qualiter, autem gens dura Saxonum ad cognitionem divini nominis pervenerit, aut quibus prædicatoribus ad Christianæ religionis normam pertigerit, explicare locus quaerit, si de bello prius *Caroli*, quod cum Saxonibus longo profligatum est tempore, mentionem facimus, & belli causas simul

B

con-

connectimus. *Thuringi* vel *Saxones*, itemque ceteræ quæ juxta *Rhenum* sunt nationes, ex antiquo *Francis* tributariæ leguntur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus a *Pippino* genitor *Caroli* bellum intulit, quod tamen filius *b* ejus majori felicitate peregit; de quo idem scriptor *c* *Einhardus* brevi epilogo meminit dicens: Susceptum est igitur bellum adversum *Saxones*, quod magna utrinque animositate, tamen majore *Saxonum*, quam *Francorum* damno, per continuos *d* xxx. annos gerebatur: poterat siquidem citius finiri, si *Saxonum* hoc perfidia pateretur. Omnibus igitur qui resistere solebant profligatis, & in suam potestatem redactis, ea conditio à rege proposita, & ab illis suscepta est, ut abjecto demonum cultu, relictiisque patrijs ceremonijs, *Christianæ* fidei sacramenta susciperent; & *Francis* adunati, unus cum eis populus *e* efficerentur: tractumque per tot annos bellum ita constat esse finitum. Nunc autem spiritales animarum triumphos ad scribendum succincti, de hijs prædicatoribus, qui ferocissimos *Germaniæ* populos ad divinam religionem perduxerunt, tale sumamus exordium.

CAP. IIX.

Primus omnium qui *Austerales Germaniæ* partes, Cap.
7. *Idolorum* cultui deditas, ad cognitionem divinæ ac *Christianæ* religionis adduxit, erat *Vinifridus* natione *Anglus*, verus *Christi* Philosophus, cui postea cognomentum ex virtute erat *Bonifacius*. Et quamvis alij scriptorum vel *Gallum* in *Alemannia*, vel *f* *Heimeraminum* in *g* *Bavaria*, sive *Kilianum* in *Franconia*, seu certe *h* *Villebrordum* in *Fresia*, priores asserant verbum *Dei* prædicasse: Hic tamen omnes alios, uti *Paulus* apostolus, studio & labore prædicationis antevenit. Ipse enim, ut in gestis suis legitur, apostolicæ sedis auctoritate fultus, legationem ad gentes suscepit, *Theutonum*que populos, apud quos nunc & summa *Imperij Romani*, & divini cultus reverentia viget ac floret, *Ecclesias doctrina*, virtutibusq;

f Hemmeramum.
g Beguaria
h Willebrordum.
Et ita semper.

busque illustravit. ⁱ Quorum etiam provincias in Episcopa- ⁱ Quartus
tus distribuens, scorum *Francos* cis Rhenum, ^k *Hessones* ac ^k *Hassones*
Thuringos qui Saxonum confines sunt, primitivo quodam la-
boris sui fructu Christo & Ecclesie copulavit. Tandemque
à *Fresonibus*, quos jam ante ad fidem converterat, illustri mar-
tyrio coronatus est. Gesta ejus à discipulis plenaria manu e-
dita sunt, ^l qui ferunt eum agonizasse cum alijs quinquagin- ^l *quæ*
ta & amplius commilitonibus suis, anno ordinationis sue
xxxvii. Ipse est annus Dominice incarnationis dcc lv. Pippi- ^z
ni junioris [*m* regnantis] ⁿ xiv. ^m *deest Al*
ⁿ *Al. 1117.*

Cap. 8. Post passionem sancti Bonifacii *Villebadus* & ipse ^z *Al. fux*
Angligena, fervens amore Martyrii properavit in *Fresi-* ^z *voluntati,*
am; ubi consistens ad sepulchrum beati martyris, Paganos fa- ^p *nihil*
ci poenitentes suscepit, & credentium multa millia baptiza- ^{magis}
vit. Deinde cunctam in circuitu provinciam cum discipulis
perlustrans idola confregisse, populosque ad culturam veri Dei
evangelizasse, dicitur. Tunc & gentilium zelo fustibus per-
cussus, & gladio legitur ad jugulandum proscriptus. Licet
gratia Dei majoribus eum prædestinaret titulis, ^o sua tamen ^o *Al. fux*
voluntate & studio p nihilominus ad martyrium piger erat. Post ^z *voluntati,*
hæc missus à *Carolo* rege in Saxoniam, primus omnium docto- ^p *nihil*
rum maritimas & boreales Saxonie partes, ac *Transalbinos*
populos ad Christianam provocavit fidem. Septem annos
prædicasse dicitur eam regionem, usque ad annum rebellionis ^q *Widua*
Saxonum xii. cum ^q *Viduchind* persecutionem movens in ^{crad,}
Christianos, Francorum terminos usque ad Rhenum vasta-
bat. In qua persecutione discipuli *Willehadi* sancti quidam ^r *Frisiam*
Breme, quidam per ^r *Fresiam*, cæteri trans *Albiam* passi le- ^r *Frisiam*
guntur. Vnde confessor Dei, majus adhuc lucrum exspe-
ctans, de conversione plurimorum legitur secundum Evange-
licum præceptum de civitate in civitatem / fugisse, dispersis- ^f *confugis-*
que ad prædicandum socijs, ipse Romam cum ^t *Liudgero* ve- ^{se.}
nissè, ^t *Liudgero*

nisse. Vbi sanctissimi Papæ *Adriani* consolatione relevati, *Luidgerus* in montem *Casinum* recessit ad confessionem sancti *Benedicti*. *Villebadus* in *Galliam* ad sepulchrum sancti repedavit *Villebrordi*. Itaque biennio uterque reclusi, contemplativæ vitæ operam dabant, apprime orantes pro persecutoribus & gente *Saxonum*, ne jactum in eis semen verbi Dei inimicus homo zizanij oppleret, impletumque est u quod scriptura dicit, *multum valet deprecatio justî assidua*. Hæc de vita ejus ad sensum excerpta protulimus. Transacto igitur biennio, quod est anno *Caroli XIII. x. Wilekind* inceptor rebellionis, ad fidem *Caroli* venit, baptizatus est ipse cum alijs *Saxonum* magnatibus, & tunc demum *Saxonia* subacta, in provinciam redacta est. Quæ simul in *IX. Episcopatus* divisa, y *Moguntino* & *Coloniensi* Archiepiscopis est subjecta. Cujus exemplar divisionis, quod ex præcepto regis in *Bremensi* Ecclesia servatur, hiis cognosci potest verbis.

u Al. in eis
quod.

x Wilekind
ehind.

y Mogontino.

CAP. X.

In nomine Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi, Carolus divina ordinante providentia Rex. Si Domino Deo exercituum succurrente in bellis victoria potiti sumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc seculo pacem & prosperitatem, & in futuro perpetua mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter noverint omnes Christi fideles, quod *Saxones*, quos à progenitoribus nostris ob suæ pertinaciam perfidie semper indomabiles, ipsique Deo & nobis tam diu rebelles, quousque illius, non nostra virtute, ipsos & bellis vicimus, & ad baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristina libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subjugales devote addiximus, videlicet, ut qui nostra potestatis jugum hæctenus ferre detrectaverunt, victi jam (Deo gratias) & armis & fide Domino & Salvatore nostra Iesu Christo & sacerdotibus ejus, omnium suorum jumentorum & fructuam totiusque cultura decimas ac nutrimenta, divites ac pauperes legaliter constructi persolvant.

vant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in
 provinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite disterminan-
 tes, Septentrionalem illius partem, qua est piscium ubertate ditissima,
 & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, & Apostolorum
 suorum principi Petro pro gratiarum actione devote obtulimus: Sibi-
 que in Wigmodia in loco Bremon vocato, super flumen & Wirra-^{z Viraam.}
 ham Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic paro-
 chia decem pagos subiecimus, quos etiam abiectis eorum antiquis
 vocabulis & divisionibus, in duas redegitur provincias, hiis ap-
 pellantes nominibus, Wigmodiam & Lorgoe. Insuper ad prefata
 constructionem Ecclesiae in supra dictis pagis LXX. mansos cum suis
 colonis offerentes totius hujus parochiae incolas, decimas suas Eccle-
 siae, suoque provisorii fideliter persolvere, hoc nostra majestatis prae-
 cepto jubemus, donamus & confirmamus. Ad huc etiam summi a Al. deest.
 pontificis & universalis Papae Adriani praecepto, nec non & Mogon-
 tiacensis Episcopi Lullonis, omniumque qui affuere pontificum con-
 silio, eandem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis Wil-
 lehado probabilis vita viro, coram Deo & sanctis ejus commisimus.
 Quem etiam primum ejusdem Ecclesiae III. Idus Iulij consecrari fe-
 cimus Episcopum, ut populus divini semina verbi secundum datam
 sibi sapientiam facliter dispensando, & novellam hanc Ecclesiam ca-
 nonica ordine, & monasteriali competentia, utiliter instruendo, in-
 terim plantet & riget, quousque precibus sanctorum suorum exora-
 tus, incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam idem ve-
 nerabilis vir serenitati nostrae, eam, quam diximus, parochiam pro-
 pter barbarorum infestantium pericula seu varios eventus, qui in ea
 solent contingere, ad sustentacula sive stipendia Dei servorum in ibi
 militantium Deo, minime sufficere posse. Quamobrem quia Domi-^{3.}
 nus omnipotens in gente Fresonum, sicut & Saxonum, ostium fidei
 aperuit, partem prae nominatae regionis, videlicet Fresiae, qua con-
 rigua huic parochiae esse dinoscitur, eidem Bremensi Ecclesiae, suoque
 provisorii VVillehado Episcopo ejusque successoribus, perpetualiter de-
 legavi-

legavimus retinendam. Et quia casus prateritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam sibi in eadem diocesi usurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluvium, Liam, Steinbach, Hasalam, Wimarcham, Sneidbach, *b* Ostam, Mulinbach, Motam paludem, *que dicitur Sigefridemor, Quistinam, Chesemor, Aschbroch, Wifebroch, Bivernam, Vternam,* iterumque Ostam. Ab Hosta vero *c* usque quo perveniat ad paludem *que dicitur d* Caldenbach. Deinde ipsam paludem usque in *e* Wempnam fluvium. A Wempna vero *f* Bicinam, Farstinam usque in Wirraham fluvium. De hinc ab orientali parte ejusdem fluminis viam publicam, *qua dicitur Hesseweg, Sturmegoë & Lorgoe* determinantem *g* Sechbasam, Alapam, Caldhowa, iterumque Wirraham: ex occidentali autem parte viam publicam, *qua dicitur h* Folcweg, Derue & Lorgoë dividens, usque in Huntam flumen. Deinde ipsum flumen, & Amriuum Lucum sylvestrem, quem incolae loci Wildloch nominant, Finolam, Waldesmoer, Bercpol, *i* Eddenriad paludem, Emisgoë & *k* Ostergoe determinantem, Brustlacho, Biberlach, iterumque mare; firmos & intransgressibiles circum scribimus. Et ut hujus donationis ac circumscriptionis auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconvulsa manere, manu propria subscripsimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.

l Alpridie.

Signum Domini Caroli regis invictissimi.
Hildebaldus Archiepiscopus Coloniensis, & sacri
Palatii Capellanus recognovi. Data l 11. Idus

Iulij, Anno Dominice incarnationis DCCLXXXVIII, Indictione XII. Anno autem regni Domini Caroli XXI. Actum

in in Pal.
a Metensi,

in Palatio n Nemetensi feliciter, Amen.

Sedit

Cap. 10. Sedit igitur Dominus & pater noster *VVillehadus* CAP. XII.
 10. post ordinationem suam annos duos, menses III. dies
 xxvi. prædicavitque tam *Fresis* quam *Saxonibus* post martyri-
 um *S. Bonifacii*, omnes annos triginta quinque. Obiit autem
 senex & plenus dierum in *Fresia*; in villa *Pleccaſſe*, quæ sita est
 in *Ruſtris*. Corpus ejus *Bremam* deportatum in basilica *S. Pe-*
tri, quam ipse ædificavit, sepultum est. Transitus ejus cele-
 bratur festivis gaudiis vi. Idus Novembris, ordinatio, III. I-
 dus Julij. Extat vitæ actuumque ejus insignis liber, quem suc-
 cessor ejus iv. fideli stilo exaravit *Ansgarius*. Ad cujus lectio-
 nem, quia nos ad alia properamus, cupientem scire trans-
 mittimus.

Cap. 11. Proximum sancto *Willehado* ex discipulis ejus *WIL-* CAP. XIII.
 11. LERICVM in *Bremensi* Ecclesia præfuisse legimus, quem
 alij *VVillebarium* nuncupant. Seditque annos L. usque ad an-
 num *Lutbowici* senioris penultimum. Cum vero scriptum
 sit in libro *Donationum* sive *Traditionum* *Bremensis* Eccle-
 siæ, ab anno xxxvii. *Caroli*, usque ad xxv. o [annum] *Luthe-* o Al. dec.
wici præsedisse *VVillericum*, p. xii. anni minus reperiuntur ab p. xiv.
 eo quem prædiximus numero. Et credi potest tanto tempo-
 re *Bremensem* Episcopatum cessasse, quemadmodum & alios
 propter novellam gentis *Saxonum* conversionem, quæ non-
 dum se Episcopali ditione regi patiebatur: maxime cum nul-
 lis fere annis à bello vacantibus, tandem *Saxones* ita profligati
 legantur, ut ex hiis qui incolunt utrasque ripas *Albis* flumi-
 nis x. milia hominum q. cum parvulis in *Franciam* translati q Al. cum
 sint. Et hic est annus diuturni *Saxonum* belli xxxiii. quem mulieribus
 Francorum historici ponunt memorabilem; scilicet *Caroli* Im- & p.
 peratoris xxxvii. Quo tempore cum *Sclavorum* quoque gen-
 tes Francorum Imperio subjicerentur, *Carolus* *Hammaburg* ci-
 vitatem *Nordalbingorum*, extructa ibidem Ecclesia, *Heridago* 40
 quidam sancto viro, quem loci Episcopum designavit ad re-
 gendum.

r commen-
davit.
f Alibi hæc
desunt.

gendum r commisit; cui etiam propter infestationem barba-
ricam, ubi interdum posset consistere, cellam [s quendam in
Gallia] *Rodnach* donavit. Disponens eandem Hammabur-
gensis Ecclesiam, cunctis Sclavorum Danorumque gentibus
Metropolim statuere. In qua re ad perfectum ducenda, &
mors *Heridagi* presbyteri & occupatio regni, *Carolus* Impera-
torem, ne desiderata compleret impedivit. Legimus in libro
donationum Bremensis Ecclesiæ *Willelicum* Bremensem Epi-
scopum Transalbianis etiam ante *Ansgarium* prædicasse, &
Ecclesiam in *Milintorp* frequenter visitasse, usque ad tempus
quo *Hammaburg* metropolis facta est.

CAP. XIII.

Et quoniam mentionem *Danorum* semel fecimus, dignum
memoria videtur, quod victoriosissimus Imperator *Carolus*,
qui omnia regna Europæ subjecerat, novissimum cum Danis
bellum suscepisse narratur. Nam Dani & cæteri qui trans Da-
niam sunt populi ab historicis Francorum omnes *Nordmanni*
vocantur. Quorum Rex *Gotafridus* antea *Fressis*, itemque
Nordalbingis, *Obotritis* & aliis Sclavorum populis tributo suba-
ctis, ipsi *Carolo* bellum minatus est. Hæc dissensio volunta-
tem Imperatoris vel maxime de *Hammaburg* retardavit. Tan-
dem extincto cælitus *Gotafrido*, r *Hemming* patruelis ejus
successit, qui mox pacem cum Imperatore faciens, *Eggoram*
fluvium regni terminum accepit. Nec multo post Clarissi-
mus Imperator *Carolus* obiens, u *Lutbewicum* filium suum Im-
perii reliquit heredem. Cujus transitus ad superos contigit an-
no xxv. *Willelici*, die v. ante Kalend. Februarii.

r Al. He-
ming.u Ludovi-
cus.

CAP. XIV.

Lutbewicus voluntatem patris oblitus provinciam | Cap.
Transalbinam *Bremensi* & *Ferdensi* Episcopis commen- | 13.
davit. A quo tempore gesta incipiunt sancti *Ansgarij*. Et quo-
niam borealium gentium historia nostram, id est, Bremen-
sem Ecclesiam in parte respicit, disposui, nec inutiliter, ut ar-
bitror, passim occurrentia tangere acta Danorum, Per idem
tempus

tempus *Hemmingo* Danorum rege mortuo, *Sigafriid* & *x Anulo* ^{x Al. Amilo}
 nepotes *Gotafridi*, cum inter se de primatu regni convenire
 non possent, y prælio dividerunt, in qua congressione xi. milibus y prælio
 hominum interemptis, Reges ambo ceciderunt. Pars Anu. ^{ceptu de}
 lonis cruenta victoria potita, *Reginfridum* & *Haroldum* in regnum
 posuerunt. Moxque *Reginfridus* à *Haroldo* pulsus piraticam
 classem exercuit. *Haroldus* vero cum Imperatore foedus i-
 mit. *Historia* plenius hæc *Francorum* exequitur. In diebus illis
 scribitur, quod *z Ebo* Remensis, cum de salute gentium reli- z *Ebo*
 gionis studio ferveret, legationem ad gentes cum *Haligario*
 suscepit à *Paschali* Papa, quam postea noster *Ansgarius* divina
 opitulante gratia feliciter peregit. Anno *Willerici xxxiii*. CAP. XV.
Luthewicus Imperator novam in Saxonia *Corbeiam* exorsus, re-
 ligiosissimos Franciæ monachos ad illud congregavit cœno-
 bium, inter quos præcipuus legitur sanctissimus pater noster
 ac philosophus Christi *Ansgarius*, vitæ atque scientiæ merito
 clarus, & omni Saxonum populo acceptus. Eodemque tem-
 pore Rex Danorum a *Haroldus* à filiis *Gotafridi* regno spolia- Haraldus?
 tus, ad *Luthewicum* supplex venit Imperatorem; qui & mox
 Christianæ fidei catechismo imbutus, apud *Moguntiam* cum u-
 xore, fratre & magna Danorum multitudine baptizatus est.
 Quem Imperator à sacro fonte suscipiens, cum decrevisset in
 regnum suum restituere; dedit ei trans *Albiam* beneficium; &
 fratri ejus *b Horico*, ut tum piratis oblisteret, partem *Fresia* b Al. Heruë
 concessit, quam adhuc *Dani* quasi legitimam sui juris reposcunt.
 Cum autem nemo doctorum facile posset inveniri qui cum CAP. XVI:
 illis ad Danos ire vellet, propter barbaricam crudelitatem, qua
 gens illa fugitur ab omnibus, sanctus *Ansgarius* divino, ut cre-
 dimus, spiritu accensus, & qui ad martyrium aliqua optabat oc-
 casione pertingere, cum socio se ad ultroneum obtulit *Audber-*
to, non solum inter barbaros, verum etiam in carcerem & in
 mortem pro Christo ire paratus. Itaque biennio in regno *Dano-*

rum commorati, multos ex gentibus ad Christianam fidem con-
 verterunt. Inde reversi, cum denuo ab Imperatore postula-
 rentur, ultimos *Sueonum* populos Evangelij gratia tentare; in-
 trepidus athleta Christi Ansgarius assumptis secum fratribus
 e Vitima-
 ro. *Gislemaro & c. Vvithmaro* doctoribus, gaudens pervenit in *Da-*
 niam. Vbi relinquens *Gislemarum Haroldo*, ipse cum *With-*
 i Sveriam. *maro* in *d Sueoniam* transfretavit. Vbi benigne à rege *Biorno*
 suscepti, verbum Dei publice prædicare permissi sunt. Mul-
 tos itaque per annum integrum lucrati sunt Domino Jesu Chri-
 sto. In quibus *Herigarius* oppidi *Birca* præfectus credidit, quem
 tradunt etiam miraculis & virtutibus insignem. Hac legatio-
 nis suæ prosperitate gavisi, *Corbeiam* novi Apostoli cum trium-
 pho duarum gentium regressi sunt. Et ô mira omnipotentis
 Dei providentia de vocatione gentium, quam disponit artifex,
 ut vult, & quando vult, & per quem vult. Ecce quod longo
 prius tempore *Vvilebrordum & Ebonem*, aliosque voluisse legi-
 mus, nec potuisse; nunc *Ansgarium* nostrum & voluisse & per-
 fecisse miramur, dicentes cum Apostolo, *non est volentis neque*
currentis, sed est Dei miserentis. Ergo cui vult, inquit, misere-
tur, & quem vult indurat. Tunc Imperator cum magna-
 tibus sancto *Ansgario* de gentium congratulatus salute, inge-
 res Christo gratias persolverunt.

CAP. XVII

Habito igitur generali sacerdotum consilio, pius Cæsar
 votum parentis cupiens implere, *Hammaburg* Transalbianorum
 civitatem, metropolim omnibus barbaris statuit nationibus
 Danorum, Sueonum, itemque *Slavorum*, & aliis coniacentibus in-
 circuitu populis, eique cathedræ primum Archiepiscopum or-
 dinari fecit *Ansgarium*. Hoc factum est anno Domini e DCCC
 xxxiii. *Vvillerici* Bremensis Episcopi xlii. Consecratus est
 autem à *Dragone* Metensi Episcopo, Cæsar's fratre germano.
 f Odgaro. astantibus atque faventibus f *Oigario* Mogontiensis, *Ebone*
 g Heddi. Remensi, g *Hette* Treverensi & aliis: Consentientibus etiam
 Vvilo-

VVillerico Bremensi, & *Helingaudo* Ferdensi Episcopis, quibus antea diœcesis illa commendata est: roborante id Papa *Gregorio IIII.* apostolica auctoritate, & pallij datione.

Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & privilegia Papæ, sancto *Ansgario* data, in quibus hoc quoque una continetur, quandam ei cellam in Gallia *b Turholt* vocatam, ad supplementum legationis suæ à Cæsare concessam, anno Domini *i DCCC. XXXIII.* Acta indictione XII. qui est *Luthowici k XXI.*

h Al. Turholt.
i Al. 834.
k Al. xx.

Cap. 14. Beatus autem *Ansgarius* nunc Danos, nunc Transalbinos visitans, innumerabilem utriusque gentis multitudinem traxit ad fidem. Si quando vero persecutione barbarorum impeditus est ab studio prædicandi, apud *Turholt* cum discipulis suis se retinuit. In adiutorium etiam prædicationis, datus est ei *Ebo* Remensis [Archiepiscopus,] de quo & antea diximus. Hic seu fatigatione itineris, seu corporis debilitate impeditus, sive potius occupatione seculi delectatus, vicarium pro se dedit *Ansgario* nepotem *Gaudbertum*. Quem ipsi ambo consecrantes Episcopum, vocaverunt eum *Simonem*, eumque divinæ gratiæ commendatum, in *Sueoniam* miserunt. Hæc in vita sancti, *Ansgarij* copiose descripta, nobis abbreviandi locum præbuerunt. Verum quod distinctio temporum ibi obscura est, pleraque ab alijs scriptis temporum congruentiam mutuavimus. Nunc ad cætera unde incepimus regrediamur.

l. Al. dca.

m mutavimus.

Cap. 15. Interea *VVillericus* Bremensis Episcopus, diœcesim suam sollicitè circumeundo, gentiles baptizando, & fideles in Christo confortando, strenuum prædicatoris officium peregit. Ecclesias ubique per Episcopium congruis erexit in locis. Tres vero *Breme*, quarum primam scilicet domum *sancti Petri*, de lignea lapideam fecit; & corpus sancti *VVillebadi* exinde translatum in australi, quod fecit, oratorio recondidit.

CAP. XIX

Quod etiam scriptor vitæ ejus præterire noluit. Narrantque posteri hoc factum pro timore piratarum, qui propter virtutem miraculorum confessoris nostri corpus auferre maluerunt. Eodem tempore beatus *Ansgarius* corpora sanctorum, quæ dono *Ebonis* Archiepiscopi susceperat, trans Albiam fertur deportasse, & corpus quidem sancti *n Materniani* apud *o Heligastad* reposuit, *Xisti* vero & *p Sinnicy*, cum aliorum martyrum patrocinii, in urbe *Hammaburg* collocavit, Beati vero *Remigij* Cimilia cum *q* ingenti honore servavit *Brema*. *VVillericus* igitur clerum maximum collegit, de populo vero magnam Bremensi Ecclesiæ hæreditatem acquisivit. In diebus suis *Carolus* elemosynam obtulit Salvatori ad Bremensem Ecclesiam, centum mansos. Scriptum est in libro Donationum tertio, capitulo *i*. ubi etiam crebro versu hoc repetitur. *Sacro sancta basilica quæ constructa est in honore sancti Petri Apostoli, in loco seu villa publica nuncupata Brema, ubi Willericus Episcopus servus servorum Dei præesse videtur.* Qui obiit senex & plenus dierum Anno Domini *v dccc xxxvii*. qui est annus *Lusbowici* *xxv* & penultimus, sepultusque est in domo sancti Petri, à parte altaris *s* aquilonali *iiii*. Nonas Maii.

CAP. XX. **LEVDERICVS** ordine tertius, sedit annos *o*. **Cap. 16.**
 Ejus annos cum pro certo scire non possumus, ex eodem libro traditionum discimus, & *VVillerici* diaconum fuisse, & sedisse usque *i* ad *Lusbowici* junioris sextum, capitulo **LIIIX.** scriptum. Hunc etiam tradunt superbum fuisse: quod exinde conjici potest, quia se aliquando *custodem*, aliquando *pastorem Bremensis gregis* gloriatur. In diebus illis sanctus *Ansgarius* legationem sibi creditam fideliter executus, apud *Hammaburg* novellæ plantationi insudavit, doctrina oris, & opere manuum exercens Ecclesiam. Sæpe etiam monasterium *u* **G. II. æ**, quod dono Cæsaris possedit, *Turbolt* visitans, fratribus *ibidem* Deo militantibus salutaris regulæ tramitem verbo exemplo

n Matri-
 mani.
 o Heling-
 stad.
 p Signini.
 g decenti.

i Al. 839.

s aquilo-
 nari.
 CAP. XX.

u ad annum
 8.

u Franciæ.

5,

emploque monstravit. In quorum nobili contubernio jam
 tum à puero sanctus effulsit *Rembertus*, quem sanctus pater *Ansgarius*
 adoptans in filium prophetico spiritu, quo plenus erat,
 longe ante prædixit illum suæ virtutis æmulum, & in cathedra
 pontificali succedere, gratiaque meritorum in cælesti regno
 consortem fore. In qua re omnipotentis Dei providentia,
 quæ olim *Helie* substituit *Heliseum*, in *Remberto* non fefellit
Ansgarium.

Cap. 17. Interea *Nordmanni* piraticis excursionibus usquequa- CAP. XXI.
 que degrassati, *Fresones* tributo subiiciunt. Eodemque
 tempore per *Rhenum* vecti *Coloniam* obsederunt, per *Albiam*
 vero *Hammaburg* incenderunt. Inclita civitas tota, aut præ-
 da, aut incendio disperiit. Ibi Ecclesia, ibi claustrum, ibi bi-
 bliotheca summo collecta studio, consumpta est. Sanctus
 autem *Ansgarius*, ut scribitur, cum reliquiis sanctorum marty-
 rum nudus evasit. Excidium *Hammaburg* historia non tacet
 Francorum, & privilegia Romanorum. Hoc, ut ajunt, factum
 est, anno *Lutbewici* senioris novissimo. Tunc quoque *Gaud-*
bertus Episcopus zelo gentilium à *Suconia* depulsus, & *Nithar-*
dus capellanus ejus martyrio cum aliis coronatus est. Et ex-
 inde *Suconia* caruit septennio sacerdotali præsentia. Quo tem-
 pore *x Amundus* regno pulsus, in Christianos movit persecu- x Al. A-
 tionem. *Herigarius* vero *Birca* præfectus, Christianitatem ibi nundus,
 solus sustentavit. Qui etiam tantam fidei gratiam meruit, ut
 potentia miraculorum & exhortatione doctrinæ, multa paga-
 norum milia salvavit. Scriptum itaque in actibus beati *Ansgarii*.

Cap. 18. Anno *Leuderici* Bremensis Episcopi III. *Lutbewicus* CAP. XXII
 Imperator obiit, regnumque in contentione remansit.
 Multa inter fratres discordia, bellum maximum, in quo, ut hi-
 storia testatur, omnes Francorum vires consumpta sunt. Discer-
 dia y inventor *Ebo*, qui & supra in patrem filios armaverat, & y inventor
 nunc

nunc fratres intestina seditione concitaverat: conspirationis crimine accusatus, à Papa Gregorio deponitur. Sed alijs criminantibus hoc, alijs & hoc factum astruentibus, veritatem nos in medio relinquemus; præsertim cum à sancto patre nostro Ansgario ea dilectione quam ab initio secum habuit, usque in finem habitus fuerit. Lege in *vita* ipsius, & in *capitulo Rabani*, de fama *Ebonis* ambigua. Tandem mediante Papa Sergio, pax inter fratres convenit, regnumque in tres partes est divisum, ita ut *Lotharius* major natu Romam cum Italia, *Lotharingiam* cum *Burgundia* possideret, *Lothewicus* *Rhenum* cum *Germania* regeret, *Carolus* Galliam, *Pippinus* *Aquitaniam* acciperet. Hac inter fratres sortita regni divisione, *Turbolt* monasterium in partem cessit *Caroli*, sicque alienatum est à jure sancti *Ansgarij*. At ille in paupertate sua Deum glorificans, Cap. 19 verbum Dei, cujus legatione functus est, tam suis quam alienis infatigabiliter seminavit. Vnde contigit, ut prædium, quod *a Ramsolam* dicitur, à quadam venerabili matrona susceptum, nomine *b IKIA*. Qui locus in episcopatu Ferdensi positus, ab *Hammaburg* nisi tribus disparatur rasis. Ibi sanctus Dei cœnobium constituens, reliquias sanctorum *Xisti* & *c Sinnicij* locavit confessorum, & alia patrocina quæ ab *Hammaburg* fugiens portavit, ubi & gregem profugum collegit, de pulsosque à *d* gentibus socios in eo portu retinuit. Ab eo ergo loco *Hammaburgensem* Ecclesiam visitans, *Nordalbingos* in fide *e* reformavit, quos antea persecutio turbavit. Tunc quoque ne legatio gentium tarditate sua quapiam frigeret, prædicatores misit in *Daniam*; *f Harigarium* vero eremitam direxit in *Sueoniam*. Fertur etiam venisse *Bremam*, atque ab Episcopo ipsius loci, qui doctrinæ ac virtutibus ejus invidit, de pulsum esse. Post hæc *LEVDERICVS* *Bremensis* Episcopus obiit, & sepultus est in Ecclesia beati Petri ab australi parte altaris. Decessit autem *g ix. Kal. Septembris*, & Ecclesia diu vindicata permansit. Tunc

z hoc recte

t

b.

Cap. XXII

a Ramsola.
b Ibia.

c Signini.

d gentilibus.
e confirmavit.

f Hergarium.

g Al. VIII. kal.

Cap. 20. Tunc Luthewicus Pius Caesar inclytus Hammaburgensis Ecclesie desolationem miseratus, venerabili Ansgario contulit Bremensem Episcopatum. At ille quamvis Canonum non ignoraret decreta, quibus cautum est, ut Episcopus, qui a sua civitate persequutionem passus expellitur, in alia vacante recipiatur, tamen ne pro invidia ceteri scandalizarentur, Cæsari super hac re diu restitit. Postremo si absque fratrum querela fieri posset, tunc solummodo concederet. In vita nostri Antistitis hæc plenissime describuntur. Obscure vero notatur tempus, quod liber donationum significat apertius. Anno scilicet Luthewici secundi IX. dominum Ansgarium ab h Aldrico clerico & Comite Reginbaldo legatis Cæsaris ductum in Episcopatum. Scriptum libro tertio, capitulo XX. Sed & in vita ejus hæc; Multum, inquit, temporis fluxit, ex quo beatus Ansgarius Bremensem Episcopatum suscepit, antequam hoc à Papa Nicolao firmaretur. Sanctus itaque Ansgarius i receptus Cap. 21. Bremis, annos XIX. sedit. Nam antea in Hammaburgensi cathedra præfuit annis XVI. qui fiunt simul XXXIV. Hoc regalis munificentie dono, confessor Dei valde gavisus in Daniam festinavit. Vbi Regem [k Danorum] l Horicum inveniens, Christianum reddidit. Is statim Ecclesiam in portu maritimo erexit apud m Sliasuwig, data pariter licentia, ut quisque vellet in regno suo, fieret Christianus. Infinita gentium credidit multitudo, de quibus hoc in libris memoriale relictum est, plures, ut aqua baptismi loti sunt, ab omni corporis infirmitate liberatos.

Cap. 22. Quibus rebus ex voto completis, dum adhuc sanctus Dei pro gente Sueonum æstare cœpisset, cum Gaudberto Episcopo consilium habuit, quis eorum laudabile pro Christo subiret periculum. At ille periculum sponte declinans, sanctum potius, ut iret, rogavit Ansgarium. Ex templo athleta intrepidus Herici regis missum rogavit atque sigillum, & à litto.

CAP.
XXIV.h Al. Alda-
rico. Al.
Abdarico.CAP. XXV
i Al. rece-
ptisk Al. deest
hæc vox.
l. Al. Eri-
cum.
m Sliasuich.CAP.
XXVI.

Olaph. littore Danorum transfretans in *Sueoniam* pervenit, ubi tunc *Oleph* rex apud *Bircam* generale populi sui habuit placitum. Quem præveniente misericordia Dei, ita placatum invenit, ut ex ejus imperio & populi consensu, & jactu sortis, & Idoli responso, Ecclesia ibidem fabricata, & Baptismi licentia omnibus concessa sit. Hiis etiam ex sententia finitis, Evangelista noster Ecclesiam Sueonum *Erimberto* commendavit presbytero, & rediit. Quæ in *vita* sancti *Ansgarij* latissima gestorum narratio descripta, nos brevitate nitentes amputavimus. Et ni fallat opinio, prophetia *Ezechielis* de *Gog* & *Magog* convenientissime hic impleta videtur. *Emittam*, inquit, *Dominus*, *ignem in Magog*, & *in hiis qui habitant in Insulis confidenter*. Aliqui hæc & talia de *Gothis*, qui *Romam* ceperant, dicta arbitrantur. Nos vero considerantes *Gothorum* populos in *Sueonia* regnantes, omnemque hanc regionem passim in *Insulas* dispersitam esse, prophetiam eis opinamur posse commodari, cum præsertim multa prædicta sint à prophetis, quæ nec dum videntur completa.

CAP. XXVII. de Bremensi Episcopatu, ad invidiam beati Ansgarij, con-
p discessio-
ne.
7. flata. Ea contentio diu per regnum gravi & ancipiti p dissen-
sione profligata, multis partium studijs collidebatur. Tandem Orthodoxus Cæsar *Lothewicus*, compositis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue *Guntharij* Colonienfis Archiepiscopi, cujus suffraganea prius erat *Brema*. Super his *Romam* nuncios ad sanctissimum Papam direxit *Nicolaum*. Ille vero quod necessitas Ecclesiastica persuasit, & quod patrum concilijs fieri posse comprobatum est, facile consensit. Ergo *Bremensem* ac *Hammaburgensem* Episcopatum apostolica auctoritate copulari, & pro uno sanxit haberi. Cujus rei privilegia diligenter adhuc in Bremensi conservantur Ecclesia. In quibus etiam additum est, quod idem Papa *Nicolaus* tam ipsum Ansgari-

Ansgarium, quam successores ejus legatos & vicarios apostolica sedis constituit, in omnibus gentibus Danorum, Sueonum atque Sclavorum; quod & antea Gregorius Papa concessit. Igitur Brementis atque Hammaburgensis parochiæ coadunatio facta est ultimo sancti Ansgarii tempore. Vita ejus annum non ponit, præceptum autem regis ponit annum regni XXI. Privilegium Papæ notat annum Domini DCCC LIX. qui est ab ordinatione Archiepiscopi q. XXIIX.

q. Al. 29.

Cap. 24. Post hæc scribitur in vita beati antistitis, qualiter in Daniam veniens juniorem *Horicum* in regno reperit. Cui temporis congruit historia Francorum, quæ sic de Danis meminit. *Nordmannos per Ligerim & Turonos succendisse, per Sequanam Parisios obsedisse, Carolam timore compulsam terram eis s. ad inhabitandum dedisse. Deinde Lotharingia, inquit, vastata, & subacta Friesia, in sua victrixi conversos viscera dextra.* Contentibus namque ad invicem & *Gudurini* Principe Nordmannorum, cum patre suo *Horico*, scilicet rege Danorum, tanta cæde utrinque mactati sunt, ut vulgus omne caderet; De stirpe autem regia nemo omnium remaneret, præter puerum unum nomine *u. Horicum*. Qui mox ut regnum suscepit Danorum, ingenito furore super Christicolas efferatus, sacerdotes Dei expulit, & Ecclesias claudi præcepit. Ad quem sanctus Dei confessor *Ansgarius* venire non trepidans, comitante secum gratia divina, crudelem Tyrannum sic placatum reddidit, ut Christianitatem ipse susciperet, suisque omnibus ut Christiani fierent, per edictum mandaret. Insuper in alio portu regni sui apud *Ripam* extrueret Ecclesiam, in *Dania* secundam, Et hiis Ecclesiastico ordine compositis, beatus pastor noster Ecclesiam illam *Rembergo* commendavit presbytero. Inde *Hammaburg* reversus, de venditione Christianorum *Nordalbingos* correxit. Vnde *Fresos* adiens, castigavit eos pro labore domini ei diei. Pertinacius vero agentes, igne caelesti multavit. Et

CAP.

XXIIX.

r Turonos;

s ad inha-

bitandam

Lotharingiam. al.

r Gudurini

u Al. Eric,

scilicet

Baro.

CAP.

XXIX.

D

alia

alia, quæ antiquis miraculis non imparia, leguntur in *vita* ejus. Et quoniam totum studium ejus erat pro salute animarum, si quando à prædicatione gentilium foris liber erat, domi congregationum suarum curam egit. Quarum primam, quæ ab *Hammaburg* olim barbarica incurfione depulsa est, ipse, ut prædiximus, transtulit ad *Ramsolac*. Secundam in *Bremis* habuit sanctorum virorum, qui habitu quidem usi canonico, regula vivebant monastica, usque ad nostri ferè temporis ætatem. Ter-

x Al. Luxi-
mon.
y Lüdgard
CAP. XXX. tiam sanctarum virginum congregationem in *x Briximon* adu-
navit ubi devota Christi matrona *y Luigard* totum patrimon-
nium suum offerens coelesti sponso, magnum chorum castita-
tis suo nutrit ducatu. Ad curam autem pauperum & susce-
ptionem peregrinorum, multis locis hospitalia præparavit.

*sq*uod vel
P^r. Unum autem λ vel præcipuum habuit *Brema*, quo per se ip-
sum quotidie veniens, infirmis non erubuit ministrare. Quo-
rum plurimos verbo vel tactu sanavit. Ipse transtulit
corpus sancti *Villebadi* in matricem beati Petri Apo-
stoli Ecclesiam, ab illo australi oratorio, quo deportatum est
à *VVikerico*. Et tunc facta sunt illa miracula, quæ per merita
sancti Willehadi, populo ostensa sunt, ab anno Domini DCCC

a Episcopi-
LXI. qui est annus ab ordinatione *a* Archiepiscopi xxx. Ipse
enim qui transtulit, & vitam & miracula ejus singulis libris
comprehendit. Sique temporum seriem diligenter compute-
mus, ipsum est tempus quo in *Saxoniam* translatio Sancti con-
tigit *Alexandri*. In qua illud memorabile videtur, confesso-
rem nostrum cum advena Martyre certasse, quis eorum vide-
retur esse major, & in gratia sanitarum populis acceptior. *b Ein-*
hardus in *gestis Saxonum* hæc dulci calamo prosequitur.

CAP. XXXI. Interea beatus *Ansgarius* captivos redimendo, tribu-
latos refovendo, domesticos erudiendo, barbaros evan-
gelizando, foris Apostolus, intus monachus, nunquam legi-
tur otiosus. Nec solum erga suos, verum erga alienos, quo-
modo

modo viverent sollicitus. Episcopus etiam tam voce quam literis, ut vigilarent super dominicum gregem, hos arguit, illos obsecravit. At verò Romanorum regibus pro sua legatione, regibus Danorum pro Christiana fide, crebrò mandavit. Extant epistolæ ejus plures hujusmodi. Unam verò quam omnibus de sua legatione scribit Episcopis, quam ab Ebone orsam asserit, ita claudit: *Deprecor, inquit, ut apud Deum intercedatis, quatenus hæc legatio crescere & fructificare mereatur in Domino. Iam enim Deo propitio & apud Danos, & apud Sveones, fundata est Ecclesia Christi, & sacerdotes absque prohibitione proprio funguntur officio. Omnipotens Deus faciat vos omnes hujus operis pia benevolentia participes, & in cælesti Christi gloria coheredes.*

Cap. 27. Supervixit autem [c. sanctus Ansgarius] post illam plenariam Hammaburg & Brema copulationem annos septem. Sedit autem omnes annos xxxiiii. Cujus depositio summa veneratione colitur iii. Non. Februarij. Obijt ergo anno Domini dccclxv. Indictione xiiii. qui est Luthewici secundi xxvi. sepultusque est in basilica sancti Petri, ante altare sanctæ Dei genetricis Mariæ. Eadem verò die, qua ipse commendatus est, Rimberty Diaconus ejus à clero simul & populo electus est. Qui etiam *vitam sancti Patris* veridico sermone describens, more beati Johannis, quasi de alio scribens, innuit se fidelissimum ejus discipulorum testimonium perhibere sanctitati, quam cognoverat in viro Dei. Hunc ille librum ad fratres cœnobij direxit *novæ Corbejæ*, beatificans illos, quod talem miserint; & nobis congratulans, quod talem suscipere meruimus pastorem.

Cap. 28. Sanctus Rimberty sedit annos xxiiii. Annos & obitum decessoris sui reperimus in quodam computo à Corbejæ delato. Cæterum *vita ejus* à fratribus ejusdem cœnobij ad nostros data, quis fuerit & qualiter vixerit, breviter & dilucide comprehendit. *Mox, inquit, ut electus est, à Theodorico Mindense*

Al. Lutherto.

Al. ex libro vitæ eius discretissimus.
CAP.
XXXIII.

Episcopo & Adalgario Corbiensi Abbate, jussu Casaris ductus est Mogontiam. Vbi à clarissimo pontifice consecratus à Lutherto, venit Corbejam, vestemque suscepit cum professione Monastica. Cui Adalgarius Abbas germanum & aquivocum suum concessit Adalgarium, qui postea & socius prædicationis, & hæres meruit esse dignitatis. Pallium pontificale suscepit à Papa Nicolao. Ferulam pastorem à Casare Luthewico, sicut in privilegiis dignosci potest. Quæ autem sequuntur, ex e vita ejus excerpta sunt capitulo XVI.

Præterea legationis suæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei, primitus à decessore suo susceptum est, & postmodum sibi jure successione, quasi hereditarium provenit, impigrè executus est. Ipse quidem per se, quoties occupationes aliæ fierent, eidem legationi insistens, semper autem constitutos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & solatium captivi Christiani haberent, ad Ecclesias inter ipsos paganos longè constitutas, quodque gravissimum erat, marinis discriminibus adeundas. Quæ discrimina ipse frequentius sustinens, cum Apostolo sæpè naufragium pertulit, sæpè etiam alia pericula sustinuit, spe futura beatitudinis omnia presentis vitæ aspera levans, illuàque apostolicum continua meditatione revolvens: non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

Qui reges Danorum suo tempore fuerint, non invenitur in gestis ejus. In historia Francorum Sigafridum cum fratre Haldan regnasse legitur. Qui etiam munera Lothewico Casari miserunt, gladium videlicet, capulotenus aureum, & alia multa pacem rogantes, & missis utrinque ad Egdonam fluvium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma juraverunt. Erant & alij reges Danorum vel Nordmannorum, qui piraticis excursionibus eo tempore Galliam vexabant. Quorum præcipui erant Horig, Ordvig, Gotofrid, Rodulf & Inguar tyranni. Scriptum est in Gestis Francorum: crudelissimus omnium fuit Inguar filius f. Lodparehi, qui Christianos ubique per supplicia, necavit.

f Al. Lodbrogi.

Anno

Cap. 31. Anno Domini Rimberti XII *Luthewicus* Pius Cæsar CAP. XXXIV.
 magnus obiit. Ipse *Boëmannos*, *Sorabos*, *Sufos*, & cæteros
 Sclavorum populos ita perdomuit, ut tributarios efficeret.
Nordmannos autem fœderibus ac bellis compressos, eo modo
 retinuit, ut cum *Franctam* totam vastaverint, regno ejus vel
 minimè nocuerint. Post mortem verò Imperatoris effera bar-
 baries laxis regnabat habenis. Et quoniam Dani cum Nord-
 mannis Hammaburgensi Ecclesiæ cura pastorali subjecti sunt,
 præterire nequeo quanta mala per eos Dominus illo tempore
 fieri permiserit, & quam latè pagani super Christianos exten-
 derint potentiam suam. Quæ omnia lamentabiliter scripta
 sunt in *historia Francorum*, & in alijs libris. Tunc *Saxonia* à Da-
 nis vastata est, vel Nordmannis. *Brun* Dux occisus, cum alijs
 XII Comitibus: *Tiadericus* & *Marquardus* Episcopi obrunca-
 ti: tunc *Fressa* depopulata est. *Trajectum* civitas excisa. Sanctus
Rabbodus Episcopus urbis cedens persecutioni, *Davantrie* se-
 dem constituit, ibique consistens anathematis gladio paganos
 ultus est. Tunc Piratæ *Coloniam* & *Treveros* incendunt. *Aquis-*
grani palatium, stabulam equis suis fecerunt. *Mogontia* verò pro-
 pter metum barbarorum instaurari cœpit. Quid multa? ur-
 bes cum civibus, Episcopi cum toto grege, simul obruti sunt.
 Ecclesiæ illustres cum fidelibus incensæ sunt. *Luthewicus*
 Imperator cum paganis dimicans victor extitit, & paulo post
 obiit. *Luthewicus* Franciæ [g Rex] victor & victus occubuit. g Al. deest.
 Hæc tragoedico planctu scripta in *annalibus Cæsarum*; nos propter
 mentionem Danorum perstrinximus.

Cap. 32. Quid autem dicimus interim fecisse nostrum Archie-
 piscopum? Require in gestis ejus capitulo XX. *Ad re-*
demptionem, inquit, *captivorum cunctis pene quæ habebat, expensis,*
cum multos adhuc apud paganos detentos miserabiliter cerneret; al-
taris etiam vasa non dubitavit impendere, dicens cum beato Ambro-

sio; Melius est animas Domino, quam aurum servare. *Preciosa ergo sunt illa vasa, que animas de morte redimunt.*

CAP.
XXXV.

k Bono.

i Nord-
vich.

k Haldan.
l Alclam.

CAP.
XXXVI.

Nec incongruum videtur, quoniam de persecutio-
ne diximus, quæ tunc late efferbuit in Ecclesias, grande
miraculum per merita sancti Rimberti Fresonibus ostensum
tangere; quod Scriptor gestorum ejus nescio cur præterierit.
Sed h Bono Corbiensis Abbas de sui temporis actis scribens,
non reticuit dicens: *Cum modernis temporibus gravis barbaro-
rum irruptio in omni pene Francorum regno immaniter debaccharetur;
contigit etiam eos divino judicio ad quendam Fresia pagum de-
volui, qui in remotis ac mari magno vicinis locis situs est. i Nord-
wide hunc appellant: Quem subvertere aggressi sunt. Erat enim
illic eo tempore venerabilis Episcopus Rimbertus: cujus adhorta-
tionibus & doctrinis confortati & instructi Christiani, cum hostibus
sunt congressi, & prostraverunt ex eis X. milia CCCLXXVII. pluri-
bus insuper dum fuga præsidium quarunt, in transitu fluviorum ne-
catis. Hæc ille scripta reliquit. Cujus rei miraculo usque ho-
die merita sancti Rimberti penes Frisones egregia, & nomen
ejus singulari quodam gentis colitur desiderio, adeo ut collis
in quo sanctus oravit, dum pugna fieret, perpetua cespitis vi-
riditate notetur. Nordmanni plagam quam in Fresia recepe-
runt in totum Imperium ulturi, cum regibus Sigafido & Gota-
frido per Rhenum & Mosam & Scaldam fluvios Galliam invadentes,
miserabili cæde Christianos obruncarunt, ipsumque regem
Carolus bello perentes, ludibrio nostros habuerunt. In An-
gliam quoque miserunt unum ex socijs k Haldani, qui dum ab
Anglis occideretur, l Dani in locum ipsius Gundredum con-
stituerunt. Ipse autem Norumbriam expugnavit, atque ex
illo tempore Fresia & Anglia in ditione Danorum esse ferun-
tur. Scriptum est in gestis Anglorum. Frustra in san-
ctis signa & miracula quærentur, quæ habere possunt &
mali, quia secundum auctoritatem sanctorum patrum, majus
mira-*

Cap.
33.

Cap.
34.

miraculum est animam, quæ in æternum victura est, à peccato convertere, quam corpus quod denuo moriturum est à morte suscitare. Ut autem sciamus nec sancto *Rimberto* hanc gratiam defuisse, fertur antiquorum more sanctorum, quædam fecisse miracula frequenter, scilicet dum iret in *Sueoniam*, tempestatem maris oratione sedasse, & cæcum illuminasse, per confirmationem, quam Episcopali more faciebat in eo. Sed & filium regis à dæmonio liberavit. Vbi multis astantibus Episcopis, spiritus immundus sæpe ex ore vexati clamabat, *Rimbertum* solum inter eos digne commissum egisse officium, ipsumque sibi esse cruciatui. Require in *libro vitæ* ejus capitulo xx. Hunc regis *Luthewici* filium *Carolus Crassus* esse arbitramur, qui novissimis Archiepiscopi temporibus à regno depositus, *Arnulfum* germani sui filium accepit successorem. *Historia Francorum* hæc veraciter acta commemorat in *Franconfurd*, anno Cæsaris *Luthewici* xxxiiii.

Cap. 35. Erat igitur sanctus *Rimbertus* cum *Moyse*, vir mitissimus, cum apostolo, qui omnium infirmitatibus compareretur. Præcipuam vero curam habens in eleemosynis pauperum & in redemptione captivorum. Vnde quadam vice, cum ad partes venisset *Danorum*, ubi Ecclesiam novellæ Christianitati constructam habebat in loco qui dicitur *m Sliaswig*, vidit multitudinem Christianorum catena trahi captivam. Quid multa? Duplex ibi miraculum operatus est. Nam & catenam oratione dirupit, & captivos equo suo redemit. Capitulo gestorum ejus xix.

Cap. 36. Et quia vastatio *Nordmannorum* vel *Danorum* excedit omnem crudelitatem, eo plus mirum videri possit, quod sancti confessores Dei *Ansgarius* & *Rimbertus* per tanta pericula maris & terræ, illas gentes intrepidi adibant, & prædicabant, ante quarum imperum nec armati reges, aut potentes Francorum populi subsistere poterant. Nunc autem quomodo defecit

m Al. Sles.
vrig.

CAP.
XXXVII.

defecit sanctus, quomodo diminutæ sunt veritates à filiis hominum, vix possibile credimus nos genus ignavum, quod tecto gaudet & umbra, ut in tam aspero tempore persecutionis, in tam feroci; quæ vix hominum vivit, natione, in tam remotissima, inquam, ab nostro mundo regione, quisquam vel Apostolus auderet accedere, nescientes illud cotidie & nobis dici, quod Salvator ait discipulis: *Ite in orbem universum, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Sunt & alia multa quæ de sancto viro copiose in libro suo exarata sunt: in quibus illud memoriale est, quod presbyteri animam defuncti, qui sibi in visu apparens supplicavit, xl. dies in pane & aqua jejuniis à tormentis absolvit. Decessor ejus 1111. Cœnobium fundavit, hiis ille quintum addidit in solitudine o *Bukkin.* Cæterum omnium p̄ districtam sollicitudinem habens, *Hammaburgensis* cathedræ præcipuam egit curam, tam fratribus quam pauperibus oportuna ministrans solatia.

Al. quia
vix ullius
hom.

Al. Bug-
gind.
P. distincta.

CAP.
XXXVIII.

Al. in
quo sit
Christus.

Xenodochium *Breme* quod à sancto *Ansgario* ad sustentationem pauperum institutum est, ipse nobiliter auxit, & non solum in Episcopatu, sed ubicumque esset, pauperibus alimoniam cum omni diligentia ministravit, nobile posterioris verbum relinquens exhortationis; *Non est, inquiens, tardandum, ut cunctis subveniamus pauperibus, quia q̄ quis sit Christus, vel quando ad nos veniat, ignoramus.* Eleemosynam verbi incessanter omnibus ministravit: ad quod opus dicta sancti *Gregorij* curavit excerpere, quæ & manu sua descripsit. *Epistole* ejus diversæ ad plures. Præcipua quædam ad virgines, in qua virginitatem corporis extollens, ostendit multas mente fieri meretrices. Tandem morbo confectus & senio, quos per se non potuit, per *Adalgarium* coadjutorem suum in Domino confortavit, quem etiam manibus regis commendavit. Obiit autem anno DCCC LXXXV III. Indictione VI. cujus depositio III. Idus Junii celebratur. Sepultus est extra basilicam sancti *Petri* ab oriente, ut ipse rogavit. Adal-

Cap.
37.

Cap. 38. Adalgarius Archiepiscopus sedit annos xx. Annos e-
 jus ex computo supradicto, vitam ex libro sancti Rimber-
 si discimus. Capitulo xii. cum sanctus *Rimbertus* vestem &
 professionem suscipere monasticam, mox additur: Ad quod
 ei solatium deputari insignem placuit conversatione virum
 gradu diaconum, nomine *Adalgarium*. Hic vir, inquit, ve-
 nerabilis in conversationis ejus imitatione simul & successio-
 nis dignitate, adhuc hodie superest, cum multis aliis attestans,
 quod Sanctus pontifex *Rimbertus*, nihil ex occasione curæ pa-
 storalis de r monachica perfectione perdidit & reliqua, I-
 tem Capitulo xxi. Cum jam, inquit, senio gravaretur Sanctus
Rimbertus, etiam continuus ei pedum dolor accessit. Inde apud
 gloriosissimos reges *Luthewicum* & filios ejus hoc obtinuit, ut
 insignis vir *Adalgarius*, monachus videlicet *Corbeje*, in adjutori-
 um illi confirmaretur, quatenus ipse infirmitate detentus, in
Adalgario haberet solatium circueundi Episcopatum, placita
 adeundi; & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palati-
 um cum comitatu suo proficisci. Impetravit etiam, ut ipse
 illi in electione successor confirmaretur, & inter consiliarios
 regis locaretur, assentientibus fratribus, & Abbate monasterii
 ejus, ac sancta synodo hæc omnia roborante.

Cap. 39. Ferulam pastorem suscepit ab *Arnulfo* rege, palli-
 um à papa *Stephano*. Consecratus est autem à *Mogonti-*
no Archiepiscopo / *Lindroldo*, seditque difficili tempore bar-
 baricæ vastationis, nec tamen legationis suæ ad gentes, ut in
 privilegiis videtur, studium omisit. Verum sicut decessores
 sui, presbyteros ad hoc opus constitutos & ipse habere cura-
 vit.

Cap. 40. De historia Danorum nihil amplius aut scriptum vi-
 di, aut ab alio visum comperi: eo forte casu reor, quod
Nordmanni vel Dani tunc ab *Arnulfo* rege gravibus præliis usque
 ad internecionem deleti sunt. Bellum cælitus administratum.
 E Siqui-

9. Siquidem centum milibus paganorum prostratis, vix unus de
 XXXX Christianis cecidisse repertus est. Et ita restincta est persecutio
 Nordmannorum, Domino vindicante sanguinem servorum
 suorum, qui jam per annos LXX. effusus est. Narrat hæc
 historia Francorum. Audivi autem ex ore veracissimi

Al. Sven. mi regis Danorum & Sveni cum nobis stipulantibus a. Cap. 41.
 tavos suos numeraret, post cladem, inquit, Nordmannicam,

u. Al. Helli- & Heiligonem regnasse comperi, virum populis amabilem pro-
 gonem, pter justitiam & sanctitatem suam. Cui successit Olaph, qui

Al. Giurd. buitque filios multos, ex quibus Ebnob & x. Gurd regnum post
 patris sui obitum tenuerunt.

CAP. XLI. Anno Adalgarij VII Hermannus Colonienfis Archiepiscopus
 magnis Adalgarium nostrum fatigabat injuriis, Bremam Colo-
 y Al. Tri- bu cam. n. Magun- sino.
 niæ subjugare conatus. Collecta igitur apud y. Triburiam
 Synodo, Haddone & Moguntino presidente, cassata sunt A-
 postolicæ sedis privilegia & gloriosorum principum ad nullata
 sunt præcepta, consentientibus iniquis decretis Formoso Papa
 & Arnulfo rege. Deinde facta subscriptione Adalgarius Ar-
 chiepiscopus in cauda concilij positus est. Fabula grandis de

Al. d. cunc- Adolino & VVidgero, qui disceptantes, ad spectacula synodum
 Bremam traxerunt. Tragoedia lugubris, VVidgerum nostræ partis victum,
 Colonia & postero die mortuum. Et amplius sub Adalgario & Hogero
 suffraga- & postero die mortuum. Et amplius sub Adalgario & Hogero
 neam man- omni tempore a Brema Colonia facta est suffraganea. Cap. 42.
 sisse. Anno deinde secundo Formosus Papa obiit, quarto verò

CAP. XLII. post Arnulfus Imperator, vivens à vermibus consumptus [b ve-
 10. neno extinctus est.] Sequitur eruptio Vngarorum, persecutio
 h Al. decess- ito. Ecclesiarum. Archiepiscopus verò noster senex valdè,
 sit. minus poterat vel inimicis resistere, vel agenda disponere.
 Quare à monasterio Corbejensi Hogerum suscepit adiutorem.
 Cujus ope sultus ac ministerio, ipse emerita senectutis otio
 potiretur. Ita omnipotens Deus, qui aliquando justos, ut me-
 liores

liores fiant, temptari permittit, fecit etiam Archiepiscopo nostro cum temptatione proventum, ut posset sustinere. Nam *Sergius* Papa, qui serè per totidem annos septimus à *Formoso*, calumnias *Adalgarij* miseratus, privilegia *Bremensis* Ecclesie renovavit, & omnia, quæ à *Gregorio* & *Nicolao* decessoribus suis *Ansgario* & *Ramberto* concessa sunt roboravit. Ad hoc quia senectutis pondere gravatus Pontifex *Adalgarius* pastorale officium obire non poterat, circueundo, prædicando & consecrando Episcopos, dati sunt ei adjuutores à Papa, circumvicini quinque Episcopi, *Simundus* Halberstadenfis, *Vigbertus* Ferdensis, *Biso* Padarbarnensis, & *Bernarij* duo, *Mindensis* scilicet & *Onaburgensis*; quorum ope senex fulciretur. Ad manum sunt privilegia *Sergii* Papæ utriusque data quibus hæc ita continentur. Mirum tamen neque satis cognitum est nobis, an aliqui Episcopi in gentes ordinati sunt ab *Adalgario*, ut privilegium insinuat; an hæc ordinatio Episcoporum in acta remanserit usque ad dies *e Adaldagi*, ut melius confidimus, præsertim quod vastatio barbarica vix dum presbyteros inter se morari consenserit. Nondum enim compleræ sunt iniquitates Amorræorum, nec adhuc venit tempus miserendi eorum. Post hæc migravit Archiepiscopus anno Domini *f. dcccc. ix. vii. Idus Maji* & sepultus est in basilica sancti *Michaëlis*, quam ipse pro dilectione *Magistri* super tumbam ejus erexit.

Cap. 43. *Hogerus* Archiepiscopus sedit annos VII. Et hujus annos reperimus in libro superiori, & quod per contentionem ordinatus est à *Coloniensi*. Pallium suscepit à *Sergio* Papa, Ferulam à rege *Luthewico*. Vnde fuerit aut qualiter vixerit, Deo cognitum est. Invenimus tamen scriptum, in antiquioribus Ecclesie libris, uno versu quis fuerit, ita: *Sanctus & electus fuit Hoger seprimus Heros*. Sanctitati ejus testimonium asserit veterum traditio, quæ narrat eam severissimum in Ecclesiastica disciplina, pro consuetudine monasteria suæ dice-

cessis crebro circuiffe. Vnde etiam cum apud *Hammaburg* confisteret, exploraturus quid fratres agerent, nocte intempesta *Ramsolam* ad vigilias properavit matutinas. Fidelis, inquam, dispensator & prudens, qui & ipse vigilans pernoctavit, suam familiam dormire prohibens, venienti sponso lætus occurrit, dicens: *Ecce ego & pueri, quos dedit mihi Dominus.*

Anno Domini *Hogeri II Luthewicus* puer depositus est, & *Conradus* Francorum Dux in regem levatus. In isto *Luthewico* vetus *Caroli* finitur prosapia. Hactenus etiam *Francorum* tendit *historia*. Quæ deinceps dicturi sumus, in aliis atque aliis non mendacibus reperimus libris. Aliqua vero recitavit nobis clarissimus *Danorum* Rex, ita rogitantibus: Post *Olahb*, inquit, *Sveonum* principem, qui regnavit in *Dania* cum filijs suis, ponitur in locum ejus *Sigerich*. Cumque parvo regnasset tempore, *g Hardegon* filius *Sveni à Nordmannia* veniens eum regno privavit. Tanti autem reges, immo tyranni *Danorum*, utrum simul aliqui regnaverint, an alter post alterum brevi tempore vixerit, incertum est. Nobis hoc scire sufficiat, omnes adhuc paganos fuisse, ac in tanta regnorum mutatione, vel excursionem barbarorum, Christianitatem in *Dania*, quæ à sancto *Ausgario* plantata est, aliquantulum remansisse, non totam defecisse. In diebus illis, immanissima persecutio *Saxoniam* oppressit, cum hinc *Dani* & *Slavi*, inde *Boëmi* & *Vngari* laniarent *Ecclesias*. Tunc parochia *Hammaburgensis* à *Slavis*, & *Bremensis* *Vngarorum* impetu demolita est. Interea confessor Dei *Hogerus* obiit, & sepultus est in *Ecclesia* sancti *Michaëlis*, cum decessore suo anno Domini *ccccxv*. Deposito ejus *h xiii*. Kalend. *Januarii* habetur. Cujus corpus *Episcopi*, cum post annos *i*. centum & *x*. diruta senio *Capella*, quæreretur, præter *crucis pallii* & *cervical* *Episcopi*, nihil potuit inveniri. Et credimus resurrectionem impletam esse, sicut in *David* & *Johanne Evangelista* contigit.

Regin-

CAP.
XLIV.g Al. Har.
dechnut.

CAP. XLV.

h Al. xv.
i Al. cen-
gum & xx.

Cap. 45. *Reginwardus* vix annum unum sedit. De cuius vita præter nomen aliud nihil ad manum venit. Cum autem successorem eius concilio apud *Althei* interfuisse didicerim, quod habitum est anno *Conradi* regis quinto, quo etiam *Hogerus* Archiepiscopus decessit, medium hiis *Reginwardum*, non vixisse plene annum unum deprehendi, nec privilegium eius uspiam valui reperire. In diebus illis grande miraculum narratur à posteris, *Breme* contigisse. *Vngros* scilicet incensis Ecclesiis, ante altaria trucidasse sacerdotes, clerum vulgo mixtum, aut impune occisum, aut in captivitatem ductum. Tunc etiam cruces à paganis truncatæ, ludibrio sunt habitæ; cuius signa furoris usque ad nostram duraverunt ætatem. Sed Deus Zelotes, cuius ibi derisa est passio, incredulos abire non passus est inultos. Nam subita & mirabilis orta tempestas, à semicremis Ecclesiarum tectis scindulas elevavit, quas in faciem atque ora paganorum rotans, dum fugæ præsidium quærunt, aut influvium præcipitari compulsi, aut in manus civium concludi. Nec mora, prostratum gregem, boni pastoris occubitus secutus est. Qui depositus III. Kalend. Octobris una cum prædecessoribus suis, in basilica sancti *Michaëlis*, commendatus est.

CAP. XLVI

Cap. 46. *Vnni* Archiepiscopus sedit annos XVIII. Annos ejus, obitumque ut supra cognovi. Memoria traditum à fratribus habetur: Cum *Reinwardus* transisset, *Leidradum* *Bremenensis* Chori præpositum, à Clero & populo electum, qui hoc *Vnni* pro capellano utens, venit ad Curiam. Rex autem *Conradus*, divino, ut creditur, afflatus spiritu, contempta *Leidradi* specie, parvulo *Vnni*, quem retro conspexerat stare, virgam obtulit pastorem. Cui etiam *Papa Iohannes* decimus, ut privilegium indicat, dedit pallium. Erat autem vir, sicut in ejus electione ac transitu videri potest, sanctissimus, pro qua sanctitate *Conrado* & *Heinrico* regibus familiaris & reverendus per-

CAP. XLVII

k Al. Leidradi

manſit. Vnde & ita verſu depingitur: *Principibus notus Vnus fuit, ordine notus.* In diebus ſuis *Vngri* non ſolum noſtram *Saxoniam*, ſed [aliasque cis Rhenum provincias, verum etiam trans Rhenum] *Lotharingiam & Franciam* demoliti ſunt. *Dani* quoque *Slavos* auxilio habentes, primò *Transalbianos Saxones*, deinde cis *Albim* devaſtantes, magno *Saxoniam* terrore quaſſabant. Apud *Danos* eo tempore filius *Hardewick* in *Gwrms* regnavit, crudeliſſimus inquam vermis & *Chriſtianorum* populis non mediocriter infeſtus. Ille *Chriſtianitatem*, quæ in *Dania* fuit, proſus delere molitus, ſacerdotes *Dei* à finibus ſuis depulit, plurimos quoque per tormenta necavit. At ^{Cap. 47.} verò *Heinricus Rex*, jam tunc à puero timens *Deum*, & in eius miſericordiam totam ſuam habens fiduciam, *Vngros* quidem multis gravibuſque prælijs triumphavit; Item *Bohemos & Sorabos* ab alijs regibus domitos, & ceteros *Slavorum* populos uno grandi prælio ita percuffit, ut reſidui, qui pauci remanſerant, & regi tributum, & *Deo Chriſtianitatem*, ultrò promitterent. Deinde cum exercitu ingreſſus *Daniam* in *Gwrms* regem primo imperu adeò perterruit, ut imperata ſe facere mandaret, & pacem ſupplex depoſceret. Sic *Heinricus* victor apud *Sliaſwich*, quæ nunc *p Heidaba* dicitur, regni terminos ponens, ibi & *Marchionem* ſtatuit, & *Saxonum* coloniam habitare præcepit. Hæc omnia referente quodam *Danorum* *Epifcopo*, prudenti viro, nos veraciter, ut accepimus, ſic fideliter *Eccleſiæ* tradimus.

CAP.

XLII.

ibid.

Tunc venerabilis *Archiepifcopus Vni* videns oſti- ^{Cap. 41.} um fidei gentibus eſſe apertum, gratias egit *Deo* de ſalute paganorum; præcipuè verò quoniam legatio *Hammaburgeniſis Eccleſiæ*, pro temporis importunitate diu neglecta, præveniente miſericordia *Dei*, & virtute regis, locum & tempus operandi accepit. Igitur nihil aſperum & grave arbitrans ſubire poſſe pro *Chriſto*, latitudinem ſuæ diœceſis per ſe ipſam elegit circuire.

1 Al. verum
circa Rhe-
num alias
que trans
Rhenum
provincias
m Al. Go-
mo. Al.
Gorm.

a Al. Vrom
al. Gorm.

o Al. Slaſ-
vigh.
p Al. Hed-
deby.

circuire. Sequutus est etiam cum grege Bremensis Ecclesie uni-
 versus, pastoris boni absentia mœsti, secumque & in carcerem
 & in mortem ire parati. Postquam verò confessor Dei perve-
 nit ad *Danos*, ubi tunc crudelissimus q. *Gwrm* regnavit, illum q. Al. Orm.
 quidem pro ingenta flectere nequivit savitia; filium autem re-
 gis *Haroldum*, sua est prædicatione lucratus. Quem ita Chri-
 sto fidelem perfecit, ut Christianitatem, quam pater ejus semper
 odio habuit, ipse haberi publicè permetteret, quam vis nondum
 baptismi sacramentum percepit.

Ordinatis itaque in regno Danorum per singulas Ecclesias CAP. L.
 sacerdotibus, multitudinem credentium *Haroldo* sanctus Dei
 commendavit. Cujus etiam fultus adjutorio & legato, omnes
 Danorum Insulas penetravit, evangelizans verbum Dei genti-
 libus, & fideles quos illic invenit captivos in Christo confor-
 tans. Deinde vestigia sequutus magni prædicatoris *Ansgarj*,
 mare *Balticum* navigans, gravi labore venit ad *Bircam*. Quo-
 jam post obitum sancti *Ansgarj* annis LXX. nemo doctor ausus
 est pertingere, præter solum, ut legimus, *Rimbertum*. Ita per-
 sequutio nostros obtinuit. *Birca* est oppidum Gothorum, in
 medio *Sveonie* positum, non longe ab eo templo, quod cele-
 berrimum Sveones habent in cultu Deorum, *Vbsola* dicto: In
 quo loco sinus quidam ejus freti, quod *Balticum* vel *Barbarum*
 dicitur, in boream vergens, portum facit barbaris gentibus,
 quæ hoc mare r. diffusi habitant, oprabilem; sed valde peri-
 culosum incautis & ignavis ejusmodi locorum. *Bircani* enim
 piratarum excursionibus, quorum ibi magna copia est, sæpius
 impugnati, cum vi & armis nequeunt resistere, callida hostes
 aggrediuntur arte decipere. Qui sinum maris impacati per
 centum & amplius stadia latentium molibus saxorum s. ob. f. Al. obrut-
 struentes, periculosum æque suis, ac prædonibus iter meandi
 fecerunt. Ad quam stationem, quæ tutissima est, in maritimis
Sveonia regionibus solent *Danorum*, *Nordmannorum*, *Slavorum*
 atque

arque *Semborum* naves, aliique *Scythia* populi, pro diversis commerciorum necessitatibus, solenniter convenire.

CAP. LI.

In eo portu Confessor Domini egressus, in solita populos appellare cepit legatione. Quippe *Sveones* & *Gorhi*, vel ita si melius dicuntur, *Nordmanni*, propter barbaricæ excursionis tempora, qua paucis annis multi reges cruento dominati sunt imperio, Christianæ religionis penitus obliti, haud facillè poterant ad fidem persvaderi. Accepimus autem à sæpe dicto rege Danorum & *Svein*, tunc apud *Sveones* imperitasse quendam *Ring* cum filijs *u* *Erich* & *Emund*, ipsumque *Ring* ante se habuisse & *Amind*, *Biorni* & *Olaph*, de quibus in gestis legitur sancti *Ansgarj*, aliosque quorum non occurrunt vocabula. Et credibile est athletam Dei *Vnni*, eosdem reges, quamvis non crediderint, adisse, eorumque licentia verbum Dei per *Sveoniam* prædicasse. Sicut enim inutile est acta non credentium scrutari, ita impium arbitramur, eorum præterire salutem, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt. *Sveones* igitur & *Gorhi* à sancto *Ansgario* primum in fide plantati, iterumque relapsi ad paganismum, à sancto patre *Vnni* sunt revocati. y [Sufficit hoc scire, ne si plura dicimus, mentiri velle dicamur. Melius enim est, ut ait beatus Hieronymus, vera dicere rustice, quam falsa diserte proferre.]

y Que hie
ignis hifce
O inclusa
sunt, in MS.
Ranzovii
decrant.

CAP. LII.

Perfecto autem legationis suæ ministerio, cum tandem redire disponderet, Evangelista Dei apud *Bircam* & *50.* gratitudine correptus, ibidem fessi corporis tabernaculum deposuit. Anima verò, cum multo animarum triumpho stipata, cælestis patriæ capitolum semper lætatura, conscendit. Tunc discipuli pontificis, exequias ejus, cum fletu & gaudio procurantes, cætera quidem membra sepelierunt in eodem oppido *Birca*, solum caput *Bremam* reportantes, quod decenti condiderunt honore, in Ecclesia sancti *Petri* coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis cursu in *Scythia*, ut scribitur anno

anno Dominicæ incarnationis D cccc xxxvi. Indictione ix.
 circa medium Septembr. Hic est annus *Ottonis Magni* primus,
 à transitu autem sancti *Villehadi* primi *Bremensis* Episcopi. z z Al. cxxix
 clxviii. Eja vos Episcopi, qui domi sedentes, gloriæ, lucri,
 ventris, somni breves delicias in primo Episcopalis officij loco
 ponitis; respicite, inquam, istum pauperem & modicum secu-
 li, imò laudabilem, magnumque sacerdotem Christi, qui nu-
 per tam nobili sine coronatus, exemplum dedit posteris, nulla
 temporum vel locorum asperitate vestram pigritiam excusari
 posse. Cum per tanta pericula maris & terræ feroces aquilo-
 nis populos ipse pertransiens, ministerium legationis suæ tan-
 to impletet studio, ut in ultimis terræ finibus expirans animam
 suam poneret pro Christo.

HIC INCIPIT LIBER
 SECVNDVS.

Cap. I. **A**DALDAGVS Archiepiscopus scdit annos LIII. CAP. I.
a. Al. LIII,
 51. Ille est qui nobis Rempublicam restituit. Genere
 illustris, ætate juvenis, specie decorus, morumque probitate
 speciosior. A choro sumptus *Hiltineshemensi*, consanguineus
 & discipulus beati *Adalwardi* Ferdensis Episcopi, cujus tunc
 vita probata, fama illasa, & fides in Palatio erat cognitissima.
 Quem etiam doctrina & miraculis celebrem, Slavorum ferunt
 populis eo prædicasse tempore, quo noster *Vnni* ad Scythas le-
 gatus extitit. Ejus nimirum opera & testimonio commendatus
 in curia *Adaldagus*, ferulam pastorem à magno *Ottone* susce-
 pit; Pallium Archiepiscopale sumsit à Papa VII. *Leone*, ma-
 nus impositionem, sicut prædecessores ejus, à Mogontino præ-
 fule. Necdum autem *Hammaburgensis* cathedra suffraganeos
 habuit, quos hujus *Adaldagi* studio accepit. *Adaldagus* itaque
 primo

primo ut ingressus est Episcopatum, *Bremam* longo prius tempore potestatibus ac judiciaria manu oppressam, præcepto regis absolvit, & instar reliquarum urbium immunitate simulque libertate fecit donari. Præcepta regis hæc continentia præsto sunt, & alia. Mox de legatione sua, quæ pro gentium salute primo à prædecessoribus suis recepta, hoc sibi ordine provenit, ut quod alii in lachrymis seminarunt, ipse in gaudio meteret, toto, inquam, animi desiderio succensus, æstuabat, quomodo perficeret, quod religioso pietatis formabat affectu. Et quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ei Dominus ad voti suecessum, & prosperitatem temporis & gratiam regis, cujus ita usus est familiaritate, quod à latere ejus raro unquam divelleretur. Nunquam tamen aut necessitati parochiæ defuit, aut legationis suæ curam posthabuit. Quinimo victorioso & justissimi regis animum in omnibus quæ Dei sunt, paratum cernens, studium ejus ad conversionem paganorum incitare non cessavit: quod etiam pro sententia, ita evenit; Deo cooperante, & piissimi regis dexteram in omnibus corroborante.

CAP. II. *Otto* igitur rex divino fultus auxilio, cum primum ab infidelis fratrum suorum ereptus est, judicium & justitiam populis fecit. Deinde postquam omnia ferme regna, quæ post mortem *Caroli* defecerant, suo imperio subjugarat: in *Danos* arma corripuit, quos ante pater ejus bello compressit. Enimvero tunc rebellare moliti, apud *b Heidebam* legatos *Ottonis* cum Marchione trucidarunt, omnem *Saxonum* *Coloniam* funditus extinguentes. Ad quam rem ulciscendam, rex cum exercitu invasit *Daniam*; transgressus terminos *Danorum*, apud *Sliaswig* olim positos, ferro & igne totam vastavit regionem, usque ad mare novissimum, quod à *Danis* *Nordmannos* dirimit; & usque in præsentem diem à victoria regis *o Ottrinsunt* dicitur. Cui regredienti *Haroldus* apud *Sliaswig* occurrens bellum intulit. In quo utrisque viriliter certantibus *Saxones* victoria potiti, *Danos*

b Al. He-
daby.

c Al. Otte-
sunt.

nos ad naves cedere coegerunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, *Haroldus Orzoni* subicitur, regnumque ab eo suscipiens, Christianitatem in *Dania* recipere spondit. Nec mora, ipse *d Haroldus* cum uxore sua *Gunbild* & filio parvulo baptizatus est, quem filium Rex noster à sacro fonte susceptum *Suenotto* vocavit. Eo tempore *Dania* cismarina, quam *Furlans* incolæ appellant, in tres divisa Episcopatus, *Hammaburgensi* Archiepiscopatu est subjecta. Servantur in *Bremensi* Ecclesia præcepta Regis, quæ signant Regem *Ottonem* in sua ditione regnum Danicum tenuisse, adeo ut etiam ille Episcopatus donaverit. In privilegiis autem *Romanæ* sedis videri potest, quod *Agapetus* Papæ *Hammaburgensi* Ecclesiæ de salute gentium congratulatus omnia quæ à prædecessoribus suis *Gregorio*, *Nicolao*, *Sergio* & cæteris *e Bremensi* concessa sunt Archiepiscopatu, & ipse concessit *Adaldago*. Cui etiam sua vice jus ordinandi *f* [Episcopos] tam in *Daniam*, quam in septentrionis populos, Apostolica auctoritate concessit. Igitur beatissimus Archiepiscopus noster omnium primus ordinavit in *Daniam* Episcopos, *Haroldum* ad *Sliaswich*, *Liafdagum* ad *Ripam*, *g Reinbrandum* ad *h Arbusam*. Quibus etiam illas commendavit Ecclesias, quæ trans mare sunt, in *i Finne*, *Se-land*, & *k Scone*, ac in *Sveconia*. Hoc factum est anno Archiepiscopi XII. Et hæc quidem initia cælestis misericordiæ, secutum est tale incrementum Deo cooperante, ut ab illo tempore usque in hodiernum diem, Ecclesiæ Danorum, multiplici-
 Cap. 11. ce Borealiū gentium fructu redundare videantur. Quo etiam tempore, Fortissimus Rex *Otto* universos Slavorum populos suo subicit imperio. Et quos pater ejus uno grandi bello domuerat, ipse *Otto* deinceps tanta Dei adjutorio potentia constrinxit, ut tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerrent victori, sicque baptizatur gentilium populus universus. Et Ecclesiæ tunc primum in *l Slavania*

d Al. Haroldus.

e Al. Hammaburgensi.

f Al. decessit hæc vox.

g Al. Regina brundum.

h Arhusia.

i Fionia.

k Al. Scaue.

CAP. III.

l Al. Slavania.

vania sunt constructa, de quibus rebus circa finem gesta ut sunt, oportunitus aliquid dicemus.

Igitur post hæc Coloniensis Archiepiscopus *Bruno* videns jam *Hammaburg* nostram divina opitulante gratia suffraganeos habere, veterem de *Brema*, sicut in seriniis Ecclesiæ nostræ invenimus, instauravit querelam, sperans se quæ voluit eo facilius adepturum, quod filius erat *Ottonis* Regis. Sed dum frustra omnibus modis laborasset, nec Papæ concilium, nec patris meruit habere auxilium. Ita vir nobilis atque sapiens auctoritate Pontificis *Adaldagi* facile superatus, in nostræ gratiam Ecclesiæ cum digna satisfactione rediit, prædicans *Hammaburgensem* Ecclesiam, quæ in tanto gentilium periculo constituta sit, non debere lædi ab aliquo, verum dignam esse, quæ omni consolationis amore foveatur, & celebretur ab omnibus ubique Ecclesiis. Adhuc posteris in memoria est, quendam *m. Erp* diaconum Pontificis *Adaldagi*, quia fideliter ei adstiterit in præfata contentione, *Ferdensi* ab Rege Episcopatu donatum, simul & alios fratrum, qui in prædicatione *Danorum* & *Slavorum* cum Archiepiscopo studiosi fuerunt, pro labore suo majoribus asserunt cathedris intronizatos, (& de studio *Adaldagi* ad prædicationem gentium, & origine ducum norma.)

Nempe studium patris *Adaldagi* totum in conversione, fuit gentium, in exaltatione Ecclesiarum, in salute animarum, pro cuius rei *n.* magisterio meruit vir Deo & hominibus dilectus, ut omnibus in veneratione haberetur, etiam inimicis.

CAP. IV.

Post hæc vero cum Rex victoriosissimus *Otto*, ad liberandam sedem Apostolicam vocaretur in Italiam, consilium habuit, quem post se vicarium potestatis, ad faciendam justitiam relinqueret in his partibus, quæ barbaris confines sunt terminis. Nondum enim post tempora *Caroli*, propter veteres illius gentis seditiones, *Saxonia* Ducem accepit, nisi

nisi Casarem. Qua necessitate Rex persuasus, *Hermanno* primum tutela vicem in *Saxonia* commisit. De quo viro, & progenie viri, quoniam tam *Bremensi Ecclesiæ*, quam aliis magno
 Cap. 54. surrexisse videtur excidio, altius ordiri necessarium duxi. Vir iste pauperibus ortus natalibus, primo, ut ajunt, VII. mansis totidemque manentibus, ex hæreditate parentum fuit contentus. Deinde quod erat acris ingenii, decorisque formæ, cum pro merito fidei & humilitatis, quam Dominis & o paribus exhibuit, facile notus esset in p curia, ad familiaritatem ipsius Regis pervenit. Qui comperta juvenis industria, suscepit eum in numero ministrorum, deinde nutricium præcepit esse filiorum. Mox etiam succedentibus prosperis, commisit ei vices q præfecturæ. In quibus officiis strenue administratis, dicitur manentes suos pro furto in iudicium delatos, data sententia simul omnes ad mortem damnasæ. Cujus novitate facinoris & tunc r charus in populo, & clarissimus deinceps factus est in Palatio. Postquam vero Ducatum meruit *Saxoniæ*, iudicio & iustitia gubernavit Provinciam, & in defensione sanctarum Ecclesiarum, studiosus usque in finem permansit. Nam & *Bremensi Ecclesiæ* ac matri *Hammaburg* fidelis extitit ac devotus, multa bona faciens in fratres, & in omnes *Saxoniæ* congregationes.

o Al. paribus,
p Al. palatio.

q Al. præfectorum.

r Al. clarus.

Cap. 55. Igitur tali viro piissimus Rex & Archiepiscopus noster, vires suas in hac regione commendantes, in Italiam discesserunt. Vbi Rex Episcoporum habito concilio *Iohannem* Papam, cui *Octavianus* s nomen erat, accusatum criminibus fecit deponi, quamvis absentem. Nam fuga iudicium subterfugerat, & in locum ejus promptum Leonem ordinari præcepit. A quo ipse mox coronatus Imperator, & Augustus à populo Romano consalutatus est, Anno regni sui xxviii. post coronatum *Carolus* Romæ clxiii. Eo tempore Imperator cum filio in Italia per quinquennium commoratus,

CAP. V.

r Al. cognomentum.

E 3;

tus;

tus, filios *Berengarii* debellavit, Romamque pristinae reddidit libertati. Hiis diebus annisque totidem noster Archiepiscopus, apud quem summa conciliorum pendebat, in Regno Italiae conversatus est. Non sponte, inquam, sed quod à Regum latere divelli non poterat, unde & magnum Ecclesiae suae lucrum paravit. Tunc etiam sanctorum, quibus nunc & in ævum hoc triumphat Episcopium, patrocinia collegisse traditur. Populus itaque boni pastoris diuturnam graviter ferens absentiam, nunciis & literis metum ingerentibus, tandem ut suum reviret gregem sollicitare curavit. Cui etiam demum in patriam venienti, totus simul populus, & extranei cum ipsis, itinere tri-

Al. ingens
lucrum de
peregrina-
tione sua
Bremensi
Ecclesiae
paravit.

CAP. VI.

u Al. addit
Sicut audi-
vimus, &
cognovi-
mus, & pa-
tres nostri
narrave-
runt nobis.
x Al. depo-
situm.

y Al. man-
dari.

z Al. iv.
Mon.

a Al. Mag-
aburgen-
sis.

Reversus ergo Archiepiscopus in patriam, & duxit in ^{Cap. 17.} comitatu suo *Benedictum* Papam ordinatum, sed ab *Ottone* Imperatore & depulsum, quem in Hammaburg custodiae & mancipari præcepit: Archiepiscopus vero magno cum honore usque ad obitum ejus detinuit. Nam vir sanctus literatusque fuisse dicitur, qui & dignus Apostolica sede videretur à populo Romano, nisi quod per tumultum electus est, expulso eo, quem ordinari præceperat Imperator. Igitur apud nos in sancta conversatione vivens, aliosque sancte vivere docens, cum jam Romanis poscentibus ab Cæsare restitui debuisset, apud Hammaburg in pace quievit. Cujus transitus & ^{III. No-} nas Julii contigisse describitur. Quo in tempore Bremæ claruit *Eilhardus*, vir spontanea paupertate clarus, Ecclesiae præpositus, & regulæ canonicae custos. Tunc & scholas Ecclesiae florentissimo studio rexit *Tiadhelmus*, qui fuerat magni Oëtrici & Magdeburg discipulus.

Archiepiscopus autem sanctorum Martyrum reliquias, quas ab urbe deportavit, magna per parochias suas diligentia distribuit. Nam antecessores sui Deo servien- ^{Cap. 18.} tium

tium animarum quinque cœnobia fundarunt. His ille sextum addidit apud *b Heshinge*, ubi nobilissima Christi virgo *Vvendilgard*, & pater ejus *c Haddo* nomine, totum patrimonium suum offerens Deo, & sancto martyri *Vito*, magnam virginum turmam congregavit. Septimam in *Fresia* congregationem fecit, sanctorum virorum, de prædio & oblatione quarundam nobilium matronarum, *d Reingerd & Vvendele*, ubi reliquias sanctorum locavit, & alia alibi. Hæ sunt reliquæ sanctorum, quas ab Italia *e* Archiepiscopus deportavit, corpora videlicet *Quiriaci & Casarii, Victoris & Corona, Felicis & f Feliciani Cosma & Damiani.*

b Al. Basilingun.
c Al. Haddo

d Al. Reingerb.
e Al. addit Dominus Adalagus f Felicianæ

Cap. 59. Cumque sanctus pontifex omnium Ecclesiarum suarum paternam gereret sollicitudinem, Xenodochij Bremensis magnam habuit curam, Quod etiam multo majoribus auxit redditibus, quam antecessores ejus: adeo ut præter hospites, qui frequenter suscipiebantur, quotidie in hospitali *xxiii* pauperes pascerentur. In quo ministerio fidelissimus

CAP. VII.

Cap. 60. extitit *Libentius*, quem secum duxit ab Italia. Ipso tem-

60. pore Magnus *Otto*, subjugatis Christianæque fidei copulatis *Slavorum* gentibus, inclytam urbem *g Magdeburg* super ri-

g Al. Me- denburg.

pas *Albiæ* fluminis condidit, quam *Slavis* metropolim statuens, *Adalbertum* summæ sanctitatis virum ibidem consecrari fecit Archiepiscopum. Is primus in *Magdeburg* ordinatus *xii* annis strenue pontificatum administravit, multosque *Slavorum* populos prædicando convertit. Cujus ordinatio facta est anno Imperatoris & nostri Archiepiscopi *h xxxv.* & sunt post

h Al. xxxv.

Cap. 61. ordinationem sancti *Ansgarii cxxxvii.* *Magdaburgensis* autem Archiepiscopatus subjecta est tota *Slavonia*, us-

CAP. IIX.

que ad *Penem* fluvium. Episcopatus suffraganei quinque quorum *i Mersburg & Cicia* super *Salam* flumen condita, *Misna* verò super *Albiam*, *Brandenburg & k Hevelberg* interius va-

i Al. Mersburg. Ty- scia.
k Hevel- berg.

dunt. Sextus Episcopatus *Slavoniæ* est *Aldinburg*, quem quia nobis

Al. Curacum, vel Edwardum.

quia nobis vicinior est, Imperator *Hammaburgensi* Archiepiscopatu subiecit, ibique Archiepiscopus noster *Edwardum* primum ordinavit Episcopum, quem Latine dicimus *Evangrium*.

m Al. diocesi.
n Egdore.
o Thiedmarfi.
p Al. mater in Melim dorp. 12.
q Al. Olceatæ.
r Al. Stiriha f Scanenfeld.

Et quoniam occasio locorum se præbuit, utile videtur exponere, quæ gentes trans *Albiam Hammaburgensis* Ecclesiæ pertinentes sint *m* parochiæ. Hæc clauditur ab occidente *Oceano Britannico*, à meridie *Albia* fluvio, ab Oriente *Pene* fluvio, qui currit in *mare Barbarum*. Ab Aquilone verò *n* *Egdore* fluvio, qui *Danos* dirimit à Saxonibus. *Transalbianorum* Saxonum tres sunt populi: primi ad Oceanum *o* *Thiatmarfgoi*, & eorum Ecclesiæ *p* *Mildinhorp*: Secundi *q* *Holtzari*, dicti à sylvis quas, accolunt; eos *r* *Sturis* flumen interfuit, quorum Ecclesiæ *s* *Sconenfeld*: Tertij, qui & nobiliores, *Sturmarii* dicuntur, eo quod seditionibus illa gens frequenter agitur. Inter quos metropolis *Hammaburg* caput extollit, olim viris & armis potens, agro & frugibus felix: nunc verò peccatorum vindictæ patens, in solitudinem est redacta. Et quamvis (occulto Dei judicio vastata) decorem urbis amiserit, vires tamen adhuc retinet metropolis, viduitatis suæ damna consolans, in propectu filiorum, quos per totam septentrionis latitudinem suæ legationi quotidie videt accrescere. De quibus læta etiam clamare videtur, *Annunciavi & loquutus sum, multiplicati sunt super numerum*.

CAP. IX.

13. Al. Delvuder vel Delunder.
Al. Delvudā vel Delundam.
u Al. Houehembici.
x Al. Hilimpring. y Al.

Invenimus quoque limitem *Saxonia* qui trans *Al-*
biam est, præscriptum à *Carolo* & cæteris Imperatoribus, Cap. 62.
ita se continentem, hoc est, ab *Albia* ripa orientali usque ad rivulum quem *Slavi* *Mescenreiza* vocant, à quo sursum limes currit per sylvam *r* *Deluundez*, usque in fluvium *Deluundam*; Sicque pervenit in *u* *Horchembecke* & *x* *Heilingspring*, inde ad *y* *Ludwinestein* & *VVisbircon*, & *z* *Hufinc* progreditur. Tunc in *Al. Zinduinsten*, & *Al. Hyizing*.

in *Horbiftenon*, vadit in *Travennam* sylvam, sursumque per ipsam in *a Bulilunken*; mox in *Crimeson*, & rectè ad vadum, quod dicitur *Agrimesvedel*, ascendit. Vbi & *b Burgvvido* fecit duellum contra campionem Slavorum, interfecitque eum: ubi & lapis in monumentum positus est. Ab eadem igitur aqua sursum procurrens terminus, in stagnum *Colse* vadit. Sicque ad orientalem campum venit *Zventifeld*, usque in ipsum flumen *Zventinam*, per quem limes *Saxoniae*, usque in pelagus *Scribicum*, & mare quod dicitur *Oriente* delabitur. De cujus freti natura breviter in gestis *Caroli Einhardus* meminit, cum de bello diceret Slavanico. *Sinus*, ait, quidam ab *Occidentali Oceano orientem versus porrigitur, longitudinis quidem incomperta, latitudinis verò, qua nusquam centum milia passuum excedat, cum in multis locis contractior inveniat. Hunc multa circumfidens nationes, Dani quidem ac Sveones, quos Nordmannos vocamus, & septentrionale litus, & omnes in eo insulas tenent. Ad litus australe Slavi, & alia diversa nationes incolunt, inter quos vel precipui sunt, quibus tunc à rege bellum inferebatur *Wilzi*, quos ille una tantum & quam per se gesserat expeditione ita contudit ac domuit, ut ulterius imperata facere minimè revuendum judicaret.*

Cap. 63. | Hæc ille. Nos autem quoniam mentio Slavorum, to- CAP. X.
63. | tiens incidit, non ab re arbitramur, si de natura & gen-
tibus *Slavaniae* historico aliquid dicamus compendio, eo quod
Slavi eo tempore studio pontificis nostri *Adaldagi* ad Christia-
nam ferè sint omnes religionem conversi. *Slavania* in-
Cap. 64. | gitur amplissima *Germania* provincia, à *VVinylis* incolli-
64. | tur, qui olim dicti sunt *VVandali*, decies major esse dicitur,
quam nostra *Saxonia*, præsertim si *Boëmiam*, & eos qui trans
Oodoram sunt *Polanos*, quia nec habitu, nec lingua discrepant,
in partem adjeceris *Slavaniae*. Hæc autem regio cum sit ar-
mis, viris & frugibus opulentissima, firmis undique saltuum
& fluminum terminis clauditur. Ejus latitudo est à meridie
G in

50

in boream, hoc est, ab *Albia* fluvio usque ad mare *Scythicum*. Longitudo autem illa videtur, quæ initium habet ab nostra *Hammaburgensi* parochia, & porrigitur in orientem, infinitis aucta spatiis, usque in *c* *Bulgariam*, *Vngriam* & *Graciam*. Populi igitur *Slavorum* sunt multi, quorum primi ab occidente confines *Transalbianis* sunt *d* *VVagri*, eorum civitas *Aldenburg* maritima. Deinde sequuntur *e* *Obodriti*, qui altero nomine *Reregi* vocantur, & civitas eorum *Magnopolis*. Item versus nos *Polabingi*, quorum civitas *Racisburg*. Ultra quos *Lingones* sunt & *VVarnabi*. Mox habitant *f* *Chixini* & *Circipani*, quos à *Tholosantibus* & *Retbaris* fluvius *Panis* separat, & civitas *g* *Dimine*. Ibi est terminus *Hammaburgensis* Parochiæ. Sunt & alij *Slavorum* populi, qui inter *Albiam* & *Odderam* degunt, sicut *Heveldi* qui juxta *h* *Haliolam* fluvium, & *Doxani*, *i* *Lubuzzi*, *VVilini*, & *Stoderani* cum multis alijs. Inter quos medijs & potentissimi omnium sunt *Reitharij*, civitas eorum vulgatissima *Reibre*, sedes idololatriæ. Templum ibi constructum est dæmonibus magnum, quorum princeps *Redigast*. Simulachrum ejus auro lectus ostro paratus. Civitas ipsa novem portas habet, undique lacu profundo inclusa, pons ligneus transitum præbet, per quem tantum sacrificantibus aut responsa petentibus via conceditur. Hæc ea significante causa, quod perditas eorum animas, qui *Idolis* serviunt, congrue novies *Styx* interfusa coërcet. Ad quod templum ferunt à civitate *Hammaburg* iter quatuor esse dierum.

e Al. Ben-
guariam.
d Al. Vagri.
e Obodriti
qui numero
koregi
vocantur.
16.
f Chizini.

g al. Dy-
min.
h al. Haylā
al Haloam
CAP. XI.
i al. Leu-
buzi.

k Al. par-
tes.

CAP. XII.

Ultra *Leuticos*, qui alio nomine *VVilzi* dicuntur, *Oddora* flumen occurrit, amnis ditissimus *Slavonicæ* regionis. In cujus ostio qua *Scythicas* alluit paludes, nobilissima civitas *l* *Iulinum*, celeberrimam barbaris & *Græcis*, qui in circuitu sunt præstat stationem. De cujus præconio urbis, quia magna quædam & vix credibilia recitantur, volupe arbitror

Cap.
65.

Cap.
66.

arbitror pauca inferere digna relatu. Est sanè maxima omni-
um quas Europa claudit civitatum, quam incolunt *Slavi* cum
alijs gentibus Græcis ac barbaris. Nam & advenæ *Saxones*,
parem cohabitandi legem acceperunt, si tamen Christianita-
tis in titulum, ibi morantes non publicaverint. Omnes m al. cultū
vel titulum
enim adhuc paganis ritibus aberrant, cæterum moribus &
hospitalitate, nulla gens honestior aut benignior poterit in-
veniri. Urbs illa mercibus omnium septentrionalium natio-
num locuples, nihil non habet jucundi aut rari. Ibi est *Olla
Vulcani*, quod incolæ Græcum vocant ignem, de quo etiam
meminit *Solinus*. Ibi cernitur *Neptunus* triplicis naturæ: tri-
bus enim fretis alluitur illa Insula, quorum unum viridissimæ
ajunt esse speciei: Alterum subalbidæ. Tertius verò motu
furibundo perpetuis sævit tempestatibus. Ab illa autem ci-
vitate brevi remigio ad urbem trahuntur in *Deminem*, quæ
sita est in ostio *Pennis* fluvij; ubi & *Rhuni* habitant. Ibi ad *Sem-
land* provinciam, quam possident *Pruzzi*, navigatur. Iter ejus-
modi est, ut ab *Hammaburg* vel *Albia* flumine viii die per ter-
ram ad *Otulinum* pervenias civitatem. Nam si per mare na-
vim ingrederis, ab *Sliasvig* vel *Aldenburgh*, ut pervenias p *lu-
minem*, ab ipsa urbe vela tendens XLIII. die ascendens ad *Ostra-
gard* Rusziæ. Cujus metropolis civitas est *Chiue*, æmula
Sceptri Constantinopolitani, clarissimum decus *Græcia*. Sicut
ergo prædictum est, *Oddora* flumen oritur in profundissimo q Maraco-
rum.
17.
Meraborum saltu, ubi & *Albia* fluvius principium sortitur, nec
longis ab invicem spatijs, sed diverso currunt meatu. Alter
enim, id est, *Oddora* vergens in *Boream*, per medios *Vvinulorum*
transit populos, donec perveniat ad *Iuminem*, ubi *Pomeranos*
dividit à *Wilzis*. Alter vero, id est, *Albia* in Occasum ruens,
primo impetu *Bobemos* alluit cum r *Sarabis*, medio cursu pa-
ganos à *Saxonia* dirimit, novissimo alveo *Hammaburgensem* pa-
rochiam à *Bremensi* scindens, victor Oceanum ingreditur *Bri-*

CAP. XIII.

n al. Dimi-
nem.

o al. Iuma-

no.

p al. Iumne

q Maraco-
rum.

17.

r Scarabis,

hannicum. Hæc de Slavis & patria eorum, quoniam virtute Magni *Othonis* eo tempore ad Christianitatem omnes sunt conversi, dicta sufficiant. Nunc ad ea, quæ post mortem Imperatoris, & reliqua tempestate nostri Pontificis acta sunt, calamus dirigatur.

CAP. XIV.

Anno Pontificis Adaldagi xxxix. *Otto* Magnus Imperator dominator omnium septentrionalium nationum, feliciter migravit ad Dominum, & sepultus est in civitate sua *Magdeburg.* Cui filius ejus *Otto* medianus succedens, per decem annos strenue gubernavit Imperium. Is statim *Lothario* & *Carolo* Francorum regibus subactis, cum in *Calabriam* bellum transferret, à Sarracenis & Græcis victor & victus, apud Romanam discessit. Huic tertius *Otto* cum adhuc puer esset in regnum substitutus, annos xviii. forti & justo sceptrum ornavit Imperio. Hiis tribus, æque fortissimis ac justissimis Imperatoribus, tam charus & familiaris erat Præsul *Adaldagus*, pro virtutum merito & doctrinæ magisterio, ut à latere eorum vix aut raro divelleretur, sicut præcepta Imperatorum ad nutum Archiepiscopi disposita ostendunt, in quibus etiam hoc est notandum, quod tertius *Otto* in *Vildasbusen* consistens, præcepta fecit, Eodem tempore *Hermannus* Saxonum Dux obiit, *Bennonem* filium suum reliquit hæredem, qui etiam vir bonus & fortis memoratur, excepto quod degenerans à patre populum rapina gravavit. Apud *Magdeburg* quoque defuncto *Adalberto* Pontifice, *Gisilarius* successit, & ipse vir sanctus, qui novellos *Vinulorum* populos, doctrina & virtutibus illustravit.

CAP. XV.

18.

Haroldus Rex Danorum religione ac fortitudine insignis, Christianitatem in regno suo jamdudum benigne susceptam, usque in finem constantiter retinuit. Vnde & regnum suum sanctitate & justitia confirmans, ultra mare in *Nordmannos* & *Anglos* suam dilatavit potentiam. *Emund* filius *Erics* tunc in

in *Sveonia* regnavit. Is *Haroldo* confœderatus Christianis eo
 venientibus placabilis fuit. In *Nordvegia* *Hacquin* Prin-
 ceps erat, quem dum *Nordmanni* superbius agentem, regno
 depellerent, *Haroldus* sua virtute restituit, & Christianis pla-
 catum reddidit. & *Hacquin* iste crudelissimus ex genere *Inguar*
 & Giganteo sanguine descendens, primus apud *Nordman-*
nos regnum arripuit, cum antea Ducibus regerentur. Igitur
Hacquin triginta quinque annis in regno exactis obiit, *Harril-*
dum sceptri relinquens hæredem, qui simul *Daniam* possedit
 atque *Nordvegiam*. *Anglia* autem, ut supra diximus, & in
 gestis *Anglorum* scribitur, post mortem *y Gundredi*, à filiis ejus
Analaph, *Sigtrich* & *Reginold*, per annos ferè centum perman-
 sit in ditione Danorum. Tunc vero *Haroldus*, *Hiring* filium
 suum misit in *Angliam*. Qui subacta *Insula à Northumbris* tan-
 dem proditus & occisus est.

f Al. No-
 ruagia
 Hacon.
 t Hacon.

u Norman-
 nos;

x Nord-
 manniarum;
 y Gûdredi.

Cap.
 69

ADALDAGUS igitur Archiepiscopus ordinavit in *Dan-*
niam plures Episcopos, quorum nomina quidem reperi-
 mus, ad quas vero sedes specialiter introzinati sint, non facile
 potuimus invenire. Æstimo ea faciente causa, quod pro ra-
 ra Christianitate nulli Episcoporum adhuc certa sedes designa-
 ta fuerit. Verum studio plantandæ Christianitatis quisque
 in ulteriora progressus, verbum Dei tam suis quam alienis
 communiter prædicare certabant. Hoc hodie trans *Daniam*
 per *Nordmanniam* & *Sueoniam* facere videntur. Igitur Episcopi
 qui in *Dania* ordinati sunt. *z Inhored*, *Liasdag*, *a Reimbrand*,
 & post eos *Harig*, *Stercolf*, *b Folcbrecht*, *Merha*, & alij. *Odinka-*
rum seniore[m] ferunt ab *Adaldago* in *Sueoniam* ordinatum,
 strenue in gentibus legationem suam adimplesse. Erat enim,
 sicut fama nos tetigit, vir sanctissimus & doctus in hijs, quæ ad
 Deum sunt, quantum vero ad seculum, nobilis & origine *Dan-*
nus. Vnde & facile barbaris quælibet potuit de nostra religio-
 ne persuadere. Cæterorum vero Episcoporum vix aliquem

CAP. XVI.

19.

z al. Hored
 a Ragim-
 brand.
 b al. Adeli-
 brech.
 al. Adeli-
 brieti.

CAP. XVII.
cal. Eguar-
dum vel
Euyargum

sic clara prodit antiquitas, præter *Liafdagum* Ripensem, qui & miraculis celebris fuerat, & transmarinis prædicavit, hoc est, *Sveonibus* & *Nordmannis*. In *Aldinburg* ordinavit Archiepiscopus primo, ut diximus, c. *Edvvardum*, dein *Vvegonem*, postea *Elziconem*, quorum tempore *Slavi* Christiani permanserunt. Ita etiam *Hammaburg* in pace fuit. Ecclesie in *Slavania* ubique erectæ sunt. Monasteria etiam viro- rum ac mulierum Deo servientium constructa sunt plurima. Testis est Rex Danorum, qui adhuc hodie superest, *Suein*; cum recitaret *Slavianam* in duos de viginti pagos esse dispersitam, affirmavit nobis absque tribus ad Christianitatem omnes fuisse conversos, adjiciens etiam Principes ejus temporis, *Mistza*, *Naccon* & *Sederich*, sub quibus, inquit, pax continua fuit, *Slavi* sub tributo servierunt.

CAP. XIX.

Novissimis itaque Archiepiscopi temporibus res no-
stræ inter Barbaros fractæ, Christianitas in Dania turba-
ta est, pulchrisque divinæ religionis initijs inimicus invidens
homo, superseminare zizania conatus est. Nam tunc *Svenor-
to* filius Magni *Haroldi* regis Danorum, multas in patrem mo-
litus insidias, quomodo cum jam longævum & minus vali-
dum regno privaret, consilium habuit, & cum hijs, quos ad
Christianitatem pater ejus invitos coëgit. Subito igitur facta
conspiratione, Dani Christianitatem abdicantes *Suein* regem
constituunt, bellumque *Haroldo* indicunt. At ille, qui ab i-
nitio regni sui rotam spem in Deo posuerat, tunc vero maxime
Christo eventum rei commendans, cum bellum execraretur,
armis se tueri decrevit; & quasi alter *David* procedens ad bel-
lum, filium lugebat *Absalon*, magis illius dolens scelus, quam
pericula sua. In quo miserabili, & plus quam civili bello vi-
cta est pars *Haroldi*. Ipse autem vulneratus ex acie fugiens,
ascensa navi elapsus est ad civitatem *Slavorum*, quæ dicitur
Iulium. A quibus contra spem, quia pagani erant, rece-
ptus,

plus,

pius, post aliquot dies ex eodem vulnere deficiens, in confessione Christi decessit. Cujus corpus in patriam ab exercitu reportatum, apud *Roskild* civitatem, in Ecclesia, quam ipse primus in honorem sanctæ Trinitatis construxit, est sepultum. De cuius fine, cum istum pronepotem suum, qui nunc in Dania regnat *Suesia* interrogare maluerim, velut alter *Tydeus*, crimen avi reticuit, me vero paricidium exaggerante; hoc est, inquit, quod nos posteri lumus, quod ipse paricida suo piavit exilio. At ille noster *Haroldus*, qui populo Danorum Christianitatem primus indixit, qui totum septentrionem Ecclesijs & prædicatoribus replevit; ille, inquam, innocens vulneratus, & pro Christo à regno expulsus, martyrij gloria, ut speramus, non carebit. Regnavit autem annos L. obitus ejus in festivitate omnium sanctorum contigit. Memoria ejus apud nos & uxoris ejus *Gunhild* perpetua manebit. Hæc in diebus *Adaldagi* pontificis facta comperimus, cum tamen non omnes ejus virtutes explorare potuimus. Sunt autem qui affirmant, per eum gratias sanitarum factas, & tunc cum adhuc viveret, & post mortem ad sepulchrum ejus, videlicet cæcos frequenter illuminatos fuisse, aliasque multas contigisse virtutes. Certissimum vero est, eum tam nostro populo, quam *Transalbanis*, & *Fresonum* genti, leges & jura constituisse, quæ adhuc pro tanti auctoritate viri servare contendunt. Interea senex Præsul *Adaldagus* de legatione sua voti compos effectus, & in omni opere suo domi forisque prosperatus, in senectâ uberi migravit ad Dominum III. Kalend. Maji, anno incarnationis Dominicæ DCCC. LXXXIX. Indictione I. Anno autem Sacerdotij ejus nobiliter administrati e LIII. & sepultus est in Ecclesia Bremensi, à capite *Leuderici* Episcopi à meridiali plaga.

CAP. XIX.

e Al. LIII.

Cap.
71.

LIBENTIVS sedit annis xxv. pallium suscepit à Papa xv. Johanne, virgam Episcopalem meruit ab Otto-

86

ne tertio, primus omnium consecratus est à suffraganeis. Erat itaque vir literatissimus, & omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem sequutus *Adaldagum*. Cujus etiam vitam æmulatus & magisterium, solus ex dispositione tanti patris dignus inventus est, cui *Hammaburgensis* cura parochiæ crederetur. Erat enim vir tantæ castitatis, ut raro se mulieribus videndum præbuerit; tantæ abstinentiæ, ut pallida jejunijs ora portaverit; tantæque humilitatis ac caritatis, ut in claustro sicut unus fratrum vixerit. Multæ nimirum virtutes ejus; quippe contentus acquisitis raro curiam adiit pro acquirendis. Domi sedens quietus, parochiæ suæ curam egit diligentissimam, totumque studium ad lucra vertens animarum, districtissima regula omnes congregationes suas custodivit. Archiepiscopus etiam per se curam egit hospitalis, fratribus & infirmis quotidiano ministrans obsequio, ipse quoque vice sua Xenodochium nepoti suo commendavit *Libentio*.

20. *g* Slavia. Dum vero adhuc pax esset in *g* *Slavania*, *Transalbianos* populos frequenter visitavit, & matrem *Hammaburg* paterno fovit amore, legationem suam ad gentes, ut prædecessores ejus, studiose executus est, licet dierum obstaret malitia. Quo tempore cum magnam Christianorum persecutionem in *Dania Suein* rex exercuisset, supplicibus Archiepiscopus legatis, crebrisque muneribus laborabat, quatenus ferocis regis animum, mansuetum redderet Christianis. Quibus ille rejectis, in sua nimirum crudelitate ac perfidia sævire non cessavit; unde & ultio divina regem Deo rebellem est subsequuta. Nam cum contra *Slavos* bellum susciperet, bis captus est in *Slaviam* ductus, totiens à *Danis* ingenti auri pondere est redemptus. Nec tamen adhuc ad Deum reverti voluit, quem primo in morte patris offendit, & deinde in nece fidelium irritavit, & iratus furore Dominus tradidit eum in manus inimicorum ejus, ut disceret non blasphemare. Tunc potentissimus

CAP. XXI.

simus

Finus Sueonum rex *Hericus*, collecto innumerabili, sicut arena maris exercitu, *Daniam* invadit, & occurrit ei *Sueis* à Deo derelictus, frustra sperans in Idolis suis. Sed cum utrinque bello navali, (sic enim gens illa configere solet) omnes copiarum essent Danorum obritarum, *Hericus* rex victor *Daniam* obtinuit. *Suein* ergo depulsus à regno dignam factis suis à Deo zelote recepit mercedem. Et hæc junior nobis, in avo suo *Suein* recitavit contigisse, iusto Dei judicio, quoniam illum dereliquit, quem pater ejus bonum defensorem habuit.

Cap. 73. Ferunt eo tempore classem piratarum, quos nostri CAP. XXII
Ascomannos vocant, *Saxonia* appulsam, omnia *Fresie* atque *h. Hathula* vastasse maritima. Cumque per *Albia* fluminis ostium ascendentes irrumperent provinciam, congregati h. Al. He-3
dula.
Saxonum magnates, cum parvum habuissent exercitum, egredientes à navibus, apud *Seadium* barbaros exceperunt, quod est oportunitum *Albia* portus præsidium. Magnum & memoriale, minusque felix erat illud prælium, in quo viriliter utrisque certantibus, nostri tandem minores sunt reperti. *Sueones* ergo & *Dani* totam *Saxonum* obrivere virtutem. Capti sunt ibi *Sigafridus* Marchio, *Thiadericus* Comes, & alii illustres viri, quibus vincis post terga manibus, barbari traxerunt ad naves, pedesque eorum catena strinxerunt, totam exinde provinciam impune deprædantes. Sed cum ex captivis solus marchio *Sigafridus* cujusdam piscatoris furtim noctu sublatus evaderet, piratæ mox in furorem versi, omnes quos in vinculis tenuerunt, meliores ludibrio habentes, manibus pedibusque truncaverunt, ac nare præcisa deformantes, ad terram semianimes projecerunt. Ex quibus nobiles quidam viri erant, qui postea multo supervixerunt tempore, opprobrium Imperio, 27.
 Cap. 74. & miserabile spectaculum omni facti populo. Quam videlicet plagam mox cum exercitu supervenientes Dux *Benno* & *Sigafridus* Marchio, vindicarunt; in tantum, ut piratæ
 H omnes,

omnes, quos apud *Stadium* egressos fuisse diximus, ab ipsis auxiliante Domino fuerunt contriti.

CAP.
XXIII.
I al. Lifeste-
monam.

k al. Heri-
uad.
CAP.
XXIV.

l Al. Adal-
vvardus.

CAP.
XXV.

m Al. Ha-
conis.

Altera vero pars *Ascomannorum*, qui per *Vvirrabam* flumen egressi *Harhele*, usque ad *Liestmonam* deprædati sunt, cum maxima captivorum multitudine pervenerunt ad paludem quæ dicitur *Glindesmor*. Vbi à nostris, qui pone sequebantur, offensi, omnes usque ad unum obruncati sunt; quorum numerus erat xx. millia. Quidam enim eques Saxonum ab eis captus, dum eum Ducem sui facerent itineris, in difficiliora eos paludis loca perduxit, in qua diu fugati, leviter à nostris sunt superati. Qui *k Heriward* nomen habens, perenni Saxonum laude celebratur. Ex illo nimirum tempore piratarum, hostilisque crebra irruptio facta est in hanc regionem. Nam & omnes *Saxonia* civitates grandi metu percussæ fuerant; tunc & *Brema* muro muniri cœpit firmissimo. Sed & *Libentius* Archiepiscopus thesaurum Ecclesiæ, omniaque Ecclesiastica fecit ad *Buccensem* deportari præposituram. Tantus itaque timor in finibus hujus parochiæ omnibus erat. Nam & ipse Pontifex Piratas, qui Episcopatum vastabant anathemate damnavit. Quorum unus in *Norwegia* deficiens, per annos septuaginta integro corpore permanfit, usque ad Domini *Adalberti* tempora Archiepiscopi, quando *l Alwardus* Episcopus illuc veniens defunctum vinculo excommunicationis absolvit, & mox cadaver in cinerem est solutum.

Post vindictam ergo scelerum, quæ in Ecclesias Dei & Christianos commiserat. *Suein* Rex victus, & à suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus & inops auxilii, venit ad *Nordmannos*, ubi *Tbrucco* tunc filius *m Hacquini* regnavit. Is licet paganus esset, nulla tamen super exulem motus est misericordia. Ita infelix ille, & à toto rejectus orbe, in *Angliam* transfretavit, frustra solatium quærens ab inimicis.

Cap.
75.

Cap.
76.

micis. Eo tempore *Adelrad* filius *n Eggari* Britannis imperavit. ^{n Al. Egda-} Is non immemor injuriarum, quas *Dani* ex antiquo *Anglis* ^{tin.} inflixerant, exulem repulit. Quem tandem, miseratus infortunij, Rex Scotorum benigne suscepit, cumque per bis septem annos, quibus exulavit, secum detinuit, usque ad mortem *Herici*. Hæc parricidæ, avi pericula, *Svein* Rex nobis attonitis, exposuit. Deinde ad *Hericum* victorem reflexit narrationem.

Cap. 27. *Hericus* inquit, duo regna obtinuit, Danorum Svecorumque, & ipse Paganus Christianis valde inimicus. Ad quem missus legatus Cæsaris ac Hammaburgensis Archiepiscopi *Poppo* quidam, vir sanctus & sapiens, tunc in Sleswicensem ordinatus Episcopum, de regno Danorum, seu pace Christianorum, Cæsaris partes exposulavit. Quem etiam ajunt pro assertione Christianitatis, cum Barbari suo more signum quaerere, nil moratum, sed statim ignitum ferrum manu tulisse, & illæsum apparuisse. Dumque hoc, facile omnem gentilibus erroris ambiguitatem tollere videretur, iterum sanctus Dei, pro submovendo gentis illius paganismo, aliud æque magnum ostendit miraculum: Tunicam scilicet indutus ceratam, cum staret in medio populi circo, in nomine Domini præcepit incendi. Ipse vero, oculis ac manibus in cælum tensis, liquentes flammæ, tam patienter sustinuit, ut veste prorsus ambusta & infavillam redacta, hilari, & jucundo vultu nec fumum quidem incendij sensisset testatus sit. Cujus novitati miraculi, & tunc multa milia per eum crediderunt; & usque hodie per populos & Ecclesias Danorum celebre *Popponis* nomen effertur. Hæc aliqui apud *Ripam* gesta confirmant, alij apud *o Slias-* ^{o Al. Redes-} *wig*. Claruit etiam tunc in *Dania*, felicis memoriæ, *Odinkar* ^{by, quæ} senior, de quo supra diximus, qui in *p Finne*, *Seland*, *q Sconia*, ^{Slaswich} ^{dicitur.} ac in *Suedia* prædicans, multos ad Christianam fidem convertit. Ejus discipulus & nepos fuit alter *Odinkar* junior, & ipse ^{p al. Fionia} ^{q al. Scane,} nobilis de regio semine Danorum, dives agri, adeo ut ex ejus pa- ^{23.}

trimonio Episcopatum *Ripensem* narrent fundatum. Quem dudum *Bremæ* scholis traditum, Pontifex *Adaldagus* manibus suis baptizavit, suoque nomine *Adaldagus* vocavit. Is ergo à *Libenno* Archiepiscopo nunc ordinatus in gentes, apud *Ripam* sedem accepit. Nam & illustri vita & sanctæ conversationis Deo & hominibus acceptus erat, & Christianitatem in *Dania* fortissime defendit. Hos vero comperimus illo tempore claros in ea regione, aliis qui adhuc supervixerant à diebus *Adaldagi* non ociosis. Qui etiam in *Norwegiam* progressi populum multum Jesu Christo collegerunt. A quibus traditur *Olaph* & *Thruconis* filius, qui tunc *Nordmannis* imperavit, baptizatus, ex ea gente primus fuisse Christianus. *Olaph* *Thruconis* filius, à *Norwegia* expulsus, venit in *Angliam*, ibique suscepit Christianitatem, quam ipse primus in patriam revexit, duxitque à *Dania* uxorem superbissimam *Thore*, cujus instinctu *Danis* etiam bellum intulit. Alii dicunt olim & tunc ab *Anglia* quosdam Episcopos vel presbyteros evangelizandi gratia egressos à Domino, & ab illis *Olaph* baptizatum & ceteros. Quorum præcipuus erat *Iohannes* Episcopus quidam, & alij de quibus postea dicemus. Sed si hoc ita est, non invideat mater *Hammaburgensis* Ecclesia, si filijs suis etiam extranei benefecerint, dicens cum Apostolo; quidam prædicant per invidiam & contentionem, quidam autem propter bonam voluntatem & charitatem. Quid enim? Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuncietur, & in hoc, inquit, gaudeo & gaudebo.

¶ al. Svedo-
rum.

Hericus igitur & *Sveonum* Rex in *Dania* conversus ad Christianitatem, ibi baptizatus est. Qua occasione prædicatores à *Dania* in *Suediam* transeuntes, fiducialiter agebant, in nomine Domini. Dicebat tamen clarissimus *Svein* Rex Danorum, *Hericum*, post susceptam Christianitatem, de novo ad paganismum relapsum fuisse. Quod verò cum *Ottone*

Cap. 78.
79.
tertio

tertio pugnauerit, & victus sit, Rex tacuit, sed ab alijs audiui.

Cap. 30. Mortuo post hæc *Herico*, *Svein* ab exilio regressus, obtinuit regnum patrum suorum, Anno depulsionis & peregrinationis suæ XIII. Accepitque relictam *Herici* uxorem, matrem *Olaph*, quæ peperit ei *Knut*, sed nihil illi affinitas con-
 Cap. 31. nubij profuit, cui Deus iratus erat. *Olaph* autem Rex Sveonum Christianissimus, filiam Slayorum *Estred* nomine de *Obodritis* accepit uxorem, ex qua genitus est ei filius *Iacobus*, & filia *Ingard*, quam Rex *Gerzleff* de *Ruzzia* duxit in conjugium. *Olaph* sane qui post obitum patris sui *Herici* regnum super *Sveones* accepit, cum exercitu superveniens, infelicem *Svein* iterum à regno expulit, & *Daniam* obtinuit. *Svein* autem cognoscens quia Dominus ipse Deus est, redijt in semetipsum, & peccata sua præ oculis habens, pœnitensque oravit ad Dominum; qui exaudiens eum, dedit illi gratiam in conspectu inimicorum suorum, restituitque eum *Olaph* in Regnum suum, eo quod matrem suam habuerit uxorem. Feceruntque pactum ad invicem firmissimum, ut Christianitatem in regno suo plantatam retinerent, & in exteris nationes ef-
 Cap. 32. funderent. Audiens autem *Olaph* *Thrucci* filius Rex Normannorum, de conjunctione Regum, iratus est contra *Svein* nimis, ratus illum quasi à Deo derelictum, totiensque depulsum, à sua etiam multitudine facile posse depelli. Collecta igitur classe innumera, bellum intulit Regi *Danorum*, inter *Sconiam* & *Seland*, ubi solent Reges navali configere bello. Est autem brevis trajectus *Baltici* maris à *Helsingburg*, in quo loco *Seland* à *Sconia* possit videri, familiare latibulum piratis. Ibi ergo congressi, *Nordmanni* à *Danis* sunt victi & fusi. *Olaph* namque Rex, qui forte solus remanserat, in mare se præcipitans, dignum vitæ finem invenit. Vxor autem ejus post mortem viri, fame, inediaque, ut digna erat, vitam miserabiliter consumpsit. Narrant itaque aliqui illum fuisse Christianum.

CAP. XXIX.

u al. In-
grod.

x al. Svecon

CAP. XXIX

y al. Thrucci

z al. Sconia

am.

a al. Helsingburg.

ftianum, alij Christianitatis desertorem; omnes autem affirmant peritum auguriorum, servatorem sortium, & in avium ^b prænosticis omnem spem suam posuisse. Quare etiam cognomen accepit, ut *Olaph* diceretur. Nam & artis Magicæ, ut a-

24. ^a In edit. Velleiana hic rursus quædam additur, quæ vide sub finem libri. CAP. XXX.

junt, studio deditus, omnes, quibus illa redundat patria, maleficos habuit domesticos, eorumque deceptus errore periit. ^c

Interea millesimus ab incarnatione Domini feliciter impletus est annus, & hic est annus Archiepiscopi XII. ^{Cap. 83.}

Sequenti vero anno fortissimus *Orro* Imperator, qui jam *Danos*, *Slavos*, itemque *Francos* & *Italos* domuerat, cum jam tertio *Romam* victor intrasset, immatura morte preventus occubuit in Domino. Post cujus mortem Regnum in contentione remansit. Tunc Slavi à Christianis iudicibus plus justo compressi, excusso tandem iugo servitutis, libertatem suam armis defendere sunt coacti. Principes autem Winulorum erant *Mizzidrog*, & *Mistrovvoi*, quorum ductu seditio inflammata est. His ergo Ducibus *Slavi* rebellantes, totam primo *Nordalbingiam* ferro & igne depopularunt. Deinde reliquam peragrantes *Slavaniam*, omnes Ecclesias incenderunt, & ad solum usque diruerunt. Sacerdotes autem reliquosque Ecclesiarum ministros variis enecantes supplicijs, nullum trans *Albiam* Christianitatis vestigium reliquerunt. Apud *Hammaburg* eo tempore ac deinceps multi ex clero & civibus in captivitatem ducti sunt, plures etiam interfecti propter odium Christianitatis.

26. Narravit nobis diu memorandus Rex Danorum, ^{Cap. 84.} qui omnes Barbarorum res gestas ac si scriptæ essent, in memoria tenuit, *Aldinburg* civitatem populosissimam de Christianis inventam esse. Sexaginta, inquit, presbyteri, cæteris pecudum more obruncatis, ibi ad ludibrium servati sunt, quorum major loci Præpositus *Oddar* nomen habuit, noster consanguineus. Ille igitur cum cæteris tali martyrio consumma-

tus est, ut cute capitis in modum crucis incisa, ferró cerebrum singulis aperiretur. Deinde ligatis post terga manibus professores Dei per singulas Slavorum tracti sunt civitates, aut verberare, aut alio modo vexati, quousque deficerent. Ita illi spectaculum facti, & angelis & hominibus in stadij medio [d IIII. Non. Iunij] victorem exhalaverunt spiritum. Multa nimium in hunc modum per diversas e Slavorum provincias tunc facta memorantur, quæ scriptorum penuria pro fabulis habentur. De quibus cum Regem amplius interrogarem; *Cessa*, inquit, *fili*, *tantos habemus in Dania vel Slavania martyres, quod vix possent libro comprehendere*. Omnes igitur *Slavi*, qui inter *Albiam* & *Oddoram* habitant per annos LXX. & amplius Christianitatem coluerunt, omni videlicet tempore *Ottobonum*, talique modo se à corpore Christi & Ecclesiæ, cui ante conjuncti fuerant, absciderunt. O vere super homines occulta Dei judicia, qui miseretur, cui vult, & quem vult indurat! Cujus omnipotentiam mirantes, videmus eos ad paganismum esse relapsos, qui primi crediderunt: illis ad Christum conversis, qui novissimi videbantur. Ille igitur iudex, justus, fortis, & patiens, qui olim, deletis coram *Israël* septem gentibus *Chanaan*, solos reservavit *Allophylas*, à quibus transgressi punirentur. Ille, inquam, modicam gentilium portionem nunc indurare voluit, per quos nostra confunderetur perfidia.

Eo tempore Dux *Slavia* petijt filio suo neptem Ducis *Bernardi* dari in conjugium, quod & Dux consensit. Tunc Princeps *Vvinulorum* misit filium suum cum Duce in *Italiam*, cum mille equitibus, qui ferè omnes ibi sunt interfecti. Post hæc cum filius Ducis *Slavia* pollicitam sibi expeteret uxorem, *Thiadericus* Marchio interceptit consilium, proclamans consanguineam Ducis non esse dandam cani. Iste *Thiadericus* Slavorum erat Marchio, cujus ignavia coegit eos fieri desertores. Qui postmodum ab honore suo depulsus, & ab omni hæreditate

27

dAl. desunt
CAP.
XXXI.
e al. Nord-
albingorū

tate

tate sua, apud Magdeburg præbendarius, vitam, ut dignus erat, mala morte finivit. Eodem tempore venerabilis Comes *Henricus* in *Rosafeldan* fecit præposituram, annuente *Libentio* Archiepiscopo & Ecclesiam consecrante.

CAP.

XXXII. Duce *Bernardo*, filio *Hermanni*, qui populum Slavorum graviter afflixit. Quo etiam tempore contentio *Bernarj* Ferdensis Episcopi de *f Ramsola* coram Papa *Sergio* est terminata.

28.

g Al. Liudgerus.

h al. Val-
dardus.

Anno igitur Archiepiscopi XXII. *Benno* Dux Saxonum obiit, & *g Ludgerus* frater ejus, qui cum uxore sua venerabili *Emma*, Bremensi Ecclesie plurima bona fecerunt. Apud *Magdeburg* vero *Gisilario* Archiepiscopo *Daganus* successit. Deinde *h Vvalthardus* meruit cathedram. Interea Archiepiscopus noster de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinavit Episcopos, quorum nomina & sedes incertæ sunt, quia tempus persecutionis incubuit. Sicut enim patrum relatione cognovimus, *Esico* apud *Sliaswig* Popponi successit *Odinkar*, qui apud *Ripam* insignis fuit, ut supra diximus. Et sermo est post obitum *Adaldagi* Archiepiscopi, totam regionem *Iutland* usque ad nostram ætatem in duos Episcopatus bipartitam esse: tero apud *Arhusan* deficiente. In *Slavaniam* vero ordinavit Archiepiscopus *Folequardum*; deinde *Reginbertum*: quorum prior à *Slavania* pulsus, in *Sveoniam* vel *Nordmanniam* missus est ab Archiepiscopo, qui multos in Domino lucratus, cum gaudio remeavit. Post hæc omnibus benè compositis, obiit beatus Archimandrita *Libentius*, unaque Ferdensis Episcopus, Anno Domini M. XIII. Indictione XI. & sepultus est in medio chori, ante gradus sanctuarij, pridie Nonas Januarij.

CAP.

XXXIII.

29.

VNWANVS Archiepiscopus sedit annis XVI. Ferulam suscepit ab *Henrico* Imperatore, Pallium à Papa maiore *Benedicto*, de Choro *Padarburnensi* assumtus est. Clarissimo

Cap.

85

86.

simo

ſimo genere *Immedingorum* oriundus. Præterea dives & lar-
 gus, omnibus hominibus acceptus, Clero autem apprime be-
 nevolus, quibus etiam hortatu *Libentij* tunc Præpoſiti i cur-
 tem *Bodegun* obtulit, cujus ſervitium eſſet per natales Apo-
 ſtolorum. *Vnnvanus* Archiepiſcopus primus omnium con-
 gregationes ad Canonicam traxit regulam, quæ antea quidem
 mixta ex Monachis & Canonicis converſatione debebant. Ille
 omnes ritus Paganicos, quorum adhuc ſuperſtitio viguit, in
 hac regione, præcepit funditus amoveri, ita ut ex lucis, quos
 noſtri paludicolæ, ſtulta frequentabant reverentia, facerent
 Eccleſias duodecim renovari, ex quibus etiam Baſilicam ſan-
 cti *Viti* extra oppidum conſtrui, & Capellam ſancti *Willeba-*
di combuſtam juſſit reparari. Ipſo tempore ferunt aggerem
 k *Bremenſem* firmatum, contra inſidias & impetus inimico-
 rum, præcipuè quoniam Dux *Bernardus*, *Heinrico* Imperatori
 auſus rebellare, terruit & turbavit omnes Eccleſias *Saxonia*.
 Ex illo enim tempore, quo Dux in hac conſtitutus eſt regione,
 nunquam diſcordia inter geminas domos, ſcilicet Archiepi-
 ſcopi & Ducis, ceſſavit: Illis impugnantibus Regem & Eccle-
 ſiam, iſtis pro ſalute Eccleſiæ certantibus.

Hæc æmulatio partium, dum prius occulta eſſet, ex eo
 tempore vires accepit & crevit in immenſum. *Bernardus* enim
 Dux tam avitæ humilitatis, quam paternæ religionis oblitus,
 primo quidem per avaritiam gentem *Winulorum* crudeliter op-
 primens, ad neceſſitatem Paganismi coëgit. Deinde per ſu-
 perbiam beneficiorum immemor, totam ſecum ad rebellan-
 dum Cæſari movit *Saxonia*. Noviffime ſurgens in Chri-
 ſtum, Eccleſias hujus patriæ non dubitavit impugnare, præci-
 puè noſtram, quæ & ditior eo tempore cæteris, & remotior
 videbatur à manu Imperatoris. Hujus impetum viri *Vnnva-*
nus Archiepiſcopus, ſua taliter magnanimitate reſregiſſe di-
 citur, ut præ pudore ſapientiæ ac libertatis Epifcopi, cogere-
 tur

Ial. Scal-
chisburg.CAP.
XXXIV.

tur ipse Dux, Ecclesiæ, cui ante adversatus est, deinceps hū-
laris & benevolus in omnibus existere. Ergo habito nostri
Pontificis consilio, rebellis tandem flexus Princeps apud
Scalchinburg Cæsari *Heinrico* supplex dedit manus. Moxque
favente *Vuvvano*, Slavis tributo subjectis, pacem reddidit *Nord-*
albingis & matri *Hammaburg*. Ad cuius restorationem Cap. 87.
venerabilis Metropolitanus post Slavanicam cladem,
civitatem & Ecclesiam fecit novam, simul ex singulis congrega-
tionibus suis, quæ virorum essent, tres eligens fratres, ita
ut duodecim fierent, qui in *Hammaburg* Canonica degerent
conversazione, populum ab Idololatriæ revocantes errore.
Ordinavit etiam in *Slavaniam* mortuo *Reginberto*, *Bennonem*
virum prudentem, quide fratribus *Hammaburgensis* Ecclesiæ
electus, in populo Slavorum, multum prædicando fructum
attulit. In *Dania* supervixerunt *Poppo* Theologus, & ille nobi-
lis *Odinkar* Episcopus, quem pro fide & sanctitate vitæ fami-
liarissimum habuit Archiepiscopus. Hos duos Episcopos
solum modo in *Iusland* fuisse comperimus, antequam *Knus* re-
gnum intraret. Solus autem ex nostris *Odinkar* transmari-
nus aliquando visitavit Ecclesias, *Esico* domi sedit, & ceteros
persequutio retardavit. Archiepiscopus etiam alios viros
doctissimos ordinavit in *Norvvegiam* & *Svediam*: Alios vero
in *Anglia* ordinatos, pro amicitia Regum, cum satisfacerent,
ad ædificandam dimisit Ecclesiam. Multos enim eorum se-
cum retinens, omnes autem, cum abirent donis cumulans,
ad subjectionem *Hammaburgensis* Ecclesiæ reddidit volun-
tarios.

CAP.
XXXV.

VNWANUS igitur Archiepiscopus, cum esset vir Cap. 88.
nobilissimus, æque nobilem ac sufficientem liberati suæ
fortitus est Episcopatum, in quo & suam posset ostendere ma-
gnitudinem, & necessitati simul Ecclesiæ prodesse. Quare
Thesaurum Ecclesiæ diu solliciteque collectum, & quasi mi-
nus

nus necessarium, si infra parietes clauderetur; ipse ad commodum suæ legationis ita curavit expendere, ut ferocissimos Aquilonis Reges hilaritate suorum munerum, ad omnia quæ voluit benignos obedientisque haberet. In qua re non multum, ut arbitror, peccavit, quia seminavit carnalia, ut meteter spiritualia. Quin imo largitio ejus in novella gentium conversione utilissima videbatur: neque adeo nocuit Ecclesiæ, quæ præcedentium diligentia patrum erat opulentissima. Credo enim eum secutum sancti *Ansgarj* exemplum, & cujusdam in Ecclesiastica historia, *Theotimi* Scytharum Episcopi: quorum alter legitur incredulos Reges donis placasse; Alter vero Barbaros natura feroces, epistolis, muneribusque mansuefecisse laudatur. Hæc in *m* Apologum Præsulis dicta sufficiant, nunc per Historiæ ordinem redeamus ad Ecclesiæ legationem, quæ tempore *Vnyvans* prosperrimè gesta cognoscitur.

mal. ap. logiam.

Cap. 19. *Svein* Rex Danorum atque Nordmannorum veteres injurias, tam occisi fratris, quam suæ repulsionis ulturus, classe magna transfretavit in *Angliam*, ducens *n* filium suum secum, & *Olaph* filium *Craccaben*, de quo supra dictum est. Itaque multo tempore plurimis præliis adversum *Anglos* exactis, *Svein* veteranum Regem depulit *o* *Erbilredum*, & Insulam in sua tenuit ditione, verum brevi tempore. Nam tertio Mense postquam victoriam adeptus est, ibidem morre præventus occubuit. *Knut* *p* filius *Svein* Regis cum exercitu reversus in patriam, denuo bellum molitur in *Anglos*. *Olaph* à Nordmannis electus in Principem, separatus est à regno Danorum. Tunc vero *Knut* ancipiti casu turbatus, pactum iniit cum fratre filio *Herici*, qui regnavit in *Suedia*, ejusque fultus auxilio, deliberavit primo quidem *Angliam* subjugare, deinde *Norvegiam*. Itaque mille navibus *Knut* armatus, Oceanum transavit Britannicum; per quem, quod nautæ referunt, à *Dania*

CAP.

XXXVI.

n al. filium suum Knut

o al. Edilrodum.

32.

p al. qui filius Sveonis Lambrist nomine habuit.

CAP.
XXXVII.
33.

q al. Euna-
toniam.

34.

r al. Vlf.

35.

f al. Biorn.

t al. Gu-

duind.

u al. Toft.

x Haraldū.

CAP.
XXXVIII.

y Regine-
rum.

z Fionia.

in Angliam, flantibus Euris, triduo vela panduntur. Hoc au-
tem mare magnum & valde periculosum, à læva *Orobadas* ha-
bet, dextrorsum *Frisiam* attingit. Triennio ergo *Knur* Cap. 90.
Britanniam oppugnavit, & *Adelrad* Rex Anglorum apud
q Lundonam obsessus obiit, simul vitam amittens cum regno,
justo Dei iudicio, qui fratre per Martyrium consummato
XXXIX. annis sceptrum sanguine polluit. Is parricidium
taliter expiavit, relinquens filium parvulum nomine *Edwar-*
dum, quem ab *Imma* uxore sua suscepit. Frater vero *Adelradi*
Emund vir bellicosus ob gratiam victoris, veneno extinctus est:
Filiique ejus in *Ruzziam* exilio sunt damnati. *Knur* ergo Cap. 91.
Adelradi regnum accepit, uxoremque ejus *Imma*, soror
tem *Richard* Comitis Nordmannorum sibi conjugio copu-
lavit, & germaniam suam *Margaretam* pro foedere. Quam
deinde repudiatam à Comite, *Knut* Rex dedit *Wolff* Duci
Angliæ, ejusque r *Wolff* sororem copulavit Duci *Gudvino*,
callide ratus Anglos per connubia Danis fidiiores. Quæ res
cum non fefellit. Et *Richardus* quidem Comes iram *Knur* de-
clinans, *Hierosolymam* profectus, ibidem obiit, relinquens fili-
um in Nordmannia nomine *Robertum*, cujus filius est iste *Wil-*
helmus, quem Franci *Bastardum* vocant. *Wolff* autem ex sorore
Regis *Knur* filios suscepit, s. *Bern* Ducem, & *Svein* Regem,
r *Guduin* à sorore *Wolff* Ducis, *Svein*, u *Toftin*, & x *Harold-*
dum genuit parricidas. Quam generationis seriem, quoni-
am secururæ lectioni utilem judicavimus, hic inferere vide-
batur.

Victor ergo *Knur* ab Angliæ rediens in ditione sua Cap. 92.
per annos multos regnum *Dania* possedit & *Angliæ*. Quo
etiam tempore multos in *Daniam* ab *Angliæ* adduxit Episcopos.
De quibus, *Bernardum* posuit in *Sconiam*, *Gerbrandum* in *Selan-*
diam, y *Reinherum* in z *Finne*. Quod zelatus noster Archi-
episcopus *Gerbrandum* redeuntem ab *Angliæ* cepisse dicitur,
quem

quem ab *a Elnodol.* Archiepiscopo Anglorum ordinatum ^{a Eltrode.} esse cognovit. Ille verò ut necessitas persuasit, satis faciens, fidelitatem Hammaburgensi Ecclesiæ cum subiectione debita spondens, familiarissimus deinceps Archiepiscopo nostro effectus est. Per quem ille suos etiam legatos ad *Knur* regem transmittens cum muneribus, congratulatus est ei de rebus bene gestis in *Anglia*: sed corripuit eum de præsumptione Episcoporum, quos transtulit ex *Anglia*: quod Rex grater accipiens, ita postmodum conjunctus est Archiepiscopo, ut ex sententia ejus omnia deinceps facere maluerit. Hæc nobis de avunculo suo Rex Danorum innotuit, nec de captione *Gerbrandi* tacuit.

Cap. 93. Anno Pontificis *Puvvani XII.* *Heinricus* Imperator, CAP. XXXIX
 justitia & sanctitate insignis, cum jam *Saxones, Italos, & Burgundiones* Imperio subjecerat, ad coeleste migravit Imperium. Cui etiam successit in sceptro fortissimus *Cæsar Conradus*; mox *b Polanos & Reges eorum Misingum* magna virtute ^{b al. Pole nos.} perdomuit, & auxiliares eorum *Bohemos*, cæterosque *Slavorum* populos sub tributum misit. Cum Rege etiam Danorum sive Anglorum, mediante Archiepiscopo pacem fecit, cujus & filiam filio suo deposcens uxorem, dedit ei civitatem *Siasvvig* cum Marchia, quæ trans *Egdyam* est, in foedus amicitiae.

Cap. 94. Et ex eo tempore fuit regum Daniae. Inter *Knur & Olaph* CAP. XL
 Regem Nordmannorum continuuum fuit bellum, nec cessavit omnibus diebus vitæ eorum; *Danis* pro Imperio certantibus, *Nordmannis* vero pro libertate pugnantibus. In qua re justior erat causa Regis *Olaph*, cui bellum necessarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem *Olaph* judicio & justitia Regnum gubernavit. Inter cætera enim virtutum opera magnum Dei zelum habuit, ita ut maleficos de terra disperderet, quibus cum tota Barbaries exunder, præcipue *Norvegia* tali-

bus monstis plena est. Nam Divini, & Augures, Magi, & Incantatores, cæterique satellites Antechristi ibi habitant, Quorum præstigijs & incantationibus infelices animæ ludibrio à Dæmonibus habentur. Hos omnes, & hujusmodi, beatissimus Rex *Olaph* persequi decrevit, ut sublatis scandalis, firmiter in regno suo religio Christiana elucesceret; habuit etiam secum Episcopos & Presbyteros, multos ab *Anglia*, quorum monitu & doctrina, cor suum Deo præparavit, subjectumque populum ad regendum commisit. Ex quibus clari doctrina & virtutibus erant *Sigafrid*, & *Grimkil*, *Rodulf*, & *Bernard*. Hij iussu Regis ad *Svediam* & *Gothiam*, & ad cæteras Insulas, quæ trans Nordmanniam sunt, accedentes, Barbaris verbum Dei & Regnum Jesu Christi evangelizabant. Misit etiam Rex nuntios ad Archiepiscopum nostrum cum muneribus, petens suppliciter, ut Episcopos ejus benigne reciperet, suosque ad eum transmitteret, qui rudem Nordmannorum populum in Christianitate confortarent. Simili autem religionis amore alter

CAP. XL. *Olaph* in *Svedia* dicitur floruisse. Is subditos sibi populos ad Christianam volens convertere fidem, magno laboravit studio, ut templum Idolorum *d' Vbsola*, quod in medio Sveonix situm est, destrueretur. Cujus intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege constituerunt, ut si ipse Christianus esse vellet, optimam *Svedie* Regionem, quam vellet suo jure teneret, in qua Ecclesiam & Christianitatem constituens, nemini de populo vim recedendi à cultura Deorum inferret, nisi qui sponte ad Christum vellet converti. Hujusmodi Rex placito gavisus, mox in Occidentali *e Gothia*, quæ Danis proxima est, vel Nordmannis, Ecclesiam Deo sedemque fundavit Episcopalem. Hæc est civitas *f' Scarane* maxima, in qua petente Christianissimo Rege *Olaph* primus ab *Vn-uvano* Archiepiscopo, *Thurgot* est ordinatus Episcopus. Ille vero strenue legationem suam agens in gentibus, duos nobi-

les

al. Grinchil,

al. Opola.

al. Guthia

al. Scarane,

les Gothorum populos Christo suo lucratus est labore. Per illum ergo Episcopum Rex *Olaph* ingentia Metropolitano *Vn-uvano* direxit munera. Præterea duos idem Rex fertur habuisse filios, quos ambos una cum uxore sua ac populo baptizari præcepit. Quorum alter qui natus est à concubina, *Emund* nomen habuit: Alter *Anund*, quem Rex à legitima genuit uxore, qui cognomento fidei, & gratiæ dictus est *Jacobus*: Juvenis quidem ætate, verum sapientia & pietate omnes præcessit, qui fuerunt ante eum; nec quispiam Regum fuit populo Sveonum tam acceptus sicut *Anundus*.

Cap. 95. | Eo tempore cum esset pax firma inter *Slavos* & *Trans-* CAP. 95. | *albianos*, *Vnvanus* Archiepiscopus Metropolitim *Hamma-* XLII. *burg* renovavit, Clerumque dispersum colligens, magnam ibidem tam civium quam fratrum multitudinem adunavit. Itaque cum Duce *Bernardo* frequenter inhabitans locum, sæpe dimidium annum vixit in *Hammaburg*, glorissimum Regem *Knus* invitans ad colloquium, *Slavorum*que *Sarrapas* *Vtonem* & *g Sedericum*. Tali modo Pontifex *Vnvanus* domi fo- gal.Syde- risque clarus, legationem suam in gentibus narratur impleffe. ricum.

Nunc restant dicenda, quæ de Martyrio Regis *Olaph* fama vo-
Cap. 96. | lante cognovimus. *Olaph* igitur Nordmannorum Rex CAP. 96. | clarissimus, contra *Knus* Regem Danorum, qui Regnum XLIII. suum impugnavit, perpetuo decertabat prælio, tandemque 36. seditione Principum suorum, quorum uxores propter maleficia à regno sustulit, *Nordvegia* depulsus est. Et regnavit *Knus* in Nordmannia simul & *h Dania*, quod nulli Regum h al. Ane- prius contingere potuit in *Dania*. *Olaph* verò Rex beatissimus glia. totam spem fiduciamque suam in Domino ponens, denuo ad comprimendos Idololatrias, bellum instaurat. Itaque ab Vid. aliam *Olaph* Sveonum Rege, cujus habebat filiam, & populis Insula- lect. sub- rum infinitam armatorum congregans multitudinem, patri- fin. um regnum vi accepit & armis. Vnde Rex Christianissimus

fortitudine in hostes, & iustitia in suos celebris, ad hoc se in regnum à Deo credidit restitutum, ut jam ex tunc nemini parere debuisset, qui vel Magus permanere vellet, aut Christianus fieri detrectaret. Et cum magna ex parte votum suum impleisset, pauci qui ex Magis remanserant, in ultionem eorum quos Rex damnavit, ipsum etiam obtruncare non dubitarunt. Alij vero dicunt eum in bello peremptum, quidam autem in medio populi circo, ad ludibrium Magis expositum. Sed & alij sciunt illum ob gratiam *Knut* Regis latenter occisum: quod & verum esse non diffidimus, eo quod regnum ejus invaleret. Igitur *Olaph* Rex & Martyr, tali fine consummatus est, corpusque ejus in civitate magna Regni sui, quæ *Throndepnis* dicitur, cum decenti est honore tumulatum. Vbi usque hodie pluribus miraculis & sanitatibus, quæ per eum sunt, Dominus ostendere dignatus est; quanti meriti sit in cœlis, qui sic glorificatur in terris. & (Regnavit autem annis XII.) Cujus passionis festivitas agitur III. Kal. Augusti: omnibus Septentrionalis Oceani populis, *l. Sveonum, Gothorum, Sembarum, Danorum* atque *Slavorum* æterno cultu memorabilis.

& al. defunt

l al. Nord-
mannorū.

CAP.
XLIV.

m al. Tor-
stans.

Per idem tempus quidam ab *Anglia*, *Wolfridus* nomine, instinctu Divini amoris *Svediam* ingressus, Paganis verbum Dei cum magna fiducia prædicavit. Qui dum multos prædicatione sua ad fidem Christianam convertisset, Idolum gentis nomine *m Torstan*, in concilio Paganorum cepit anathematizare; simulque arrepta bipenni simulachrum in frustra concidit. Qui pro talibus ausis, statim mille confosus vulneribus, animam Martyrij laurea dignam transmisit in cœlum. Cujus corpus Barbari laniatum, post multa ludibria merferunt in paludem. Hæc veraciter comperta, memoria tradidi: quamvis sint & alia, quæ adhuc scribi digna sint. Verum de *Ynnvano*, & quæ suo tempore gesta sunt sufficienter dictum est, & sicut æstimo, fideliter. Apud *Magdaburg* ipso

Cap.
97.

ipso tempore *Walthardo* successit *Gero*, deinde *Hunfrid*, ambō viri sancti, & Episcopali nomine digni. Deinde obiit gloriosus Archiepiscopus *Vnvanus* VI. Kalend. Februarii : Anno Domini M XXIX. Indictione XII. & sepultus est juxta prædecessorem suum à latere sinistro. Et ipso tempore migravit *Poppo* celeberrimus Danorum Episcopus, cui mox subrogatus *Esico*, cum ad *Egdoram* fluvium pervenisset, ibidem ægritudine correptus obiit.

Cap. 98. LIBENTIUS sedit annos ferè quatuor. Is cum esset nepos alterius *Libentij*; & tunc major domus Præpositus, favore *Cysla* Imperatricis ferulam suscepit à Cæsare *Conrado*; pallium verò à Papa *Iohanne* XIX. Vir simplex & rectus actumens Deum. Cumque omnibus esset affabilis, singulari quodam amore Clerum dilexit, in opum necessitatibus erat valde compatiens. Ipse igitur vicum trans flumen ab incolis terræ precio redimens, & fratribus offerens xxx. ex eo per annum dari convivia statuit. At vero Xenodochij talem omnino sollicitudinem curavit habere, ut in hac parte sola, negligentias omnium prædecessorum sanare videretur. Adeo redundavit Episcopatus & Præpositura & Xenodochium, ut vix egens quisquam posset inveniri. Sed forte hoc incredibile videtur his, qui hujus temporis egestatem vident : nec fortasse tunc quisquam crederet, ea futura, quæ nunc facta videntur. *Libentius* itaque bonus in Præpositura, multo melior in Cathedrali, Legationem suam ad gentes ferventi animo ingressus est. Et primo omnium concilians sibi *Knut* Regem Danorum, in *Seland* *Gerbrando* subrogavit *Avocorem*, in *Aldenburg* ordinavit *o Meinherum*, *p Thurgoto* autem successorem posuit de *Ramsola* *Gotescalcum* Episcopum. Illis namque diebus beatissimus *q Thurgot* Episcopus, pro labore prædicationis *Breme* cum Archiepiscopo diutius consistens, asperrimo lepræ percussus morbo, diem vocationis suæ cum magna expectavit

CAP. XLV.

37.

n al. xstxi;

CAP.

XLVI.

o al. Meinherium.

p al. Thurgoto.

q Thurgotus.

K

patien.

patientia. Tandemque bono consummatus sine, in sancti Petri, sepultus est Basilica. Ubi & *Folquardus* & *Harich*, & magnus *Odinkarus*, & *Peppo* in pace requiescunt. Aderant verò tunc cum Archiepiscopo Prædicatores inelyti, *Odinkar junior*, *Sigafrid* à Svedia, *Rodolf* à Nordmannia: Episcopi, narrantes ei, quanta fecerit Dominus in salute gentium, quæ quotidie convertebantur ad Dominum. Quos noster Pontifex, ut par fuit, honorifice dimissos, ad prædicationem denuo misit.

CAP. XLVII. Tempore ille *Conradus* Imperator, filiam *Knus* Regis, *Henrico* filio suo accepit in matrimonium. Et regio statim fastu *Italiam* ingressus, *Knus* Regem itineris sui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde terribilem, regno fecit justitiam. Ille autem cum tres haberet filios, singulos super singula regna posuit, ipse aliquando visitans *Danos*, aliquando vero *Nordmannos*, sæpissime autem sedit in *Anglia*. Archiepiscopus igitur crebro Metropolim *Hammaburg* visitavit. Nam eo tempore virtute *Knus* Regis, & Ducis *Bernardi*, pax firma trans *Albiam* erat, cum etiam *Cæsar Winulos* bello domuerit. Principes enim eorum *Gneus* & *Anatrog* Pagani erant; *Vto* vero tertius, filius *Mistivvoi* male Christianus. Vnde & pro crudelitate sua à quodam *Saxonum* transfuga interfectus est, filium habens *Gotescalcum*, qui per idem tempus apud *Luniburg*, Monasterium Ducis, liberalibus erudiebatur studiis, *Gotescalco* Gothorum Episcopo ejusdem cœnobij curam agente. Verum is comperta morte parentis, ita furore commotus est, ut rejectis cum fide literis, arma corripere, amneque transmissis, *Winulis* se Dei inimicis jungeret. Quorum fretus auxilio, Christianos impugnans, multa milia *Saxonum*, in patris prostravit vindictam. Hunc tandem quasi latronum Principem, *Bernardus* Dux capiens, in custodia tenuit, virumque arbitrans fortissimum, juncto secum foedere, dimisit eum, Qui veniens ad *Knus* Regem, profectus

Cap.

99

Cap.

100

fectus

Fectus est cum eo in *Angliam*, & ibi mansit multo tempore.

Cap. 101. Interea Archiepiscopus piis operibus semper intentus, CAP. XLIX.
Ecclesiam suam episcopaliter exornavit, & filios Ecclesie pastoraliter educans, omnibus erat acceptus; etiam, quod difficile est, Principibus. Suo ergo tempore *Bernardus Dux*, & 38.
frater eius *Theotmarus*, exhortante piissima *Emma*, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesie multa bona fecerunt, suumque Theaurum Deo & Genetrici ejus, sanctoque *Willebudo* confessori, eadem *Emma* ferè totum obtulit. Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Ecclesie filios, tanquam sui essent, fovit. Inviderunt ergo nobis fata, ne diu tali fruermur pastore, qualis erat *Libentius*, dilectus, inquam, Deo & hominibus. Qui in festivitate sancti *Bartholomæi* duas, ut ajunt, egrescens celebravit missas, finitoque pro more Psalterio, suis æternum lugentibus, eadem die gaudens migravit ad Dominum. Cujus obitus contigit anno Domini *M xxxii.* r al. 1033.
Indictione XIII. VIII. Kal. Septembris.

Cap. 102. HERMANNUS sedit annos *vix tres.* f Cambuccam Pa- CAP. L.
storalem à *Cæsare Conrado* meruit: Pallium à Papa mi- 39.
nõre *Benedicto*, ab Halverstatensi Choro electus, Ecclesie ejus- sal. camburcam.
dem Præpositus fuit. Vir, ut ajunt, miræ simpliciteris, sed parum habens prudentiæ serpentis; ideoque facile deceptus à clientibus, raro Parochiam visitavit. Semel *Hammaburg* accessit, & tunc cum exercitu veniens, Episcopatum, quasi non suum, despoliavit, abiensque velut terram saluginis dereliquit. Rapacitatis incentor & auctor consiliorum, quidam r al. Marchio.
Macco fuit, Archiepiscopi Vicedominus. Cæterum nobiles viros habuit Capellanos, *Thiadericum* & *Sindgerum*, quem deinde 40.
Romana sedes *Clementem* appellavit. Subdiaconus autem ejus erat *Adelbertus*, postea noster Archiepiscopus, jam tunc minax vultu & habitu, verborumque altitudine audientibus suspectus. Pontifex ergo parvipendens omnia, quæ in Episcopatu

al. Regin.
uardi.

al Hil-
dinrodo.

CAP. LI.

41.

patu in venit, primo quidem. Musicum *Guidonem* Bremam ad-
duxit, cujus industria Melodiam, & Claustralem disciplinam
correxit. Quod solum ex ejus prospere cessit operibus. Deinde
antiquissimum sancti Michaëlis Oratorium diruens, corpo-
ra trium prædecessorum ejus: scilicet *Adalgary, Hogeni, & u Rein-*
vuardi ab eo loco sustulit, ac recondidit in majori Basilica,
sub ipso tribunali. Tunc magnum & utile in gressurus opus,
murum civitati circumdare voluit, vixque jactis fundamentis,
cum opere vitam finivit. Ita magnus ille Pontifex *Hely*, dum
suos à rapina non corripuit, etiam in bonis aliquibus, Deo
ultionum displicuit. Mortuus est autem in Episcopatu Hal-
verstadensi, dum esset in Prædio suo *x Hildenrothe*. Corpus-
que ejus *Bremam* reuectum subterratum est in medio Chori.
Obijt vero quarto Kal. Octobris.

BEZELINUS cognomento *Alebrandus* sedit annis ^{Cap.} 103.
decem, vir omni bonorum genere decoratus, Episcopali
dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Et hunc nobis
Ecclesia præstitit Colonienfis. Imperator *Conradus* obrulit
ei baculum, & *Benedictus* Papa Pallium transmisit. Ordinatus
est autem à Suffraganeis, & alijs septem Saxonix Episcopis. Et
hoc in urbe Metropoli *Hammaburg* cum ingenti gloria. Ad
laudem beati viri parum est omne quod dicimus, à cujus laude
necdum aliquem discordantem audivi. Ut enim brevi quo-
dam indiculo, complectamur imaginem virtutis ejus; Pater
Patriæ fuit, Decus Cleri, Salus populi, Terror male potentum,
Exemplar benevolentium, Egregius pietate, vel quia omnia
vellet ad perfectum ducere, dicta & facta ejus omnia dulci me-
moriam posteris comprehensa. [Videns autem pestiferum
morbum de connubio Clericorum magis de die in diem cre-
scere, statuit pedibus in sententiam ire prædecessoris sui *Liben-*
ty, si tamen Ecclesiam & claustrum antea ad suum perduceret
statum.] Et cum omnibus esset talis, qualem singuli deside-
rabant,

rabant, singularis cura ejus & amor super Clericis fuit, de quibus nec tolerare poterat, ut cuiquam malum diceretur verbum. Nam & claustrum renovavit, & Canonicis mensam ipse primus instituit. Prius enim cum præbenda fere tenuis videretur, triginta convivia quæ *Libentius* Episcopus dari per annum statuit, adjectis ex sua parte quibusdam decimis, ita ordinavit, ut albus detur fratribus panis ultra solitam annonam cotidie: In dominicis vero diebus unicuique duplex mellitæ copia. Nam & vinum dari fratribus contra naturam *Saxonia* disposuit: Quod etiam in diebus suis ferme peregit. Composita ergo mensa, manum vertit ad claustrum, quod ille, dum prius ligneum esset, lapideum fecit; forma, ut mos est, quadrata, vario cellarum ordine distinctum, & visu delectabile. Deinde murum civitatis à prædecessore suo *Hermann* orsum, in gyro construens, aliquibus in locis eum usque ad propugnacula erexit; alias quinque aut septem cubitorum altitudine semiperfectum dimisit. Cui etiam ab Occasu porta grandis inhæsit, superque portam firmissima turris, Italico munita opere, & septem ornata Cameris, ad diversam oppidi necessitatem.

Cap. 104. | Hæc dum *Bremæ* operis insignia relinqueret, mox ad CAP. LII.
 Ecclesiæ *Hammaburgensis* ædificationem toto cordis amore accingitur. Ibi enim post cladem *Slavanicam*, quam 42.
 supra contigisse retulimus, *Vnvvanus* Archiepiscopus, & cum eo Dux *Bernardus* claustrum nobile de ruinis antiquæ civitatis elevantes, Ecclesiam & diversoria omnia construxerunt lignea. *Alebrandus* vero Pontifex adversus crebras hostium incursiones, aliquod fortius præsidium pro inopia necessarium loci arbitratus, primus omnium Ecclesiam, quæ constructa erat in *Marris Dei* honore, lapide quadro ædificavit. Aliam deinde sibi domum fecit lapideam, turribus & propugnaculis valde munitam. Cujus æmulatione operis Dux

provocatus, & ipse domum suis in eodem loco paravit. Ita prorsus civitate renovata, Basilica eadem ex parte una habuit domum Episcopi, ex alia y prætorium Ducis. Voluit etiam nobilis Archiepiscopus *Hammaburg* Metropolim circumdare muro ac munire turribus, nisi velocior ejus transitus, votum ejus impedisset. Trans *Albiam* enim suo tempore ac per totum Regnum pax firma erat. Principes Slavorum *Anatrog & Gneus & Ratibor*, pacifice ad *Hammaburg* venientes, Duci ac Præsuli militabant. Sed cum diverso modo & tunc & nunc in gente *Winulorum* Dux & Episcopus laborarent, Duce scilicet pro tributo, Pontifice vero pro Christianitate augenda, jam dudum sacerdotum studio, Christiana ibidem Religio convaluisset, si conversionem gentis, avaritia Principum non præpediret.

Archiepiscopus igitur pro legatione sibi ad gentes credita, more prædecessorum suorum sollicitus, coadiutores prædicationis suæ ordinavit Episcopos; *Rodolfum* ex Capellanis suis in *Sliasvwig*, *Abellinum* in *Slavaniam*, & *Wal* à *Bremensi* choro in *Ripam*; cæteris vero qui superfuerunt adhuc viventibus, & in vinea Domini non ociosis.

Ann. Pontificis sexto, manu fortis *Conradus* Romanorum Imperator obiit, & successit ei filius *Henricus*, ille qui *Vngros* perdomuit. Eodem tempore memorabiles Aquilonis reges obierunt, *Knur* & *Olaph* germani fratres. Quorum alter, videlicet *Olaph*, Rex *Sveonum*, successorem Regni habuit filium, de quo supra diximus, *Jacobum*. Sub quo junior *Svein* filius a *Wolff* militavit in *Svedia* XII. annis, qui etiam nobis retulit, *Jacobo* regnante, Christianitatem late in *Sveonia* diffusam esse. Alter vero frater, scilicet *Knur*, in *Angliam* cessit, tenuitque Regna *Danorum*, *Anglorum* & *Nordmannorum* in ditione sua, per viginti duos annos. Post ejus mortem, ut ipse disposuit, succedunt ei filii ejus in Regnum: *Haroldus*

y al. domū
prætoriam
ducis.

CAP. LIII.

43.

z al. Val.

CAP. LIV.

ā al. VIII.

Cap.
105.

Cap.
106.

Cap.
107.

Cap.
108.

duo

du in Angliam, *Svein* in Nordmanniam, *Hardeknut* in Dani-
 am. Iste cum esset filius *Imme* Reginae, sororem habuit eam,
 quam *Cæsar Henricus* postea in conjugium accepit: Cæterum
Svein & *Harold* à concubina geniti erant. Qui, ut mos est Bar-
 baris, æquam tunc inter liberos *Knut* sortiti sunt partem hæ-
 reditatis. *Haroldus* ergo in *Anglia* triennium regnavit. Con-
 tra quem frater à *Dania* veniens, in *Flandria* classem adunavit.
 Sed rex Anglorum morte præventus, bellum diremit. Sicque
Hardeknut Angliam simul possedit & *Daniam*. Illo tempore

Cap. 109. *Svein* junior dum in *Angliam* iter ageret, tempestate ma- CAP. LV.
 ritima *Harbeloë* navibus appulit. Quem proxima que b *Hadeloë*

que locorum more piratico vastantem, milites quidam Ar-
 chiepiscopi capiunt, & in præsentiam ejus pertrahunt. Ille
 vero captivum cum honore recipiens *Bremam* duxit, & juncta
 secum amicitia post dies aliquot regie donatum permisit abire.
 Hæc nobis de se Rex ipse narravit, summa laude illum prædi-
 cans Archiepiscopum, forma corporis & liberalitate animi o-
 mnibus acceptum. Retulit etiam circumstantibus de Regio-
 Pontificis apparatu, & thesauro Ecclesie inestimabili, quem
 se ait *Bremæ* vidisse, & alia multa.

Cap. 110. *Alebrandus* autem Archipræsul omnibus acceptus, à CAP. LVI.
 Duce *Bernardo* ac ejus germano *Thiadmaro* pro liberali-

tate animi valde honoratus est. Solis invisus erat malefa-
 factoribus, sicut *Vtom* Marchioni, cujus superbiam sua confu-

Cap. 111. dit magnanimitate. [Interea secundus filiorum *Knut*, qui CAP. LVII.

regnavit in Nordmannia, *Svein* obiit. Tunc Nordman-
 ni elegerunt *Magnum* filium *Olah* Martyris à concubina. *Ma-* 44.
gnus ergo statim invadens *Daniam*, duo regna possedit; *Harde-*
knut Rege Danorum in *Anglia* cum exercitu morante. Qui
 mox adversus *Magnum* pugnaturus consanguineum suum *Svein*
alasi præfecit. *Svein* ergo à *Magno* victus, cum in *Angliam*

remca

remearer, *Hardeknuz* mortuum reperit.] Ipso vero tem-
 pore *Ascomanni* & piratæ per ostium *Wirraba* progressi,
 usque ad *Lismonam* venerunt, insperate omnia vastantes. Qui-
 bus inde ad naves redeuntibus, bellum ad *Annon* illatum est,
 ibique maxima pars eorum trucidata est. Mortuo igi-
 tur *Hardeknuz* Angli in locum ejus fratrem ejus *Eduardum*,
 quem de priori marito *Imma* genuit : Vir magnus & timens
 Deum. Isque suspectum habens *Svein*, quod sceptrum An-
 glorum sibi reposceret, pacem cum Tyranno fecit, consti-
 tuens eum proximum sibi post mortem regni Anglorum hæ-
 redem, etiam si filios susciperet. Tali itaque pacto *Svein* mi-
 tigatus in *Daniam* remeavit, & multa cum *Magno* prælia exer-
 cuit. Qui sæpius victus, ad *Anundum* Regem *Sveorum* fugi-
 ens pervenit. Victor ergo *Magnus* *Daniam* obtinuit simul
 & *Norvægiam*. Ad quem Archiepiscopus noster us-
 que *Siasvig* pro colloquio venit, habens in comitatu
 suo Ducem *Bernardum*, & *Thiadmarum* *Hildensem* Episcopum.
 Iste *Thiadmarus* à *Dacia* oriundus, cum Regina *Gnnhild* advenit,
 cujus patrocinio ille meruit *Hildensem* Episcopatu-
 tum. Nam barbarice *d Timmo* vocabatur. In quo colloquio
 soror *Magni* Regis *Ordulfo* filio Ducis desponsatur. Qui vix
 peractis nuptiis, in gratiam *e* cognati, quendam *Haroldum*
Danorum Principem redeuntem ab Urbe Apostolorum trans
Albiam obtruncavit innoxium. Cujus mortis causa ea fuit,
 quod de Regali stirpe *Danorum* genitus, scepro prior
 quam *Magnus* esse videbatur. Ea res initium calamitatis pe-
 perit in familiam Ducis. *Magnus* autem Rex pro justitia &
 fortitudine carus erat *Danis*, verum *Suavis* terribilis, qui post
 mortem *Knut* *Daniam* infestabant. *Ratibor* itaque Dux *Slavo-*
rum interfectus est à *Danis*. *Ratibor* iste Christianus erat, vir
 magnæ inter Barbaros potestatis. Habuit enim octo filios,
Slavo-

CAP. LIX

e al. Gnnild

d al. Timmo
me.

e al. leviri.

CAP. LIX.

Slavo-

Slavorum Principes; qui omnes occisi sunt à *Danis*, dum patrem ulcisci quæsierunt. Ad cuius mortem ulciscendam, iam tunc cum toto exercitu *Winuli* venientes, usque ad *Ripam* vastando progressi sunt. Et forte *Magnus* Rex tunc à *Nordmania* rediens f. *Heidibam* appulit. Qui mox Danorum copiis undique collectis, egredientes à *Dania* Paganos, in campestribus *Heidiba* excepit, & quindecim milibus occisis, facta est pax & lætitia Christianis deinceps omni tempore *Magni*. Eodem vero tempore *Gorefcalcus* post mortem Regis *Knur*, & filiorum rediens ab *Anglia*, contra Slavaniam venit infestus, omnes impugnans, magnumque Paganis terrorem incutiens. De cuius fortitudine & potentia, quam super Barbaros habuit, postea dicemus.

f. al. *Heidiba*
bu, al. *Heidibium*.

Cap. 115. Et hæc quidem forinsecus, dum varia sorte sunt ge- CAP. LX.

115. | Ita, in *Bremis* status rerum labefactari cœpit: Summisque negatum stare diu. Nostræ quoque invidit prosperitati. In diebus illis nobilissima senatrix *Emma* obiit, uxor quondam *Ludgeri* Comitis, & soror *Meginverki* Episcopi *Padarburnensis*, sed vidua jam per annos XL. quæ ingentem thesaurum, quem habuit, totum fere pauperibus & Ecclesiis dispersit, cuius corpus in *Bremensi* requiescit Ecclesia, anima vero gaudet in coelesti requie. Quæ dum adhuc viveret, *Bremensi* Ecclesiæ cortem *Stiplaga*, iuxta *Rhenum* dedit. *Lismona* vero, nescio pro quo filia delicto, in partem cessit Imperatoris *Conradi*: pro qua re *Gissa* Regina eo tempore [*Bremam* accedens, fratribus multa bona fecit, Ecclesiæ, & omnibus indigenis; deinde *Lismonam* cum Archiepiscopo visitavit.]

Cap. 116. Anno Archiepiscopi penultimo, domus sancti Petri CAP. LXI.

116. | *Brema* conflagravit, ejusque flamma incendii claustrum cum officinis, Urbem cum ædificiis totam consumsit, veterisque habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacræ Thesaurus Ecclesiæ, ibi libri, & vestes, ibi omnia ornamenta

45.

L

sunt

sunt consumpta. Et hæc quidem rerum damna facile recuperari possent, si majora non pateremur in moribus detrimenta. *Multum enim disant, ut quidam ait, damna morum, à damnis temporalium rerum, cum illa intra nos sint, ista extra nos.* Sane ex illo tempore fratribus, qui ante Canonice vixerant, extra claustrum vagantibus, Regula sanctorum Patrum, per multa prius sæcula studiose conservata, primo negligentius haberi coepit, deinde funditus abjecta consenuit. Et sunt anni ab ordinatione sancti *Willebadi*, cum Bremensis Ecclesia fundata est, usque ad finem *Alebrandi*, quando eadem Ecclesia combusta est, ferme cclxx. Combusta est autem intrante Autumno, quod est III. Idus Septemb. Eo tempore Archiepiscopus in *Fresiam* iter egit. Qui conflagratione av-
 dita Ecclesie, mox pedem retorsit, jactisque sequenti æstate fundamentis, ad formam Colonien-
 sis Ecclesie disposuit hujus nostræ magnitudinem perficere. Et profecto si longiorem sibi vitam fata concessissent, omne opus Ecclesie paucis perfecisset annis. Tanta erat illius animositas, & in omni opere instantia, præcipue vero in Templi ædificatione. Porro sola æstas, quæ inceperat hoc opus, fundamenta Ecclesie jacta, columnas & arcus earum, lateraque in altum erecta vidit. Transacta autem hyeme, cum jam Paschalis immineret festiuitas, beatissimus Pontifex *Alebrandus* pridie ante Dominicam coenam, non inscius, ut credo, vocationis suæ, ab Ecclesia *g Schirmbeke Bremam* nudis pedibus accessit. Vbi multa oratione cum lacrymis effusa, Deo & sanctis ejus commendavit Ecclesiam. Cumque jam febribus tangeretur, navigio ad *h Buccensem* delatus est Præposituram, ibique septem supervixit dies. Sic terrenum phasæ cælestibus mutans azymis, anima ejus gaudens transivit ad Dominum. At vero corpus Antistitis cum ingenti luctu sequentium occurrentiumque per alveum *i Wisura* fluvii *Bremam* deportatum, in medio

46.
CAP. LXII.

Gal. vel Sta-
de, ut alii
affirmant.
47.

hal. Hur-
senssem.

hal. Wisula

Cap.
117.

xii. Episcopis, & manum imponentibus. Cujus benedictionis copiam ipse multotiens, sibi maledicentibus objecit, subridens, *se non posse maledici ab aliquo, qui à tantis Ecclesia patribus ab initio simul tam solenniter benedictus fuerit.* De cujus viri gestis & moribus cum difficile sit aliquid dignum scribere, ad scribendum nos cogit necessitas, quoniam promissimus libelli hujus tenorem. O venerabilis Praeful *Liemare*, usque ad Pontificatus tui diem extendere. Vnde licet stulte audacterque hoc introjerim pelagus, nunc tamen haud imprudenter fecisse videar, si ad littus properabo. In quo litore, accessione vix aliquem, imperitiæ meæ portum video: Ita plena sunt omnia scopulis invidiæ, detractationumque asperitatibus, ut ea, quæ laudaveris, adulatione carpant, quæ vero

CAP. II. delicta reprehenderis, fieri dicant ex malevolentia. Cum tamen vir ille memorabilis omni genere laudum possit extolli, quod nobilis, pulcher, sapiens, eloquens, castus & sobrius. Hæc omnia in se ipso continebat, itemque alia bona, quæ extrinsecus homini solent accidere, videlicet ut sit dives, & felix, ut gloriam habeat & potentiam, omnia sibi abunde fuerunt. Præterea in legatione gentium, quod primum est Hammaburgensis Ecclesiæ officium, nemo unquam tam strenuus potuit inveniri. Item in divinis Ministeriis solemniter obeundis, in honore sedis Apostolicæ, in fidelitate Republicæ, in sollicitudine etiam suæ Parochiæ, vix poterat habere comparem, aut qui in cura pastorali vigilantior esset in omnibus; si ita perseverasset. Nam cum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis suæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam sua negligentia, quam cæterorum impellente malitia. De quibus suo loco postea latius dicetur. Quoniam vero difficile est omnes viri actus aut bene, aut pleniter, aut in ordinem posse diffiniri à me: præcipua gestorum ejus summatim quæque delibans, affectu

con-

condolentis ad eam pervenire desidero *k* calumniam, qua k al. caldē
mitatem.
nobilis & dives Parochia Hammaburgensis & Bremensis altera vastata est à Paganis, altera discerpta à Pseudo-Christi-
anis. Igitur narrationis initium tale faciam: ut statim ex mo-
ribus ejus possint omnia cognosci.

Cap. I. Erat nimirum vir genere nobilissimus, honore primo, CAP. III.
120. Halberstadenſis Præpositus, ingenio acri, & instructo mul-
tarum artium supellectile. In divinis & humanis magnæ pru-
dentia, & ad ea, quæ auditu vel studio collegit, retinenda vel
proferenda memoriae celebris, eloquentia singularis. Tum
præterea, quod forma corporis erat speciosus, castitatis ama-
tor fuit. Largitas ejusmodi, ut petere haberet indignum,
tarde aut humiliter acceperit, prompte vero hilariterque sæ-
pe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia vide-
batur, quam solis exhibuit servis Dei, pauperibus & peregrin-
is, adeo ut sæpe, antequam cubitum iret, triginta & amplius
mendicantibus, ipse genu flexo pedes lavaret. Principibus
autem sæculi & coequalibus suis humiliari nullo modo vo-
luit. In quos etiam aliquando exarsit zelo, ut hos luxuriæ, il-
los avaritiæ, quosdam infidelitatis arguens, nulli demum par-
ceret, quem notabilem cognovit. Itaque multis virtutibus
in unum vas congregatis, poterat vir talis esse dicique bea-
tus, nisi unum obstaret vitium, cujus deformitas omnem de-
corem / illius obnubilaret, hoc erat Cenodoxia, familiaris l al. Præsu-
sulis illius.
divitum vernacula, quæ prudenti viro talem peperit invidi-
am, ut multi etiam, bona quæ fecit plurima, dicerent pro
mundana fieri gloria. Sed videant ejusmodi ne temere illum
judicent; hoc scientes, quod in rebus ambiguis, absolutum
non debet esse judicium: ut in quo alterum judices, te ipsum
non condemnes. Nobis autem qui cum illo *m* fuimus co- m al. vixi-
mus.
tidianamque *n* ipsius conversationem inspeximus, notum CAP. IV.
est, aliqua illum, sicut hominem, pro honore sæculi, multa n al. viri-

vero pro Dei timore fecisse, sicut bonum hominem. Et quamvis largitas ejus, in cunctis, modum excederet; invenit tamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Ecclesia sua quosdam studuit obsequiis placare, sicut Reges & eorum consilio proximos; alios autem qui Ecclesie suae aliquo modo nocere videbantur, acerrimo persequutus est odio, sicut Duces nostros, & nonnullos Episcopos. Audivimus eum saepenumero [o dixisse], pro lucro Ecclesie suae se, suosque parentes devovisse; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniae, nec ipsi Ecclesiae, ut Episcopatus meus aliquando liberetur à jugo, vel par ceteris efficiatur. Quae omnia melius in ipso Historiae p̄ textu pendentur, ut videant sapientes, quam coacte, & non temere, immo probabili ratione fecerit aliqua, in quibus desipuisse, vel insanisse, à non intelligentibus videretur.

o al deest
hæc vox.

p. al. con-
textu.

Cap. V.

Anno ordinationis suae primo, postquam Pontifex solenniter inthronizatus, Ecclesiae nuptias *Bremæ* peregit, videns Basilicæ noviter inceptæ opus immensum vires querere maximas, nimis præcipiti usus consilio, statim murum civitatis à prædecessoribus suis ortum, & quasi minus necessarium destrui fecit, lapidesque in templo jussit poni. Nam & turris speciosa, quæ septem Cameris ornata fuerat, tunc funditus diruta est. Quid loquar de claustris? quod lapide polito constructum, pulchritudine sua visus contuentium refecit, & hoc Præsul absque mora dissipari præcepit, quasi aliud pulchrius cito facturus. Cogitaverat enim, ut ipse nobis sciscitantibus de ea re aperuit, q̄ Refectorium, Dormitorium, Cellarium, & cæteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, si locus aut ocium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi cuncta abunde ad manus fore gloriaretur, ut pace fratrum dicam, solam Clericorum & lapidum penuriam sæpe querebatur. Interea fervet opus, surrexit Ecclesie murus,

ejus,

Cap.
121.

q̄ al. refer-
torium.

eius formam ante *Alebrandus* adinstar *Coloniensis* incæpit; ipse vero ad exemplum *Beneventane* domus cogitavit perducere. Anno tandem VII. incæpti operis moles, à fronte est levata, ac principale Sanctuarii Altare in honore Sanctæ Mariæ dedicatum. Nam secundum in Occidentali absida consecrandum Altare in γ honorem Sancti Petri disposuit, sub cuius invocatione legitur antiqua Basilica exstructa fuisse. Emergentibus itaque multis Archiepiscopo angustiis, opus imperfectum usque ad XXXIII. Pontificii annum permansit, cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei matricularius *Bremari* veni: Et tunc demum templi parietes dealbabantur, Occidentalisque crypta Sancto Andree dedicata est.

Cap. 22. Et quoniam magnus Pontifex vidit Ecclesiam Episcopatum suum, quem prædecessoris sui *Adaldagi* prudentia liberaverat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summone nisi reddere conatus est eandem Ecclesiam pristinae libertati, ita ut nec Dux, nec Comes, nec aliqua judicialis persona quampiam jurisdictionem aut potestatem in suo haberet Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequivit, dum corrupti pro nequitia Principes, ad iram magis accederentur. Adjuncte *Bernardum* Ducem cum pro nobilitate ac sapientia suspectum habuerit Pontificem, sæpe dixisse, illum quasi exploratorem positum in has regiones, qui infirma terra alienigenis & Casari esset proditurus. Ideoque dum ipse, aut aliquis filiorum ejus advixerit, Episcopum nunquam bonum in Episcopatu diem habiturum. Quod in Episcopi pectus verbum altius quam quisquam ratus erat, descendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius, & moliri atque in animo habere coepit ea, quæ Duci & suis profutura non essent. Dissimulatoque ad tempus animi dolore, cum alia via consilium non inveniret, totus ad auxilium Palatii confugit, nec sibi, nec suis, nec Ecclesiæ pepercit, Casarem & aulicos placando, dum modo id efficeret, quo Ecclesia posset liberari.

CAP. VI.

al. diffinitum seu pot.

CAP. VII.

al. parare, atque eam modo cum animo & ual. aut suis aut ipsi Episcopi palat.

x al. tantas
que u. t. ex
peditiones.
y al. ejus
viii.
z Slavoni-
am.
a Al. Et
Franciam
cum Cæsa-
re Ponti-
fex egit.

berari. Proinde visus est tantos in curia labores tolerasse
x tantisque ubique terrarum expeditionibus cum suis sponte
desudasse, ut infatigabilem y ejus constantiam miratus Cæ-
sar, ad omnia Reipublicæ consilia eum habere primum ma-
luerit. Expeditiones vero quas in *Vngriam*, & *Slava* [Cap. 123.]
niam, Italiam & a Flandriam cum Cæsare fecit, multæ sunt.
Quæ dum singulæ Episcopii sumptibus, multisque familia-
rum oppressionibus exigerentur, duarum tantum nos men-
tionem facere cogimur; hoc est *Italica*, quæ prima fuit, vel
Vngarica quæ postrema, eo quod præ cæteris fuerint insignes,
nobisque ambæ infeliciter evenerint. At de *Vngarica* quidem
dicetur in fine, nunc de *Italica* videamus.

CAP. IIX.

Henricus itaque Rex domitis vel compositis Panno- [Cap. 124.]
num seditionibus, Ecclesiastica exigente necessitate *Ro-*
nam tractus est, comitem habens cum cæteris Imperii ma-
gnatibus & nostrum Archiepiscopum. Vbi depositis qui pro
Apostolica sede ceciderant *Benedicto*, *b Gratiano* & *Sylvestro*,
Adalbertus *c* Archiepiscopus eligi debuit, nisi pro se colle-
gam posuisset *Clementem*. A quo mox Rex *Henricus* coro-
natus, Imperator & Augustus vocatus est. Posthæc Im [Cap. 125.]

CAP. IX.

peratorem ab *Italia* revertentem, Archiepiscopus *Bre-* [Cap. 125.]
nam vocavit, occasione data, quasi *Lismonam* visere deberet,
vel Regem *Danorum* ad Colloquium invitare; sed revera Du-
cum ut fidem exploraret. Imperator autem *Bremæ* regio, ut
decurt, apparatu receptus, cortem quæ *Balga* dicitur, fratri-
bus obtulit, Ecclesiæ vero comitatum *Fresia* concessit. *d* In-
de *Lismonam* veniens per insidias à *Thiadmuro* Comite circum-
ventus [*e* est, sed] Archiepiscopi nostri studio defensus. Qua-
re idem Comes à Cæsare in jus vocatus, cum se duello expur-
gare mallet, à satellite suo est interfectus. Cujus mortem Ger-
manus Dux, filiique illius zelantes in Archiepiscopum, ex eo
tempore ipsum & Ecclesiam, Ecclesiæque familiam letali per-
sequuti

d vid infra
al. lect.

e Al. defunt

sequuti sunt odio. Cumque pax ficta interdum utrasque conciliasse videretur partes, nihilominus tamen illi qui Ducem sequebantur, antiqui memores odii, quod patres eorum in Ecclesiam exerceverunt, nostros inquietate & impugnare non cessabant, affligentes omnibus modis. *Exsurge ergo Domine, & judica causam tuam, memor esto opprobrii servorum tuorum.*

Cap. 116. Metropolitanus autem contra bonis certans studiis, CAP. X. & beneficiis redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero sollicitudinem gerens Parochiæ, aliquid *d* magnum dignumque cogitavit, ubi ^{d al. magnum vel se dignum} bique nobilitatis suæ monumentum relinquere. Et primo quidem flocci pendens auream decessorum mediocritatem, vetera contempsit, nova molitus omnia [perficere. Igitur magnis animi & sumptuum] conatibus pugnans, ut *Bremans* cæteris cœquaret urbibus, statim ex bonis, quæ ipse acquisivit, duas fecit Præposituras; unam sancto *Villehado*, ubi corpus ejus aut requiescit, aut translatum est: alteram sancto *Stephano*, cujus se famulum multotiens gloriabatur. ^e *Hæ* ^{Al. Ipse Archiepiscopus hæc duas construxit. f. al. Liastmonæ. gal. Stade} duas construxit à principio, verum etiam alias postea fecit; hoc est in *Bremis*: Tertiam Sancto *Paulo*, de bonis quæ hospitali pertinebant. *f* *Liastmonæ* quartam de prædio ejusdem cortis: Quintam voluit fieri apud *g* *Strathe*: Sextam vero trans *Albiam* in *Sullenberg*: Septimam quoque incepit in *Assice*, qui locus in *Mindensi* Parochia est, sylvestris & montosus. Octava est *Abbatia Gothicana* juxta *Salam* fluvium, quæ fundata est à parentibus Archiepiscopi. CAP. XI. Alia etiam plurima diversis locis inchoavit opera, quorum pleraque ipso adhuc vivente defecerunt, & Republicæ negotiis intento; sicut illa domus lapidea, quæ in *Assice*, ipso præsentente, subito casu lapsa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia Præpositorum dissipata probantur, in quos comperta fraude, atrociter aliquando ultus est Archiepiscopus. Qua in re il-

M

lorum

lorum videri potest nequitia, quibus ille plus justo fidem adhibuit, voluntatem Præsulis à bono incepto sæpe conversam. Et res quidem domesticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro provisæ sunt. Quæ autem foris pro

CAP. XII.

legatione gentium acta sint, consequens sermo breviter declarabit. Metropolitanus ergo statim ut ingressus est Episcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos misit. Epistolas quoque commonitorias per omnem sparsit *Daniam*, sive *Nordmanniam*, & *Svediam*, & usque in fines terræ, exhortans Episcopos & Presbyteros, in illis partibus degentes, ut Ecclesias Domini nostri Jesu Christi fideliter custodirent, atque ad conversionem Paganorum intrepidi accederent.

49.

Magnus eo tempore simul tenebat duo Regna, *Dano* videlicet atque *Nordmanorum*, *Jacobus* adhuc in *Sveonia* sceptrum tenuit. Hujus auxilio *Svein* & *Tuph* Ducis effultus, *Magnum* pepulit à *Dania*. *Magnus* ergo denuo bellum

h. al. Suen.

instaurans obiit in navibus. *h. Svein* vero duo Regna possedit, classemque, ut *Angliam* suo subiceret juri, paravit, verum sanctissimus, Rex *Edwardus*, cum justitia Regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori tributum obtulit, statuens eum, ut supra dictum est, post se Regni hæredem. Cumque Rex juvenis *Svein* tria pro libitu suo Regna teneret, mox succedentibus prosperis, Regis cœlestis est oblitus, quia consanguineam suam à *Svedia* duxit uxorem. Quod dum Domino Archiepiscopo valde displiceret, furentem Regem, missis ad eum Legatis de scelere tanto, terribiliter increpavit. Postremo nisi resipisceret, excommunicationis gladio feriendum esse minatus est. Tunc ille in furorem conversus, omnem *Hammaburgensem* Parochiam vastare & excindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiscopus, arguens & obsecrans perstitit immobilis, donec tandem per literas Papæ *Danorum* Tyrannus flexus, libellum repudij dedit consobri-

na.

næ. Nec tamen Rex sacerdotum ammonitionibus aurem præ-
 bens, mox ut à se consobrinam dimisit, alias atque alias ux-
 ores atque concubinas assumpsit, & suscitavit ei Dominus mul-
 tos in circuitu inimicos, sicut quondam. *b* Salemoni, pro-
 Cap. 130. prios servos suos. Nam *Haroldus* quidam frater *Olaph* CAP. XIII.
 Regis & Martyris, vivente adhuc germano suo, patriam 50.
 egressus, *Constantinopolim* exul abierat. Vbi miles Imperato- h al. Salo-
 ris effectus, multa contra Sarracenos in mari, & Scythas in ter- moni fessit.
 ra, prælia gessit, fortitudine clarus, & divitiis auctus vehemen-
 ter. Is ergo defuncto fratre, cum in patriam revocatus esset,
Svein consanguineum suum regnantem reperit. Cujus se
 tradens manibus, sacramentum fidelitatis exhibuit victori,
 & patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium. Sed
 ut mox ad suos venit, & Nordmannos sibi fideles esse persen-
 sit, facile ad rebellandum persuasus, omnia Danorum mariti-
 ma ferro vastavit & igne. Et tunc *i Arhusen* Ecclesia incen- i al. Arhu-
 sa, ac *Sliasvrig* deprædata est. *Svein* ergo Rex terga vertit. fia.
 Et erat inter *Svein* & *Haroldum* prælium omnibus diebus vitæ
 eorum. Eo etiam tempore separabant se Anglià Regno CAP. XIV.
 Danorum, filiis *Gudvini* rebellionis auctoribus, quos a 51.
 mitæ Regis, Danorum filios esse diximus, & quorum sororem
Edward Rex duxit uxorem. Hi namque facta conspiratione,
 fratres *Svein* Regis qui in Anglia Duces erant, alterum scilicet
k Bern statim obruncant, alium vero *l Osbern* cum suis omni- k al. Biorn
 bus à patria eiecerunt, & tenuerunt Angliam in ditione sua, l alterum
Edvardo tantum vita & inani Regis nomine contento. Esbern.
 Cumque hæc ibi gesta essent, Christianismus Sveonum CAP. XV.
 Cap. 132. Rex *Jacobus* migravit à sæculo, & successit ei frater ejus *E-*
mund [*m Gamul*] pessimus. Nam iste à concubina *Olaph* natus m al. deest
 erat, & cum baptizatus esset, non multum de Christiana reli- hæc vox.
 gione curavit, habuitque secum quendam Episcopum nomi-
 ne *Osmund* acephalum, quem dudum *Sigafrius* Nordmanno-
 rum

§2.

in al Ga-
mulam.

CAP. XVI.

in al. Sten-
keil.

§3.

in al Gu-
nild, vel
Giurhe.

CAP. XVII.

rum Episcopus *Breme* scholis docendum commendavit. Verum is postea beneficiorum oblitus *Romam* pro ordinatione accessit, indeque repulsus, per multa loca circum ivit erroneus, & sic demum meruit à quodam *Polonia* ordinari Archiepiscopo. Qui veniens in *Svediam*, iactavit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum Archiepiscopus noster Legatos suos ad Regem dirigeret *n. Edmundum*, invenerunt ibi eundem gyrovagum *Osmund*, crucem Archiepiscopali more ante se ferentem. Audierunt etiam, quod barbaros adhuc neophytos non sana doctrina fidei nostræ corruperit. Quorum ille territus presentia, solitis Regem, populumque dolis impulit, ut Legati repellerentur, quasi Apostolici non habentes sigillum. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Erant autem Legati fratres *Bremensis Ecclesie*, quorum potissimus fuit *Adalvvaldus* olim nostri Decanus claustrum, verum tum *Sveonum* genti ordinatus Episcopus. De cuius viri virtutibus, multa possent dici, nisi ad alia

li modo repulsos, quidam nepos, an privignus Regis, ignoro, profecutus, eos, cum lacrymis, suppliciter se commendans orationibus eorum. Nomen ei *Steinkil* erat, is solus super fratres misericordia motus, obtulit eis munera, transmisitque eos per montana *Svedorum* salvos, usque ad sanctissimam *p. Gudé* Reginam, quæ à Rege Danorum pro consanguinitate separata, in prædiis suis trans *Daniam* commorata est, hospitalitati eleemosynisque vacans, & cæteris sanctitatis insistens operibus. Quæ legatos cum ingenti honore quasi à Deo missos recipiens, magna per eos Xenia Archiepiscopo misit.

Interea *Sveones*, qui Episcopum suum repulerant divina ultio subsequuta est. Et primo quidem filius Regis nomine *Anund*, à patre missus, ut dilataret Imperium, cum in patriam

Cap.
13.Cap.
14.

patriam foeminarum pervenisset, quas nos Amazonas vocamus: veneno, quod illae fontibus immiscuerunt, tam ipse, quam exercitus ejus perierunt. Deinde cum aliis cladibus tanta siccitas & frugum sterilitas Sveones afflixit, ut missis ad Archiepiscopum Legatis, Episcopum suum cum satisfactione reposcerent, fidem gentis pollicentes. Gavissus ergo Pontifex, petenti gregi *Adalwardum* praefecit pastorem. Qui perveniens in Sveoniam, tanta omnium suscipi alacritate meruit, ut gentem *Wirnilanorum* [& *q. Scritsingorum*] integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum populo fecisse dicatur. Eodem tempore mortuus est *Emund* Rex Sveonum, post quem *Steinkel* [r. nepos ejus,] de quo supra diximus, levatur in Regnum. Qui fidelis erat Domino Jesu Christo, & de cujus religione omnes s. fratres testimonium perhibebant, qui eas partes adjerant. Haec de Sveonibus suo tempore gesta, sermone *Adalbertus* Archiepiscopus amplifico omnia describens, (etiam visionem quandam *Adalwardi* Episcopi;) quomonus est, ut evangelizandi gratia pergere non tardaret, curavit annectere.

Cap. 33. In Nordwegia quoque res magnae gesta sunt illo tempore, quo Rex *Haroldus* crudelitate sua omnes tyrannorum furores excessit. Multae enim per illum Ecclesiae virum dirutae, multi Christiani ab illo per supplicia sunt necati. Erat autem vir potens, & clarus victoriis, qui prius in Graecia, & Scythiae regionibus multa contra Barbaros praelia & exercuit. Postquam vero venit in patriam, nunquam quietus fuit à bellis, fulmen septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Insulis. Ille vit omnes Slavorum maritimas deprædavit Regiones. Ille *Orehandas* insulas suae subiecit ditioni. Ille etiam usque in *Island* suum extendit imperium. Itaque multis imperans nationibus, propter avaritiam suam & crudelitatem, omnibus erat invisus. Serviebat etiam maleficis

CAP. XIX.
x al. Thron
demis.

35.

y al. iuste
ordinare.

36.

artibus, non attendens miser, quod sanctissimus germanus e-
jus talia monstra eradicavit à Regno, certans usque ad san-
guinem pro amplectenda Christianitatis norma. Cujus egre-
gia merita testantur hæc miracula, quæ quotidie fiunt ad se-
pulchrum Regis in civitate *x Thron demis*. Videbat hæc
ille derelictus à Deo, nihilque compunctus, oblationes quo-
que ac thesauros, qui summa fidelium devotione ad tumu-
lum fratris sunt collati, ipse Haroldus unca manu corradians,
militibus disperfit. Pro quibus causis Archiepiscopus zelo
Dei tactus, Legatos suos direxit ad eundem Regem, literis
suis tyrannicas ejus increpans præsumptiones, specialiter vero
ammonens de oblationibus, quas non liceret in usum cedere
laicorum, & de Episcopis quos contra fas in *Anglia* vel *Gal-
lia*, se contempso fecit ordinari, per quem auctoritate sedis A-
postolicæ y jure consecrari deberent. Ad hæc mandata Ty-
rannus commotus in iram, Legatos Pontificis spreto abire
præcepit, dicens, nescire se quis sit Archiepiscopus, aut potens
in *Nordvegia*, nisi solus *Haroldus*. Et alia plurima deinde fe-
cit & dixit, quæ superbiæ ejus proximam intentabant ruinam.
Nam & Papa *Alexander* confestim missis ad eundem Regem li-
teris, præcepit ut tam ipse quam Episcopi sui, vicario sedis A-
postolicæ dignam exhiberent subjectionis reverentiam. Et
ecce rescriptum literarum.

*Alexander Episcopus, servus servorum Dei, Haroldo Nord-
mannorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia ad-
huc in fide rudes exististis, & in Ecclesiastica disciplina quodammo-
do claudicatis, oportet nos, cui totius Ecclesie commissum est regi-
men, divinis ammonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia
ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus,
sciatis nos Adalberto Hammaburgensi Archiepiscopo, vicario nostro,
hæc omnia firmiter commississe. Prædictus itaque venerabilis Archi-
episcopus, legatus noster, suis nobis conquestus est epistolis, quod Episco-
pi ve.*

pi vestra provincia, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia, quæ suæ Ecclesiæ, sibi que data sunt, in Anglia vel in Gallia pessime sunt ordinati. Vnde ex auctoritate Apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicut Apostolica sedis reverentiam subjectionis debetis exhibere, ita prefato venerabili Archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos, vestrig, Episcopi impendatis. Et reliqua.

Cap. 136. Hiis apud Nordmanniam gestis, magnopere studuit Archiepiscopus, ut Regi Danorum conciliaretur, quem prius offensum habuit, in repudio consobrinæ. Scivit enim si talem ad se colligeret virum, leviolem sibi ad cætera, quæ in animo gessit, introitum fore. Mox igitur mediante gratia largitatis quam in omnes habuit, venit *Sliasvrig*, ubi facile notus, & superbo Regi reconciliatus, muneribus atque conviviiis certavit Archiepiscopalem potentiam Regalibus anteferre divitiis. Denique, sicut mos est inter Barbaros, ad confirmandum pactum foederis, convivium habebatur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi a dispositis, de pace Christianorum & conversione Paganorum ibi consultit. Ita Pontifex cum gaudio domum reversus, persuasit Cæsari, b ut evocatus Rex Danorum in Saxoniam, alteri perpetua confœderaretur amicitia. Cujus confœderationis beneficio, multum lucri nostra suscepit Ecclesia, & legatio Borealium nationum, cooperanteque Svein Rege, prosperis semper est aucta incrementis. c

Cap. 136. Trans *Albiam* vero & in Slavania res nostræ adhuc magna gerebantur prosperitate. *Godescalcus* enim, de quo supra dictum est, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in uxorem filia Regis Danorum, Slavos ita perdomuit, ut cum quasi Regem timentes tributum offerrent, & pacem eum subjectione peterent. Qua temporis occasione nostra *Hammaburg* pacem habuit, & Slavania sacerdotibus Ecclesiisque

CAP. XX.

a al. dispositur.

b al. uterq; perpetuam juraret amicitiam.

c Vide sub fine: quæ adduntur hic in edit. Vell.

CAP. XXI.

que plena fuit. *Godescalcus* igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, *Hammaburg* ut matrem colebat. Ad quam solvendorum causa votorum solitus erat frequenter venire. In *Slavania* ulteriori nemo unquam potentior surrexit, & tam fervidus Christianæ religionis propagator. Etenim si vita ei longior concederetur, omnes paganos ad Christianitatem cogere disposuit, cum fere tertiam partem converteret eorum, qui prius sub avocis *Mistivvoi* ad

CAP. XXII

57.

dal. usq; ad
Peenum
fluvium.
quæ nostra
privilegia
Ecclesie
vocat Pe-
nem.
e al. media-
stinus.

paganitatem sunt relapsi. Igitur omnes Slavorum populi, qui ad *Hammaburgensem* respiciunt diocesim, sub illo devoto Principe Christianam fidem coluerunt, hoc est, *Wagri*, *Obodriti*, vel *Reregi*, & *Polabingi*, item *Lingones*, *Warnabi*, *Chizini*, & *Circipani*, usque ad *Penem* fluvium. Provincia jam plenæ erant Ecclesiis, Ecclesiæ autem Sacerdotibus: Sacerdotes vero libere agebant in hiis, quæ ad Deum pertinebant. Quorum e industrius Princeps *Godescalcus*, tanto religionis exarsit studio, ut ordinis sui oblitus, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, eaque mystice ab Episcopis & Presbyteris dicebantur, Slavanicis verbis cupiens reddere planiora. Infinitus eorum erat numerus, qui quotidie convertebantur [f ad Dominum,] adeo ut pro sacerdotibus in totas mitteretur Provincias. Tunc etiam per singulas urbes cœnobîa fiebant sanctorum vitorum Canonice viventium. Item Monachorum atque sanctimonialium, sicut hii testantur, qui in *Liubice*, *Aldinburg*, *Leontio*, *Raxuburg*, & in aliis civitatibus singulas viderunt. In *Magnopoli* vero, quæ est civitas *Obodritorum*, tres Deo servientium dicuntur fuisse congregationes.

f al. deest.

gal. Lybi-
cni.h Obodri-
torum.CAP.
XXIII.

Gratulabatur ergo Archiepiscopus de novella plantatione Ecclesiarum, misitque de suis Episcopis & presbyteris viros ad Principem sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinavit autem in *Alainburg*, defun-
do

Cap.
138.

do

Go *Abelino*, i *EiZonem* Monachum. *Iohannem Scorum* constituit in *Magnopoli*, in *Raxisburg* esse disposuit *Aristonem* quendam ab *Hierosolymis* venientem, & alios alibi. Præterea cum ipse veniret in *Hammaburg*, eundem *Godescalcum* Principem ad colloquium magnopere exhortans, ut inceptum pro Christo laborem ad finem constanter perducatur, victoriam illi pollicens in omnibus affaturam. Postremo si quid patiatu adversitatis pro Christi nomine, beatum fore. Multaque illi de conversione Paganorum in cælo reposita præmia, multas etiam coronas de singulorum salute venturas. Eisdem verbis, & ad idem studium Regem *Danorum* hortabatur *Metropolitanus*, qui ad eum juxta *Egdoram* fluvium consistentem multotiens venit, omnia quæ de scripturis ab illo proferebantur, subtiliter notans, memoriterque retinens, excepto quod de gula & mulieribus, quæ vitia illis gentibus sunt naturalia, persuaderi non potuit; ad cætera vero omnia Pontifici erat obediens.

58.

Cap. 140. Per idem tempus in *Slavania* res maximæ gestæ sunt, quæ posteris ad gloriam Dei non sunt reticendæ, quoniam Deus ultionum libere egit, reddens retributionem superbis. Itaque cum multi sint *Vvinulorum* populi fortitudine celebres, soli quatuor sunt qui ab illis *VVilzi*, à nobis vero *Leuicicii* dicuntur, inter quos de nobilitate, potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet *Chizzini*, & *Circipani*, qui habitant à *ci- & al. Penin* tra *Panim* fluvium, *Tholosantes* & *Rheteri*, qui ultra *Panim* degunt. Cumque lis ad bellum pervenisset, *Tholosantes* & *Retberi*, quamvis auxilio *Chizzinos* haberent, nihilominus à *Circipanis* victi sunt. Iterumque instauratum est prælium, & contriti sunt *Retberi*: tentatum est tertio, & *Circipani* victores abierunt. Tunc qui victi fuerant, Principem *Godescalcum*, Ducemque *Bernardum* & Regem *Danorum* accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium *l. al. Regi:* Principum exercitum

N

tum

tum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, *Circipanis* viriliter repugnantibus. Multa itaque millia paganorum hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captivitatē.

m. al. deest
millia

Tandem *Circipani* xv. m. millia talenta regibus offerentes, pacem indepri sunt. Nostris ergo cum triumpho redeuntibus, de Christianitate nullus sermo erat: Victoribus tantum prædæ intentis. Hæc *Circipanorum* virtus est, qui pertinent ad Hammaburgensem Episcopatum.

CAP. XXV

Audivi etiam cum veracissimus Rex *Danorum* sermocinando eadem replicaret, populos *Slavorum* jam dudum procul dubio facile converti posse ad Christianitatem, nisi *Saxonum* obstirisset avaritia: Quibus, inquit, mens prior est ad pensiones vectigalium, quam ad conversionem gentilium. Nec attendunt miseri, quantum suæ cupiditatis luant periculum, qui Christianitatem in *Slavania* primo per avaritiam turbaverunt. Deinde per crudelitatem subjectos ad rebellandum coegerunt, & nunc salutem eorum, qui credere vellent, pecuniam solam exigendo, contemnunt. Ergo justo Dei judicio videmus eos super nos prævalere, qui permissu Dei ad hoc indurati sunt, ut nostra per illos flagelletur iniquitas. Nam revera, sicut peccantes superari videmus ab hostibus, ita conversi hostium victores erimus; à quibus, si tantum fidem posceremus, & illi jam salvi essent, & nos certe essemus in pace.

CAP.
XXVI.

Hæc dum forinsecus in legatione gentium Ecclesiæ nostræ ministerio gererentur, Dominus *Adalbertus* Metropolitanus, adhuc bonis intentus studiis, vigilanter & magnopere providit, ne sua quapiam negligentia pastorale officium minus habere videretur, in ea scilicet, qua gloriatur Apostolus, sollicitudine omnium Ecclesiarum. Itaque domi forisque clarus, taliter se gessit, ut par divitum, majorque magnatum, nihilominus pater orphanorum, iudexque viduarum esse

Cap.
142.

esse videretur, talem curam habens omnium, ut necessitati-
 bus etiam » minimorum solertissimus provisor adesset. Cumque terrenis gravatus negotiis ad spiritualia mox lan-
 guescere cogere, in sola gentium legatione permansit in-
 teget officij & sine querela, & talis, qualem & tempora & mo-
 res hominum mallent habere: Ita affabilis, ita largus, ita ho-
 spitalis, o (ita jucundus,) ita cupidus divinæ pariter ac humanæ
 gloriæ, ut parvula *Brema* ex illius virtute instar *Roma* divulgata,
 ab omnibus terrarum partibus devote peteretur, maxime ab
 aquilonaribus populis. Inter quos *p Islani Gronlani, & Orcha-*
dum legati venerunt, petentes, ut eis prædicatores dirigeret,
 quod & fecit. In diebus illis *q (Vvall)* Danorum Episcopus
 migravit è seculo. Cujus diocesim Rex *Suein* in quatuor di-
 stribuens Episcopatus; præsentante suam auctoritatem Metro-
 politano, singulis suos inthronizavit Episcopos. Quo etiam
 tempore Pontifex noster in *Suvgiam & Nordvegiam* & insu-
 las maris ad messem Dominicam operarios misit. De quorum
 ordinatione singulorum abundantius in fine dicetur.

Cap. 44. [ANNO Pontificatus sui XVIII] totius parochiæ
 suæ diligentissimam adhibens provisionem, Metro-
 lim *Hammaburg* in principio lætitiæ suæ posuit Archiepisco-
 pus, fecundissimam / gentium matrem illam appellans, o-
 mnique devotionis officio venerandam. Protestatus ei tan-
 to majorem offerri debere consolationem, quanto majori
 plaga, & propioribus insidiis, & tam » longiturna Pagano-
 rum infestatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum,
 dum sæpe meditatus est *Hammaburgensem* munire, simulque
 ornare » Toparchiam, quoddam utile contra Barbaricos in-
 cursus inchoavit opus, in quo & populus & Ecclesia Nordal-
 bingorum pe enne haberet præsidium. Igitur cum provincia
 Sturmariorum, in qua *Hammaburg* sita est, tota in planitiem
 campi descendat, ex parte, qua *Slavos* attingit, neque mons,

nal. inimic
corum

o al. deest.

p al. extre-
mi

q al. deest.

r al. Tunc
Pontifex
in *Suediam*
& *Norva-*
*giam.*CAP.
XXVII.fal. hæc
vox deest.r al. diu-
turniore.u al. paro-
chiam.

60.

neque flumen est in medio, quod incolis munimen præstet, absque silvis passim occurrentibus, quarum latebris protecti hostes, incertis aliquando excursibus repentini superveniunt, nostrosque securos & nil mali suspicantes, vel perimunt, vel quod gravius morte est, captivos abducunt. Solus in ea regione mons prominere juxta Albiam, longo in occasum dorso protensus, quem incolæ & *Sullenberg* vocant. Quem Pontifex opportunum arbitratus, ut in eo firmaretur castellum, quod genti præsidio foret, statim silvam, quæ montis verticem obtexit, & excidi, nudarique locum præcepit. Itaque multis impensis multoque hominum sudore voti compos effectus, montem asperum fecit habitabilem. Vbi Præposituram constituens, disposuit congregationem facere Deo servientium, quæ mox conversa est in turmam latronum. Ex illo enim castro nostri quidam populares in circuitu, ad quos tuendos positi sunt, deprædari ac persequi cœperunt. Ideoque locus ille postea tumultu comprovincialium destructus est: populus vero Nordalbingorum excommunicatus. Comperit enim nobis in gratiam Ducis hoc factum, qui more solito felicibus Ecclesiæ actibus invidebat. Nam & Dux eo tempore, relicto veteri castello *Hammaburg*, novum quoddam præsidium sibi suisque fundavit, intra *Albiam* flumen, & rivum, qui *Alstra* vocatur. Ita nimirum cortibus vel mansionibus ab invicem divisis, Dux novum, Archiepiscopus coluit vetus oppidum. Diligebar sane Pontifex cum locum sicut omnes prædecessores sui, eo quod Metropolis sedes omnium septentrionalium fuerit nationum, & caput suæ Parochiæ.

Ideoque dum adhuc pax fuit trans *Albiam*, omnes fere solennitates Paschæ ac Pentecostes, itemque Dei Matris ibi celebrare voluit, collecto ex singulis congregationibus maximo Cleri numero, præcipue his, qui vocalitate sua populos mulcere

yal. Solon-
berg.

yal. excin-
di munda-
si que.

CAP.
XXIIX.

Cap.
145.

ere poterant. Et tunc plenario gaudens ministrorum ordine, omnia divinae servitutis officia, cum magna iussit reverentia compleri, & gloria etiam exteriori. Cui nimirum gloriae tantum ipse indulgit, ut jam non Latino more, Ecclesiastica vellet obire mysteria, sed nescio qua Romanorum sive Graecorum consuetudine fultus, per tres missas, quibus assistit, ubicunque esset, duodecim modulari officia praecipit. Omnia magna quaerens, omnia mirabilia, omnia gloriosa in divinis & humanis rebus, & propterea dicitur fumo delectatus aromaticum, & fulguratione luminum, & tonitrui alte boantium vocum. Quae omnia traxit à lectione veteris testamenti, ubi majestas Domini apparuit in monte Synai. Et alia multa facere solebat, rara modernis & ignorantibus scripturas: cum tamen sine auctoritate scripturarum ipse nihil fecerit. Jam tunc scilicet meditatus Ecclesiam suam divitiis & honore caeteris anteferre, si Papam & Regem suae voluntati haberet morigeros. Eos igitur complacere sibi omnibus modis properabat.

Cap. 164. ¶ Ea tempestate Cæsar *Heinricus* ingentibus Regni divitiis utens, in Saxonia *Goslariam* fundavit, quam de parvo, ut dicitur, molendino, vel tugurio formans venatorio, in tam magnam, sicut nunc videri potest, civitatem bono auspicio & celeriter perduxit. In qua etiam sibi construens Palatium, duas omnipotenti Deo congregationes instituit; unam & ex hiis donans regendam, tenendamque pontifici, eo quod illi individuus comes vel cooperator in omnibus existeret. Tunc etiam sibi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatis vel pradia, quae magno deinceps Ecclesiae periculo mercati sumus, ut puta *Cœnobia, Laurensia* vel *Corbeia*, Comitatus autem *Bernardi & a Eberti*, Pradia vero *Sincuum, Plisna, Groninger, Disparum, & Lismona*, quibus jam dubia fide possessis arbitrabatur se Metropolitanus, sicut dicitur de *Xerxes*, aut per mare ambulaturum, aut per terram navigaturum,

postremo omnia quæ in animo habuit facile perfecturum; CAP. XXXI Præsertim eo fultus amminiculo, quod potentissimus Papa Leo pro corrigendis sanctæ Ecclesiæ necessitatibus venit in Germaniam; Quem sciret sibi pro veteri amicitia nil negaturum, quod *b* cuiquam præstare deberet. Tunc habita est illa Synodus generalis apud *c* Maguntiam, præsi- dente Domino Apostolico & Imperatore *Heinrico*, cum Episcopis *Bardone à Maguntino*, *Euerardo Treverensi*, *Hermanno Colonienfi*, *Adalberto Hammaburgensi*, *Engelardo Magdaburgensi*, cæterisque provinciarum sacerdotibus. In quo Concilio quidam Spirensis Episcopus, *Sibico*, cui adulterii crimen intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt, ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Symoniaca hæresis, & nefanda sacerdotum conjugia holographa Synodi manu perpetuo damnata sunt. Quod Archiepiscopus domum veniens nequaquam tacuisse probatur. De mulieribus enim statuit eandem sententiam, quam memorabilis *e Alebrandus*, & antea *Libentius* inchoavit, ut scilicet extra Synagogam & Civitatem fierent, ne male suada pellicum vicinia castos violaret obrutus. Hæc autem Synodus facta est anno Domini *f* M L I. Ipse est Archiepiscopi annus VII. Et tunc majus Altare tribunalis dedicatum est in honore genetricis Dei. De qua Synodo mentionem ideo fecimus, quia Dominus *Adalbertus* eo tempore, quo tam clari in Ecclesia homines fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantus itaque apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, ut de rebus publicis absque ejus consilio nihil ageretur. Quapropter ubi vix locum habet Clericus, nec in procinctu bellorum, Imperator illum virum sibi deesse noluit. Cujus inexpugnabile consilium sæpe ad evincendos expertus est inimicos. Sensit hoc callidissimus Italorum Dux *Bonifacius*, item *Gotafrius*, *Otto*, *Baldovinus*, & cæteri

b al. juri
cuiquam.
c Magunti-
um.
d Magun-
tiani.

62.

e al. decel-
for ejus.

fal. 1049

CAP.
XXXII.Cap.
147.Cap.
148.

cæteri qui regnum tumultibus impientes, gravi Cæsarem æmulatione inquietare videbantur; tandemque humiliati, sola
 Cap. 149. se infractos *Adalberti* prudentia gloriati sunt. Quid lo-
 quar de barbaris *Vugarorum* sive *Danorum*, seu *Sthavorum*,
 aut certe *Nordmannorum* gentibus, quas Imperator sapius con-
 silio domuerat, quam bello; monitu & opera Pontificis no-
 stri, nobile discens exemplum, *Parcere subjectis & debellare*
superbos. Ad hunc felicitatis nostræ cumulum hoc accessit,
 quod fortissimus Imperator Græcorum *Monomachus*, & *Hein-*
ricus Francorum Rex, transmissis ad Cæsarem nostrum mune-
 ribus, congratulati sunt Archiepiscopo pro sapientia & fide
 ejus, rebusque bene gestis illius consilio. Qui Constantino-
 politano rescribens, inter cætera iactavit se a Græcorum de-
 scendisse profapia, *Theophano*, & fortissimo *Ottone* sui generis
 auctoribus; ideoque nec mirum esse, si Græcos diligeret, quos
 etiam habitu & moribus vellet imitari, quod & fecit. Sed &
 Regi Franciæ & aliis similia mandata legavit.

Cap. 150. Metropolitanus igitur hiis rerum successibus gela-
 tius, & quod Papam vel Cæsarem suæ voluntati pronos
 videret, multo studio laboravit in *Hammaburg* Patriarcha-
 tum constituere. Ad quam intentionem primo ductus est
 ea necessitate, [*h* quoniam] Rex Danorum, Christianitate
 in fines terræ dilatata, desideravit in Regno suo fieri Archi-
 episcopatum. Quod tamen ut perficeretur, ex auctoritate
 sedis Apostolicæ convenientibus Canonum decretis prope
 sancitum est, sola expectabatur nostri pontificis sententia.
 Quam rem ille, si Patriarchatus honor sibi & Ecclesiæ suæ
 Romanis Privilegiis concederetur, fore ut consentiret, pro-
 misit, quamvis invitus. Disposuit vero i Archiepiscopa-
 tui suo XII. subicere Episcopatus, quos ex sua divideret Paro-
 chia, præter eos suffraganeos quos in Dania cæterisque gen-
 tibus nostra tenet Ecclesia; ita ut primus esset in *Palmis*, se-
 cundus

CAP.
XXXIII.CAP.
XXXIV.g elevatus
h al. qua,i Al. Patri-
arcatus.

¶ Helin-
gansted.
l. Michilia-
burg.
m Stade.

cundns in *k Helingenstad*, tertius in *Raxupurg*, quartus in *Al-
dinburg*, quintus in *l Michilinburg*, sextus in *m Stathe*, septimus
in *Lismona*, Octavus in *Wildibufen*, nonus in *Bremis*, decimus
in *Ferda*, undecimus in *Ramsola*, duodecimus in *Fresia*. Nam
Ferdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel
gloriatuſ est.

CAP.
XXXV.

Interea conditionibus utrinque protractis, sanctis-
simus, Papa *Leo* migravit à sæculo. Eodemque anno for-
tissimus Imperator *Heinricus* decessit. Quorum obitus con-
gruit anno Archiepiscopi XII. Quorum morte non solum
Ecclesia turbata est, verum etiam Respublica finem habere
videbatur. Itaque ex illo tempore nostram Ecclesiam omnes
calamitates oppreſſerunt, nostro pastore tantum curiæ nego-
tiis intento. Ad gubernacula enim regni mulier cum pue-
ro, magno Imperii præfuit detrimento. Indignantem enim
Principes aut muliebri potestate conſtringi, aut infan-
tuli ditione regi, primo quidem communiter vindicantur se
in priſtinam libertatem, ut non ſervirent; deinde contentio-
nem moverunt inter ſe, quiseorum videretur eſſe major; po-
ſtremo armis audacter ſumptis, Dominum & Regem ſuum
deponere moliti ſunt. Et hæc omnia potius oculis videri
poſſunt, quam calamo ſcribi. Tandem ſeditionibus ad pa-
cem inclinatis, *Adalbertus* & *Anno* Archiepiscopi Conſules de-
clarari ſunt, & in eorum conſilio deinceps ſumma rerum pen-
debat. Sed cum ambo eſſent viri prudentes & ſtrenui in pro-
curatione Reipublicæ; tamen alter alterum felicitate, aut in-
duſtria ſua præcuriſſe videtur. Itaque ficta Episcoporum
ſodalitas, modico duravit tempore, & quamvis lingua utri-
uſque pacem ſonare videretur, cor tamen odio mortali pu-
gnabat in invicem. Et Bremensis quidem Præſuleo juſtio-
rem induit cauſam, quoniam pronior ad miſericordiam
fuit, Regique Domino ſuo, fidem uſque ad mortem docuit
eſſe

CAP.
XXXVI.

¶ al. indidit

esse servandam. At vero Coloniensis vir atrocis ingenii, etiam violatæ fidei arguebatur in Regem. Præterea per

Cap. 152. omnes, quæ suo tempore factæ sunt conspirationes, semper erat o medijs. Coloniensis enim, quem avaritiæ notabant, omnia quæ vel domi, vel in Curia potuit corradere, in ornamento suæ posuit Ecclesiæ. Quam, cum prius magna esset, ita maximam fecit, ut jam comparationem evaserit omnium quæ in Regno sunt Ecclesiarum. Exaltavit etiam parentes suos & amicos, & Capellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, ut illi alteris succurrerent infirmioribus. Quorum primores erant p [*Wexilo*] Magdeburgensis, eorumque nepos *Burchardus* Halverstadenensis Episcopus. Similiter *Cono* Treveris electus, sed invidia Cleri martyrio coronatus, antequam intronizatus. Item *Eylbertus* Mindensis, & *Wilhelmus* Trajectensis: præterea in Italia Aquilegensis atque Parmensis; & alii, quos enumerare longum est; studio & favore *Annonis* elevati sunt, qui & fautori suo in tentationibus auxilio decorique fuisse certarunt. Multa igitur ab illo viro in divinis & humanis egregie facta comperimus.

Cap. 153. Noster vero Metropolitanus tantum pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum habuit aliquem suorum exaltare, licet multos in obsequio traxisset egentes, arbitrans sibi hoc esse quasi dedecus, si aut Rex, aut quisquam magnatum, suis beneficeret, quos ipse, inquit, tam bene aut melius possum remunerare. Ergo admodum pauci suorum illo annuente pervenerunt ad apicem Episcopalem; multi vero si tantum apti ad verbum, seu callidi essent ad servitium, ingentibus cumulati sunt divitiis. Unde factum est, ut pro gloria mundi captanda, homines diversi generis & multarum artium, præcipue vero adultores, ad suam adscisceret familiaritatem. Quorum onerosam multitudinem traxit secum in curiam, & per Episcopium, sive quacunque iter esset, affir-

O

mans

CAP.
XXXVII.o al. medijs
oximusp al. gers
manus Ar
chiepisco-
piCAP.
XXXVIII.

63.

q al. major
fati.

r al. & id
genus aliis,
scilicet non
sapienter.
fal. Domi-
nus.

CAP.
XXXIX.

sal. Ducis.

mans se frequenti commantium multitudine non modo non gravari, verum etiam opipare delectari. Pecuniam autem quam à suis recepit, sive amicis, seu ab iis qui frequentabant Palatium, vel qui Regiæ q potestati obnoxii fuerant, illam, inquam, pecuniam licet maxima esset, sine mora infamibus dispersit personis & hypocritis, medicis, & histrionibus, r non sapienter æstimans, talium personarum favoribus se effecturum, ut vel solus placeret in curia, vel major s Domus fieret præ omnibus & eo modo perfici posse, quod in animo de propectu Ecclesiæ suæ habuit. Præterea cum omnes qui erant in *Saxonia*, sive in aliis regionibus clari & magnifici viri, adoptaret in milites, multis dando quod habuit, cæteris pollicendo quod non habuit, inutile nomen, vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus est. Et corrupti quidem Archiepiscopi mores ab initio tales, processu autem temporis & circa finem, semper fuerunt deteriores.

Tunc igitur magnis curiæ inflatus honoribus, vix que jam tolerandus inopi Parochiæ, venit *Bremam* cum ingenti, ut solebat, multitudine armatorum, novis populum & regionem exactionibus aggravans. Et tunc levata sunt illa *Castella*, quæ maxime nostros ad iram r *Duces* incendunt, deficiente illo studio, quod prius habuit in ædificatione sanctarum congregationum. Miranda nimirum voluntas hominis, impatiens ocii, quæ domi forisque tantis occupata laboribus, nunquam posset fatigari. Nam cum sæpe antea miser Episcopatus ejus, tantis expeditionum sumptibus, tantisque voracis curiæ studiis laborasset, nunc vero in ædificatione Præpositurarum & Castellorum sine misericordia profligatus est. Nam & hortos & vineas, in terra plantans arida, licet studio inefficaci, multa tentasset, nihilominus tamen hiis, qui morem gererent suæ voluntati, magnificè voluit omnibus compensari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam

turam

turam patriæ, quicquid usquam magnificentum didicit, hoc habere & ipse voluit. Cujus morbi causas cum diligenter & diu perscrutarer, inveni sapientem virum, ex illa, quam *u* nimium ^{u nimium} dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc mollitiem animi, ^{Al.} quod in prosperitate rerum temporalium elevatus insuperbiam, ad laudem comparandam ignorabat modum; in adversitate autem plus justo contristatus, iracundiæ aut mœrori frena laxabat. Itaque tam in bono, si misertus est; quam in malo, si iratus est, in utroque mensuram excessit. Ejus rei documentum hoc habeo, quod in ira furoris sui, aliquos manu usque ad effusionem sanguinis percussit, sicut Præposito suo, aliisque fecit. In misericordia vero, quæ in hac parte melius largitas dicitur, erat ita profusus, ut libram argenti computans, aliquando mediocribus personis effundi centum libras edixerit, amplius autem majoribus. Qua de re accidit, ut quotiescunque iratus esset, tanquam leo fugeretur ab omnibus; cum vero placatus esset, palpari posset ut agnus. Citissime autem ad hilaritatem ab ira laudibus mulceri potuit, vel suis vel alienis, & tunc quasi alteratus ab illo, qui fuit, arridere cœpit laudatori. Hunc locum sæpe vidimus captari adulatoribus, qui ex diversis terrarum partibus, in Cæmeram ejus, velut in sentinam confluerunt; quos & ipse ad nasciscendum honorem mundi & necessarios Principibus judicavit. Siqui tamen Palatio & Regi notiores erant, in suam dignatus est [*y* ascire] familiaritatem, reliquos permisit abire donatos. Ita vero & honestas personas & in ordine sacerdotali fulgentes, ad hoc turpissimum adulationis officium, ambitio suæ familiaritatis illexit. Postremo qui adulari nesciret, aut fortasse noller, eum sicut amentem & stolidum à januis exclusum vidimus, ac si diceretur; *Exeat aulam, qui vult esse pius.* Et accusator erit, qui verum dixerit. Porro ita mendaces apud nos prævaluerunt, ut vera dicentibus non crederetur, etiam si jurarent. Talibus

CAP. XL.

x al. neces-
sarios esse.
y Al. de est.

CAP. XLII. igitur personis plena fuit domus Episcopi. Quibus ac-
 cesserunt cotidie alii Gnathones, Parasiti, Somniatores & Rumigeruli,
 qui ea quæ ipsi confinxerunt, nobisque placitura rebantur, iactabant
 sibi per Angelos revelata; jam publice divinantes Hammaburgensem
 Patriarcham (sic enim vocari voluit) cito Papam futurum. Æmulos vero
 suos à curia depellendos, ipsum autem solum, diuque Remp. gubernaturum,
 atque ita longævum fieri, ut quinquaginta in Episcopatu excederet
 annos, postremo per illum & aurea quædam secula orbi ventura. Et
 quidem hæc, licet fide ab adulatoribus & pro quæstu promitterentur;
 Episcopus tamen quasi de coelo sonuissent, vera omnia putabat, & trahens
 ex scripturis quædam præfagia rerum, quæ fieri debeant hominibus,
 data vel in Somniis, vel in Auguriis, vel in commutribus sermonum
 loquelis, vel in insolitis elementorum figuris. Quare dicitur eum morem
 insuevisse, ut dum cubitum ibat, fabulis delectaretur: cum expergisceretur,
 somniis quotiens vero iter inceptit, auspiciis. Aliquando etiam totum
 diem somno indulgens, noctu pervigilanter lusit in alea, aut ante
 mensam sedit. Cumque ad mensam recumberet, hilariter habundanterque
 omnia convivis exhiberi præcepit, ipse à convivis interdum surgens,
 semper autem ex officio paratos habens, qui advenientes reciperent
 hospites, & magnopere procurarent. Adglorians hospitalitatem porro
 magnam esse virtutem, quæ dum divina mercede non careat, sæpe etiam
 inter homines habebat maximam laudem. Recumbens autem non tam
 cibus aut poculis quam facetiis oblectabatur, ut Regum Historiis, aut
 raris Philosophorum sententiis. Si vero erat privatus, quod raro
 accidit, ut solus & absque hospitibus maneret, vel Regiis Legatis,
 tunc fabulis, & somniis, semper autem sobriis otium impendebat
 loquelis. Raro fiducias admittebat, quos tamen propter

z illum vi.
rum.

z trahens.

b magno-
pere cura-
vit.

CAP. XLII.

Cap.
155.

Cap.
156.

pter alleviandas anxietatum curas aliquando censuit esse necessarios. Cæterum Pantomimos, qui obscenis corporum motibus oblectare vulgus solent, à suo conspectu prorsus eiecit. Soli Medici cum illo regnabant, cæteris difficilis fuit aditus, nisi causa gravior posceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit, ut videremus ostium thalami sui, quod primo omnibus patuit ignotis & peregriinis, tali postmodum custodia vallatum esse, ut magnarum rerum Legati, potentesque seculi personæ, aliquando pro foribus expectarent inviti per hebdomadam. Præterea inter epulandum familiare habuit magnates carpere viros, notans in aliis stultitiam, in quibusdam avaritiam, multis autem obiiciens ignobilitatem, omnibus vero impropertavit infidelitatem, eo quod ingrati Regi essent, qui eos de stercore suscitaret, quem solum ille diligens, Imperium pro jure, non pro suo commodo tueri videretur: argumentum esse, quod illi sicut ignobiles raperent aliena, ipse vero sicut nobilis effunderet sua. Hoc esse apertissimum nobilitatis indicium. Hac investitione pestifera utebatur in singulos, nullique demum pepercit, dummodo se omnibus anteferreret. Itaque breviter hoc dicendum est, pro sola, quam

CAP.
XLIII.Cap.
157.

dilexit mundi gloria, pejoratum esse virum illum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Nempe talia & ejusmodi plurima circa ipsum facta sunt illo tempore, quæ superstitioni vel jactantiæ, seu potius negligentia ejus infamiam magnam pepererunt, odiumque omnium mortalium, præcipue vero magnatum. Ex quibus infestissimi erant tam illi quam Ecclesiæ nostræ Dux *Bernardus* & filii ejus, quorum invidia, simultates, & odia, itemque insidiæ, opprobria & calumniæ traxerunt Archiepiscopum ad hæc omnia, quæ supra diximus offendicula præcipitem: & quasi vecordem reddiderunt, dum minor ipsis & cedere videretur. Cessit tamen aliquando sponte pro officio sacerdotii, cupiens invidiam su-

am superare beneficiis, & bona reddere pro malis. Sed cum frustra laborasset omnibus modis, ut male nexam cum Ducibus resarciret amicitiam, victus tamen à tribulatione persequentium, & dolore malorum exulceratus, non semel exclamavit cum Helia, *Domine Deus altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & querunt me interficere.*

b. al. Archi-
episc. no-
ster.

Cæterum quam injuste Archiepiscopus b talia passus sit, unum satis hic est exemplum ponere: quo potest videri amicitiam cum invidis nil valuisse conservatam.

CAP.
XLIV.

Dux avaritiæ stimulo motus in *Fresones*, quod debi-
tum non inferrent tributum, venit in *Fresiam*, comitem ^{Cap. 158.}
habens Archiepiscopum, qui ea tantum gratia profectus est, ut discordantem populum Duci reconciliaret. Cumque Dux Mammonæ cupidus, totam pro censu rationem poneret, nec cum septingentis argenti marcis ullo modo placari posset; mox barbara gens nimio furore succensa, in ferrum pro libertate ruebant. Multi ergo ex nostris ibi perfossi, cæteri fuga sunt defensi, castraque Ducis & Archiepiscopi direpta, magnus Ecclesiæ Theaurus ibi dilapsus est. Nihil tamen profuit nobis apud Ducem & suos amicitia fides, vel periculo experta, quo minus Ecclesiam persequi vellent. Ajunt ergo Ducem futuri præscium sæpe cum gemitu narrasse, filios suos ad excidium Bremensis Ecclesiæ fataliter destinatos. Vidit enim per somnium ex penetralibus suis egressos in Ecclesiam urfos, aprosque, deinde cervos, ad ultimum lepores. *Vrsi*, inquit, *& apri* erant parentes nostri, *modice virtutis & timidi: de quibus metuo, ne impugnantes Ecclesiam; divinam incurrant ultionem.* Quapropter sub obtestatione divini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent adversus Ecclesiam & Pastorem suum, [c neve lædant etiam] hunc aut illum, quorum injuria redundet in Christum. Hæc ille surdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta, statim sequente peccatores, videamus.

c. Al. de est.

IN CI-

INCIPIT LIBER
 QVARTVS.

Cap. 119. ANNO pontificis nostri xvii. *Bernardus* Saxonum Dux CAP. I.

A obiit, qui à tempore senioris Libentii jam per XL. annos Slavorum res atque Nordalbingorum, ac nostras strenue administravit. Post cujus obitum filii ejus *Ordolf* & *Hermannus* hæreditatem patris acceperunt, malo omine Bremensis Ecclesiæ. Illi enim antiqui memores odii, quod patres eorum contra eandem licet occulte exercuerunt Ecclesiæ, statuerunt aperte jam ultionem repetendam esse in Episcopum, totamque Ecclesiæ familiam. Et primo quidem Dux *Ordolfus* vivente adhuc patre, hostili stipatus multitudine, Bremensem in *Fresia* devastavit Episcopatum, hominesque Ecclesiæ d. ne-
 cavit, alios etiam legatos ad se pro pace directos, publice verberari & decalvari jussit; postremo omnibus modis Ecclesiæ & suos impugnare, spoliare, cædere ac pro nihilo habere cæpit. Et licet Pontifex, ut debuit, Ecclesiastico zelo exardescens, malefactores anathematis gladio percussit, querelam tamen ad curiam deferens, nil aliud meruit quam derideri. Nam & Rex puer à nostris Comitibus primo derisui habitus est. Quapropter Archiepiscopus tempori deserviens, ut conjuratos tantum fratres ab invicem divelleret, *Hermannum* Comitem adopravit in militem. Cujus satellitio functus in Vngaricam expeditionem, tunc quasi Magister Regis & Princeps consiliorum profectus est, relicto super negotia regni Colonensi Archiepiscopo. Restituto autem, in regnum *Salomone*, quem bello expulerant, Pontifex noster cum Rege puero victor ab *Vngria* regressus est.

d. al. coeca
 vit.

CAP. II.

Cap. 160. Tunc Comes *Hermannus* aliquid magnum sperans, ambiensque beneficium, f. quod dare noluit Episcopus, statim in furorem versus, cum exercitu copioso venit contra
Bremam.

e Vngaria
 CAP. III.
 f. al. cum id
 dare nollet
 Archiep.

Bremam, ibique diripiens omnia quæ ad manum venerant, soli Ecclesiæ pepercit. Armenta boum & caballorum omnia in prædam cesserunt. Similiter per totum faciens Episcopatum, homines Ecclesiæ nudos inopesque dimisit. Tunc etiam *Castella* omnia, quæ Pontifex futurorum præscius ^g diversis construxerat locis, usque ad solum diruta sunt. ^{Cap. 161.} Archiepiscopus eo tempore primatum Curia tenebat. Cujus audita querela, Comes secundum iudicium Palatii exilio relegatus, post annum clementia Regis absolutus est. Deinde vero idem Comes *Hermannus*, & frater ejus Dux *Ordulfus*, ad satisfactionem Ecclesiæ venientes, pro delicto suo quinquaginta mansos obtulerunt, & terra quievit paucos dies.

CAP. IV.

Tunc etiam Rex vastationi Bremensis Ecclesiæ compatiens, transmisit ei ad solatium fere centum pallia, cum aliis vasis argenteis, itemque libris, candelabris, & thuribus auro paratis. Hæc enim sunt munera quæ Rex misit ad reedificationem Hammaburgensis Ecclesiæ. Tres calices aureos, in quibus erant libræ auri decem, unum vas Chrismale argenteum, scutum argenteum deauratum, Psalterium aureis scriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorsalia novem Regalia, casulas XXXV, cappas XXX. Dalmaticas & subtiles XIII. & alia multa, & unum Plenarium, cujus tabula videbatur novem libras auri habere. Tunc etiam *Corbeia* atque *Lauressa* Coenobia, pro quibus diu multumque Archiepiscopus laboraverat, Ecclesiæ Hammaburgensis præceptis tradita sunt. Tunc etiam diu desiderata in ditionem Ecclesiæ *Lismona* venit, quæ ^h cortis, ut ajunt, septingentos mansos habere videtur, & maritimas *Harbeloe* regiones in ditione possedit. Pro qua firmiter ex omni parte solvenda, fertur Archiepiscopus *Agneti* Reginae dedisse ⁱ novem libras auri, quoniam hæc in partem suæ dotis commemorabatur. Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiscopus, ex quibus

g diversa
construxerat
regione

h al. cors.

i al. undecim.

quibus *k Walde* maxima, unius mensis persolvit servitium, ^{h al. Walde}
 cæterum *Ambergon* minima quatuordecim dierum. Tanta ^{deest.}
 erat opulencia hujus Episcopi. Potuit Ecclesia nostra ^{CAP. V.}
^{Cap. 162.} dives esse; potuit Archiepiscopus noster *Coloniensis* aut *Moguntino* in omni rerum gloria non invidere. Solus erat *Wirceburgensis* Episcopus, qui in Episcopatu suo neminem dicitur habere consortem. Ipse enim cum teneat omnes comitatus suæ parochiæ, Ducatum etiam provinciæ gubernat. Cujus æmulatione noster Præsul statuit omnes Comitatus, qui in sua diocesi aliquam jurisdictionem habere videbantur in potestatem Ecclesiæ redigere. Quapropter ab initio quidem illum maximum *Fresia* Comitatum à Cæsare adeptus est de *l Fivelgoë*, ^{1 al. Find-}
 quem prius habuit Dux *Gotafidus*, & nunc *m Ecbertus*. Pen- ^{gō}
 sionem annuam dicunt esse mille librarum argenti, quarum du- ^{m al. Ekig-}
 centas, ille solvit; atque est miles Ecclesiæ. Archiepiscopus ^{brechtus.}
 autem obtinuit eundem Comitatum per decem annos, usque ad expulsionis suæ diem. Alter vero Comitatus erat *n Vdon* ^{n Vtonia}
nis, qui per omnem parochiam *Bremensem* sparsim diffunditur, ^{& sic infra.}
 maxime circa *Albiam*, pro quo Archiepiscopus *Vdoni* tantum obtulit in precarie nomen de bonis Ecclesiæ, quod æstimatur singulis annis reddere mille libras argenti, cum utique tanta quantitate precii major posset Ecclesiæ fructus omni anno parari, nisi quod pro adipiscenda mundi gloria, sufficit nobis, ideo pauperes esse, ut divites *v* multos in servitio habeamus. Ter- ^{CAP. VI.}
 tius erat Comitatus in *Fresia*, nostræ Parochiæ vicinus, qui di- ^{o deest al.}
 citur *p Emisgoe*, pro quo noster Pontifex Regi pactus est se mil- ^{hæc vox.}
 le libras argenti daturum. Cujus pecuniæ summam cum fa- ^{p Al. hæc}
 cile non posset habere, proh dolor, iussit Cruces, altaria, co- ^{addunt:}
 ronas, & cætera ornamenta Ecclesiæ deponi, quibus denuda- ^{Quem dē}
 tis, infelicem maturavit contractum perficere. Gloriabatur ^{viri Ecclē-}
 autem pro argentea cito se auream Ecclesiam facturum, omnia ^{sia nostræ}
 que ablata restituere in decuplum, sicut & prius in destructio- ^{defendunt,}
 ne clau- ^{à Comite}
 est. ^{Bernhardo}
^{Gotescal-}
^{cus occisus}

ne claustrum visus est egisse. O sacrilegium! Duæ cruces auro paratæ cum gemmis, altare majus & calix, ambo rutilantia ex auro & lapidibus contexta preciosis, confracta sunt, in quibus erant auri pondera viginti marcæ. Quas obtulit domina Emma Bremensi Ecclesiæ, cum aliis pluribus donis. Narravit autem auri faber illa conflans, magno se dolore coactum ad hoc sacrilegium, ut confringeret illas cruces, asserens se ad sonitum mallei audisse quasi vocem gementis pueri. Tunc autem & tali modo Thesauri Bremensis Ecclesiæ, à veteribus & suo tempore labore magnaque fidelium devotione collecti, una & miserabili hora pro nihilo sunt pessundati. Vix tamen ex eadem pecunia media pars debiti conflata est. Gemmas sanctarum crucium distractas audivimus, ac quibusdam meretriculis donatas. Horreo, fateor, omnia sicut facta sunt propalare, eo quod initium dolorum hæc sunt, gravisque secuta est vindicta. Ab illo ergo die ruentibus in occasum prosperis, omnia nobis & Ecclesiæ adversa fuerunt, ita ut Episcopus noster & sui affectus, ab omnibus sicut hæretici exhiberentur. At ille omnium voces parvi pendens, simul etiam relicta rei domesticæ cura, totus in curiam vehemens, & in gloriam præceps ferebatur, hac causa, ut ipse retulit, capeffendæ Reipub. quærens primatum, quia Dominum & Regem suum inter manus trahentium, non posset videre captivum. Et jam consulatum adeptus est, jam æmulis remotis solus arcem Capitolii possidet, non tamen sine invidia, quæ semper gloriam sequitur. Tunc vero Metropolitanus noster quædam aurea renovaturus sæcula, in consulatu suo cogitavit disperdere de civitate Dei omnes qui operantur iniquitatem, præcipue illos, qui vel in Regem manus miserunt, aut Ecclesias deprædasse videbantur. Cujus delicti conscientia cum fere omnes Episcopi & Principes Regni tangerentur, unanimi odio conspirabant, ut ille solus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes simul apud Tribuniam

riam

riam congregati, cum Rex præsens adesset, Archiepiscopum nostrum quasi magum & seductorem à Curia depulerunt. A deo manus ejus contra omnes, manusque omnium contra illum, ut controversiæ finis usque ad sanguinem pervenerit.

Cap. 164. Audientes autem Duces nostri, Pontificem ab ordine Senatorum esse ejectum, magno repleti gaudio, cogita-

bant & ipsi tempus ultionis invenisse, ut eum à suo penitus alienarent q̄ Episcopo, dicentes: *Exinanite usque ad fundamentum in eo, & conteramus eum de terra viventium.* Itaque multæ insidiæ, multaque opprobria eorum adversus Episcopum, qui eo tempore, cum nihil tutius haberet, *Brema*, sedit, quasi obsessus, & custodia inimicorum vallatus. Cumque tota Ducis familia Pastorem & Ecclesiam, Populum & Sanctuarium derisioni haberent, *Magnus* ante omnes sæviebat, glorians se tantem reservatum esse, qui rebellem domaret Ecclesiam.

Cap. 165. *Magnus* ergo filius Ducis collecta latronum multitudine, non eo modo Ecclesiam impugnare conatus est, quemad-

modum parentes ejus, verum ipsum Ecclesiæ Pastorem persecutus, ut contentionem diutinam finisse videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere quærebat Archiepiscopum. Nec tamen illi dolus ad cavendum defuit, auxilium vero in militibus nullum prorsus habuit. Ipso ergo tempore Archiepiscopus à *Magno* Duce obsessus, clam metu suffugit *Goslariam*, ibique secure apud *Loctunam*, in prædio suo per dimidium annum mansit. Castra autem & servitia ejus ab hostibus direpta sunt. Quibus angustiarum laqueis obstrictus ignominiosum quidem, sed necessarium cum Tyranno sædus pepigit, ut qui hostis erat, miles efficeretur, offerens ei de bonis Ecclesiæ mille mansos & amplius in beneficium. Eo nimirum tenore, ut Comitatus *Fresia*, quorum alterum *Bernardus*, alterum *Ekbertus* invito retinebat Pontifice, *Magnus* absque omni dolo, juri Ecclesiæ vindicaret atque defenderet. Ita pror-

sus diviso in tres partes Bremensi Episcopatu, cum unam partem *Vdo*, alteram partem *Magnus* haberet, vix tertia remansit Episcopo; quam tamen ipse postea *Bernardo*, aliisque Regis adulatoribus distribuens, fere nihil sibi retinuit. Nam & Curtes Episcopi & decimæ Ecclesiarum, unde Clerici & inopes sustentari deberent, omnes cesserunt in usum laicorum, ita ut meretrices cum latronibus usque hodie luxurientur ex bonis Ecclesiæ, in derisum habentes Episcopum, omnesque ministros altaris. Tantis igitur largitionibus, sicut hodie videri potest, nihil erga *Vdonem* & *Magnum* lucratus est Archiepiscopus, quam ne expelleretur à suo Episcopatu: à cæteris vero nihil aliud meruit nisi ut *Dominus* vocaretur.

CAP. XI.

Hæc nobis prima ruina contigit in Bremensi Parochia, verum trans *Albiam* quoque vindictæ magnitudo pervenit; quoniam Princeps *Godescalcus* eo tempore à Paganis interfectus est, quos ipse ad Christianitatem nitentur convertere. Et quidem vir omni ævo memorabilis, magnam partem *Slavania* conversam habuit ad divinam Religionem. Sed quia non dum completæ sunt iniquitates Amoreorum, neque adhuc venit tempus miserendi eorum, necesse erat ut venirent scandala, ut probati fierent manifesti. Passus est autem noster *Machabæus* in civitate *Leontia*, VII. Idus Junij, cum Presbytero *Ippone*, qui super altare immolatus est, & aliis multis tam Laicis quam Clericis, qui diversa pro Christo ubique pertulerunt supplicia. *Ansuerus* etiam Monachus, & cum eo alii apud *Razispurg* lapidati sunt. Idus Julii passio illorum occurrit. [Qui cum ad passionem veniret, flagitasse fertur Paganos, ut prius socii, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis ipse gaudens, cum *Stephano* genua posuit:] *Iohannes*

al. Riusburg.

CAP. XII.

65.

Episcopus senex cum cæteris Christianis in civitate *Magnopoli* servabatur ad triumphum. Ille igitur pro confessione Christi fustibus cæsus, deinde per singulas *Slavorum* vorum.

Cap.
166.

Cap.
167.

vorum civitates ad ludibrium ductus, cum à Christi nomine
 flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus, in platea cor-
 pus ejus projectum est. Caput vero defectum: quod Pagani
 conto præfigentes in titulum victoriæ, Deo suo *Redigast* immo-
 laverunt. Hæc in Metropoli Slavorum *Rebne* gesta sunt III.
 Idus Novembr. Filia Regis Danorum apud *Michilinburg*, civi-
 tatem Obodritorum, inventa cum mulieribus nuda diu cæsa est:
 Hanc enim, ut prædiximus, *Godescalcus* Princeps habuit uxorem,
 à qua & filium suscepit *Heinricum*. Ex alia vero *Butue* natus
 fuit, magno uterque Slavis excidio genitus. Et illi quidem
 victoria potiti totam Hammaburgensem Provinciam ferro
 & igne demoliti sunt. *Sturmarii* fere omnes aut occisi, aut in
 captivitatem ducti, castrum *Hammaburg* funditus excisum, & in
 derisionem Salvatoris nostri etiam cruces à Paganis truncatæ
 sunt. Ipso eodemque tempore *Sliasvwig* civitas Saxonum Transal-
 bianorum, quæ sita est in confinio Danici Regni opulentissima
 atque populosissima, ex improvise Paganorum incursum funditus
 excisa est. Et impleta est nobiscum Prophetia, quæ ait; *Deus,*
venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum
tuum Hierusalem: quæ prophetiæ in Hierosolymitanæ urbis excidio
 deplorantur. Hujus vero auctori cladis *Pluffo* fuisse dicitur, qui
 sororem *Godescalci* habuit, domumque reversus & ipse obrun-
 catus est. Itaque omnes *Slavi* facta conspiratione generali, ad
 Paganismum denuo sunt relapsi; eis occisis qui perstiterunt
 in fide. Dux noster *Ordulfus* in vanum sæpe contra *Slavos* di-
 micans, per duodecim annos, quibus patri supervixit, nullam
 unquam potuit habere victoriam, totiensque victus à Paganis,
 à suis etiam derisus est. Igitur expulsio Archiepiscopi & mors
Godescalci, uno fere anno contigit: Qui est Pontificis XXII.
 [Hæc est Slavorum tertia negatio, qui primo facti sunt à *Caro-*
lo Christiani. Secundo ab *Ottone*, tertio nunc ab *Godescalco*

CAP. XIII.

Principe, & nisi fallor, hæc mala nobis ventura signavit ille horribilis Cometa, qui ipso apparuit anno circa dies Paschæ.]

CAP. XIV.

¶ reg. Anglorum.
66.

¶ Toſt.

¶ Haraldus
¶ al post est
ex Anglia.

¶ Sveria.
CAP. XV.

67.

¶ Steinkel.

¶ Al. Sca-
nia.

Eodem quoque tempore clades illa memorabilis in Anglia facta est, cujus magnitudo, & quod Anglia Danis ex antiquo subjecta est, summa nos eventuum præterire non sinit. Post s Regis sanctissimi *Edvardi* mortem, contendentibus pro illo Regno Principibus, *Haroldus* quidam Anglorum Dux, vir maleficus, sceptrum invasit. Quod dum sibi frater eius nomine *Toſti* ereptum audiret, Regem Nordmannorum auxilio ducit *Haroldum*, Regemque Scotorum; & occisus est ibi *Toſti*, *Haroldus*, & Rex Hyberniæ cum toto exercitu, à Rege Anglorum. Vix ergo dies octo transierant, & ecce *Wilhelmus*, cui pro obliquo sanguine cognomen est *Bastardus*, à Gallia transfretans in Angliam, lasso victori bellum intulit. In quo Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, usque ad finem contriti sunt. *Haroldus* ibi cecidit, & x cum eo ex Anglis fere centum milia. *Bastardus* victor in ultionem Dei, quem ipsi offenderant Angli, omnes fere Clericos & Monachos absque regula viventes expulit. Deinde ablatis scandalis, *Lanfrancum* Philosophum in Ecclesia posuit doctorem, cujus studio & prius & postmodum in Anglia multi ad divinum animati sunt obsequium.

In y Sveonia per idem tempus Christianissimus Rex *Stinkel* defunctus est, post quem duobus *Hericus* de Regno certantibus, omnes Svedorum potentes in bello occubuisse feruntur. Nam & ambo Reges ibi perierunt. Ita prorsus deficiente omni Regali prosapia, & status Regni mutatus, & Christianitas ibi turbata est valde. Episcopi, quos illuc Metropolitanus ordinavit, persecutionem metuentes, domi sederunt. Solus Episcopus a *Sconia* procuravit Ecclesias Gothorum. Et quidam Sveonum Satrapa *Gnipb* ad Christianitatem populum confortavit.

Illo

Cap. 171. Illo tempore clarissimus inter barbaros fuit *Svein* Rex CAP. XVII.

Danorum: qui Reges Nordmannorum *Olaph* & *Magnum* constrinxit magna virtute. Inter *Svein* & *Basardum* perpetua contentio de Anglia fuit, licet noster Pontifex muneribus *Willelmi* persuasus, inter Reges pacem formare voluerit, Christianitas autem ab illo *Svein* Rege in exteris nationes longe lateque diffusa est. Et cum multis polleret virtutibus, sola ægrotavit luxuria. Novissimis Archiepiscopi temporibus, cum ego *Bremam* veni, audita ejusdem Regis sapientia, mox ad eum venire disposui, à quo etiam clementissime susceptus, ut omnes, magnam hujus libelli materiam ex ejus ore collegi. Erat enim scientia literarum eruditus, & liberalissimus in extraneos, & ipse prædicatores suos Clericos in omnem *Svediam* direxit, & *Nordmanniam*, atque in Insulas, quæ sunt in illis partibus. Cujus veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore multos ex Barbaris nationibus ad Christianam fidem conversos, aliquos etiam tam in *Svedia* quam in *Norvvegia* martyrio coronatos: ex quibus, ait, *b* *Hericus* quidam peregrinus dum apud *Sveones* ultiores prædicaret, martyrii palmam capitis abscissione meruit. *b* al. *Henricus*. Alter quidam *c* *Alfardus* nomine *c* *Alfardus* inter *Nordmannos* sancta conversatione diu vivens ac latenter, abscondi non potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occisus est ab amicis. Ad quorum requietionis locum magna hodie sanitarum miracula populis declarantur. Igitur ea quæ diximus, vel adhuc dicturi sumus de Barbaris, omnia illius viri relatu cognovimus.

Cap. 172. Interea noster Archiepiscopus zelo, ut ajunt, *Agrippi* CAP. XVII
nensis Episcopi à curia perturbatus, *Brema* sedit privatus, solitarius & quietus. Atque utinam tanta mentis quiete frueretur, quanta corporis fatigatione carebat. Felix, inquam, si domesticis Ecclesiæ bonis, a vitisque parentum contentus divitiis, infelicem curiam aut nunquam vidisset, aut raro visitasset.

69.

tasset. Et de aliis quidem viris magnis legitur, quod gloriam mundi contemnentes, Aulam Regiam veluti secundariam Idololatriam refugerint, judicantes nimirum ad hoc philosophicum solitariæ vitæ otium à tempestate seculi & tumultu Palatii, quasi ad portum & requiem beatitudinis veniendum. Noster vero Pontifex contraria currebat via, sapientis viri officium æstimans, ut pro salute Ecclesiæ suæ, non solum curiæ labores sustineat, verum etiam si ita necessitas erit, pericula & mortem subire non dubitet. Vnde ni fallor primo tempore suo curiam Regis frequentavit, pro exaltanda Ecclesia sua. Circa finem vero perditis aut potius dispersis, quæ habuit, pro liberando laboravit Episcopo. In qua re sicut illud persuasit ambitus gloriæ; ita istud necessitas imperavit Ecclesiæ, quæ invidia Ducum hujus patriæ semper impugnata, nunc demum etiam ad nihilum redacta est. Quam calamitatem sui temporis ipse miserabiliter cotidie deploravit; speciales ad hoc Psalmos habens constitutos, quibus in hostes Ecclesiæ posset ulcisci. Quod autem erga suos Parochianos se tam crudelium exhibuit, quos potius diligere ac sicut Pastor oves suas procurare deberet, ipse magnam exposuit rationem, quam de illius ore nos audivimus, aliaque *d* didicimus ex aliis.

CAP. XIX.

d al. dicimus.

Germanus autem Archiepiscopi frater, scilicet Palatinus Comes, nomine *Decius*, à quodam suæ diocesis presbytero interfectus est, eodem anno, quo & Cæsar defunctus est, vir bonus & justus, qui nemini unquam vel ipse nocuit, vel fratrem nocere permisit. Apparuit enim in fine memorabilis viri, qui circumstantes obtestatus est pro salute occisoris, quod & fratri mandavit. Qui defuncti complens vota, presbyterum quidem abire permisit illæsum, ex eo autem tempore odio habuit omnem familiam Ecclesiæ. Dicunt & alii quem, de familia superbius agentem, comprehendi jussisset, reliqui

reliqui proinde ad insaniam commoti, cubiculum Pontificis armati petunt, etiam vim facturi, nisi redderetur comprehensus, & alia, quæ furor persuasit iratis. Tertia causa erat, quod ut Episcopus bonis suis parceret, annum integrum aut sæpe biennium à domo peregrinatus est. Post multum vero temporis in Episcopatum regressus, cepit rationem ponere cum servis & ancillis suis, invenitque omnia bona & redditus non minus dissipata, quam si domi fuisset. Est enim hoc genus hominum, ut bene describit *Salustius*, mobile & infidum, neque beneficio neque metu coercetur. Præterea ingurgitationem potus, quod peculiare vitium est illis gentibus, ita in eis Pontifex abominatus est, ut sæpe de illis dicere fuerit solitus, *quorum venter Deus est*. Nam contentiones & pugnas, oblocutiones & blasphemias, & quæcunque scelera majora commiserint in ebrietate, in crastinum illi pro ludo habent. Querebatur etiam usque ad sua tempora multos Paganorum erroribus implicitos, ita ut diem sextæ feriæ carnis esu macularent; ut vigiliis, solennitatesque sanctorum, ac venerabilem quadragesimam, gula, fornicationibusque polluerent, ut perjuria pro nihilo computent, ut effusionem sanguinis in laude habeant; similiter adulteria, incestuositates, aliæque naturam excedentes immunditiæ, vix culpantur ab aliquo eorum. Plerique enim duas, vel tres, aut innumerabiles tenent simul uxores. Item morticina & sanguinem, & suffocata, carnesque jumentorum licite utuntur. Postremum est quod Archiepiscopus apprimè doluit super invidia, quam in advenas habent, & quod adhuc Duci fideliores erant, quam sibi aut Ecclesiæ suæ. Hæc & alia populi delicta dum sæpe Metropolitanus in Ecclesia declamatorio sermone fieri prohiberet, illi correptionem paternam derisioni habentes, nec sacerdotibus nec Ecclesiis Dei ullam reverentiam exhibentes, flecti moverique nequiverunt.

Q

CAP. XXI. verunt. Quibus rerum causis impellentibus, statuit eis ^{Cap.} Archiepiscopus, ut populo duræ cervicis, neque parcen ^{180.} dum esse, neque credendum, ita dicens: *In chamo & freno maxillas eorum constringe*: Rursumque: *Visitabo in virga iniquitates eorum*: & alia. Itaque inventa occasione, si quis eorum offendisset, cum in vincula conjici mox præcepit, aut spoliari omnibus bonis, asserens cum risu, afflictionem corporis animæ utilem; damna bonorum, hoc esse purgationem delictorum. Unde factum est, ut Præpositi operum, quibus vicem suam commisit, in rapiendo & affligendo modum exceßerint. Impletumque est vaticinium, quod ait: *Ego iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt me in malum, dicit Dominus*. Tunc igitur Bremæ commoratus Pontifex, cum nihil residui ha ^{Cap.} beret, de rapinis pauperum vixit, & bonis sanctarum con ^{181.} gregationum. Præposituram majorem Episcopij servus ejus quidam. *e Svidger* administravit. Is cum dispersis fratrum bonis, propter diaconi homicidium esset depositus, iterumque restitutus, nec haberet quod fratribus aut Domino servientibus daret, conscientia metu percussus aufugit *f* iram. Sicque Præpositura in ditionem Episcopi redacta per vicarios sua quærentes, miserabiliter ipso tempore laniata est. Similiter per singulas fiebat congregationes. Pontifice ergo in Præpositos irato, illis autem in vulgus zelantibus, dissipata CAP. XXII sunt omnia bona Ecclesiæ. Hujus cladis solum expers ^{Cap.} erat Xenodochium, quod à *S. Ansgario* primitus inceptum, ^{182.} postea succedentium Patrum diligentia usque ad novissima *g* *Adalberti* tempora salvum permanit & integrum. Et tunc quidem vicedominus noster, quasi fidelis dispensator & prudens, ad custodiendas pauperum cleemosynas depurabatur. Non enim audeo dicere, quantum peccatum sit defraudare pauperum res, quod alij Canones sacrilegium, alij homicidium vocant; hoc solum fas sit pace omnium dici fratrum, quia

toto

Al Sindi
ger.fal pro
pter iram.g Domini
Adalberti.

toto septena'io, quo supervixit Archiepiscopus, ex illo famoso & opulento Bremensis Ecclesie hospitali, nulla prorsus data est eleemosyna. Quod ex eo miserabile & inhumanum videtur, quoniam & tempus incubuit famis, & multi pauperes ubique in plateis reperti sunt mortui. Ita intento ad curiam Pastore nostro, sanctissimi vicarij ejus, dominicum vastantes ovile, more luporum in Episcopo grassati sunt, ibi solummodo parcentes, ubi nihil invenerunt, quod posset auferri.

Cap. 181. Cerneret eo tempore lamentabilem tragœdiam *Bremam* in afflictione civium, militumque ac magnatum, item, quod gravius erat, clericorum & sanctimonialium. Et de nocentibus quidem juste actum videtur, ut corriperentur; de alijs vero non sic. Primo igitur, si quis divitem putabatur innocens, ei aliqua jubebantur, ut nocens fieret, vix possibilis, [quæ dum ille præteriret, aut forte impossibilia] clamaret, statim bonis omnibus exspoliatus est; si murmurare præsumsit, in vincula coniectus. Erat autem videre alios flagris torqueri, multos in nervum mitti; quosdam pelli à domo, plerosque in exilium, deportari, ac velut in civili *Romani* *Sylle* victoria contigit, quem aliquis potentum in privato odio infensum habuit, cum sæpe ignorante Episcopo damnavit, quasi ex ejus præcepto. Tum vero, ne aliquis ordo aut sexus immunis haberetur in tanto scelere, vidimus solas mulierculas auro vestibusque nudatas, & infamis prædæ auctores cum Presbyteris vel Episcopis existere. Porro ex illis, quibus ablata sunt bona sua, aut qui diutius à quæstore gravati sunt, compertum est nobis, aliquos eorum nimio dolore permotos, in amentiam venisse: quosdam vero nuper divites ostentim mendicasse. Cumque rapinarum quæstio in omnes caderet Episcopo subiectos, non transivit etiam negotiatores, qui ex omni parte terrarum *Bremam* solitis frequentabant mercibus, eos omnes execranda Vice-Dominorum exactio

h deest. Alj
Romani.

Q₃

coëgit

coëgit sæpe abire nudos. Ita civitas civibus, & forum mercibus, usque hodie defecisse videtur, præsertim cum, si quid nostris intactum superfuit, hoc servi Ducis radicitus absumpserint. Et hæc omnia cum sæpe antea etiam præsentem Archiepiscopo facta sint, intolerabilius autem illo absente ac post diem expulsionis suæ.

CAP.
XXIV.

Multo igitur labore, multisque largitionibus in va- Cap.
184.
num consumptis Metropolitanus tandem post trienni-
um expulsionis suæ, voti compos effectus, in pristinum gra-
dum Curia restitutus est, moxque succedentibus prosperis,
summam rerum, quod est Vice dominatus, jam septies Consul
meruit. Nactus vero locum dignitatis, in quo magnitudinem
animi ostendere posset, jam tunc caute ambulandum erga
Principes esse deliberavit, ut non eos sicut prius offenderet.

ial. Episco-
po.

Quapropter Coloniensi & Pontifici primæ reconciliari voluit,
deinde cæteris, in quos ipse, vel potius qui in illum peccasse vi-
debantur. Deinde remotis Ecclesie suæ impedimentis, pro
cujus exaltatione tam in ambitu Curia, quam in profusione
pecunia videbatur improbius, non fuit ociosus. Quo tempore

k al. Gro-
ningea.

Plisnam, Dusburg, k Gronigin & Sinticum acquisivit. *Wildushu-
sen* Præposituram *Brema* vicinam prope in manibus habuit, &

l al. Rosvel
don.

Rosaveldon l Hammaburg proximam. Ceterum sidiutius vitam
haberet, cogitavit etiam *Ferdensem* Episcopatum nostræ subju-
gare Metropoli. Postremo in *Hammaburg* jam aperte laboravit
Patriarchatum efficere, aliaque magna & incredibilia, de qui-

CAP. XXV

bus supra nimis dictum est. Accessit hoc ad gloriam Præ- Cap.
185.
sulis, quod in anno Consulatus sui famosum illud collo-
quium Cæsaris cum Rege Danorum ad contumeliam habitum

m al. Ham-
maburg.
n al. parata
o deest al.
prima.
p al. Præsu-
lis.

est in *m Luneburg*. Vbi sub obrentu fæderis contra *Saxones*
arma *n* laudata sunt. Eodem anno restincta est illa conspi-
ratio *o* prima in Regem facta. In qua Dux *Otto & Magnus*, de
vastata per annum *Saxonia*, tandem consilio *p* Archiepiscopi
in po-

in potestatem se Regis dederunt. Rex Ducatum *Orronis Welpo* dedit, & Archiepiscopus noster bona Ecclesie recepit, quæ ante *Magnus* habuerat.

Cap. 186. Itaque in summa rerum gloria positus, licet crebra corporis molestia pulsaretur, negotiis tamen publicis de-XXVI.

esse noluit. *Arheno* ad *Danubium*, indeque in *Saxoniam* cum Rege portatus in lectica, Ajunt quidam regia sponfione laudatum esse, ut in proxima solennitate Paschali convenientibus apud *Trajectum* Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de *Laureffa* vel *Corbeia*, & cæteris desideravit anima ejus. Alii autem asserunt Episcopum callidis à Rege dilationibus protractum esse, quo scilicet *Laureffam* dimittens, ubicunque mallet in regno bis tantum suæ reciperet Ecclesie donandum: verum ille pertinax institit, dum nil aliud velle respondit, tandem frustrato nisu decidens, una & vitam & *Laureffam* cum cæteris Ecclesie bonis perdidit.

Cap. 187. Signa vel prognostica vicinæ mortis ejus plurima fuerunt, tam pavorabilia & insolita, ut nos ipsumque Pontificem terre facere viderentur; tam ingentia & manifesta, ut

quisquis q̄ meritorum suorum turbulentiam, valitudinisq̄ morum inconstantiam diligenter intueretur, proculdubio finem dixerit adventasse. Siquidem mores viri, licet semper à communi mortalium habitudine dissentirent, circa terminum vero inhumani intolerabilesque, & alieni à semetipso videbantur, maxime post diem expulsionis suæ, vel devastationis Parochiæ quæ subsecuta est. Post illum, inquam, diem pudore, ira, doloreque majori quam sapientem virum decuit, permotus, quia recuperandi bona Ecclesie non invenit consilium, ex nimia sollicitudine multiformium angustiarum, non adeo dicere insanus, sed impos mentis effectus est. Porro quæ pereum deinde gerebantur, alicujus errantis vel desipientis poterant videri, quæ ut æstimo, non sani hominis,

non sanus juret Orestes. Sicut est illud quod præfati sumus, quia noctem integram vigilando, diemque transegit dormiendo. Item illud quod à veritate quidem auditum avertens, ad fabulas & somnia conversus est. Item illud, quod elemosynarum oblitus in pauperes, omnia quæ habere potuit, dispersit in divites, præcipue in Adulatores. Item illud, quod dispersis bonis Ecclesiæ, cum nihil haberet residui, de rapinis miserorum vixit, & legitimis sanctarum congregationum. Item illud, quod de Præpositura villicationem faciens, & Præposituram de hospitali, non impar illi fuit, qui diruta ædificat, mutat quadrata rotundis. Item illud, quod facilius solito provocatus ad iracundiam, aliquos manu percussit usque ad effusionem sanguinis. Multos etiam ignominiosis exasperans verbis, non minus se quam illos in bonoravit. Talis ille circa finem, à se totus alteratus, & pristina virtute perfundatus, quid vellet aut nollet, nec sibi, nec ulli suorum poterat satis esse notum. Cæterum talis erat eloquentia ejus usque in finem, ut si eum audires concionantem, tibi facile persuaderetur, omnia per illum plenaratione, magnaque auctoritate fieri. Hanc perniciosam clarissimi viri com-
 mutationem, sive digressionem, & apertius deterioratio-
 nem, dum per singulas orbis provincias fama volans disper-
 geret, insignis vir germanus ejus, scilicet Palatinus Comes
Fridericus, ad corripendum fratrem, sicut memini, *Lismonam*
 venit. Sed frustra commonens eum de his quæ honori ejus
 attingerent vel salutis, molestus abscessit, *Notobaldum* suos-
 que pares accusans, qui suis maleficiis illustrem virum cir-
 cumvenerint, suisque dementem reddiderint consiliis. Hæc
 ille. Nos autem vidimus ipsum Pontificem ad tantam illo
 tempore pervenisse infamiam, ut Magicis inservisse artibus
 diceretur: à quo crimine, lesum testor & angelos ejus, omnes-
 que sanctos, illum prorsus immunem & liberum esse, præser-
 tiam

CAP.
XXIIX.

70.

183.

tim cum maleficos & Divinos, & ejusmodi homines saepe judicaret esse morte multandos. Quoniam vero scriptum est: *Cum sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris*, arbitror, cum aut malignitate eorum quos sibi fideles credidit, aut infestatione inimicorum, qui Ecclesiam ejus impugnabant, à statu solitæ rectitudinis primo lapsum, deinde corruisse totum. Tandem sæva morum perturbatione infractus, cum simul fortunæ exterioribus quateretur adversis, quasi navis obruta fluctibus, etiam corpore debilitari cepit. Dumque Medicorum auxilio studuit valetudinem recuperare; propter crebra medicaminum tentamenta, in graviolem mox incidit infirmitatem, ita ut semianimis jacens, in extremis jam fuerit desperatus. Quo etiam tempore ad curiam tendens, gravi casu de equo lapsus est. Tunc ille compunctus, cum Ezechia flevit amare, correctionemque suæ vitæ Deo promittens, solita Christi clementia statim convaluit, totumque supervivens triennium, multa complevit, non tamen omnia, quæ promisit. [Ex eo nimirum tempore balneis, quæ fere quotidie suevit habere, sale recoctis abstinuit, & reliquis multis, quæ gravia esse populo persensit.]

CAP.
XXIX.

Cap. 189. In illis diebus supervenit quædam mulier habens Spiritum Pythonis; hæc voce publica dixit omnibus, celerem Archiepiscopi transitum affore, infra biennium, nisi forte converteretur. Hoc & Medici testati sunt. Erant autem cum Pontifice alii pseudoprophetae, longè alia promittentes, quibus melior fides habebatur. Illi si quidem vaticinabantur, illum tam diu victurum, donec poneret omnes inimicos suos scabellum & pedum suorum.

r Vide quæ
ab aliis hic
adduntur,
sub finem
libri.CAP.
XXXI.

Vidimus eo tempore apud Bremam cruces sudasse lacrymis. Vidimus Ecclesiam porcos violasse, canesque, adeo ut vix possent ab ipsa altaris crepidine repelli. Vidimus lupos in suburbanis loci nostri gregatim, ululantes, horribili jurgio certas-

certasse cum bubonibus. Cumque somnia Episcopus vehementer attenderet, hæc ab omnibus sinistra nunciabantur Episcopum respicere. Mortui nunquam tam familiariter locuti sunt cum vivis. Omnia enim mortem protendebant Episcopi. Nam & Hammaburg eodem anno, quo Metropolitanus decessit, incensa & bis vastata est. Pagani victores totam *Nordalbingiam* deinceps habuerunt in sua ditione, bellatoribusque occisis, aut in captivitatem ductis, provincia in solitudinem redacta est, ut diceres, in fine boni Pastoris etiam pacem terris ablatam.

CAP.
XXXII.
f al. phlebotomis.

Quatuordecim ergo dies ante obitum suum *Goslarie* positus, ex consuetudine sua nec potionibus, nec phlebotomis contineri voluit. Quare gravissimo dysenteriae morbo correptus, & usque ad ossa attenuatus, heu prorsus suæ adhuc immemor salutis, negotia recip. usque ad extremam transitus sui tractavit. Aderat ibi Magdeburgensis Archiepiscopus *Wexel*, & alii fratres, petentes, ut intromitterentur; quos tamen ipse, nescio quibus offensus, excludi præcepit à januis, dicens, se pro immundicia infirmitatis indignum, ut ab ullo videretur. Soli tamen regij concedebatur aditus ægrotum visitandi, quem dilexit eo modo & usque in finem. Illum ergo suæ fidei ammonens, & diuturni servitij, multis generibus commendavit ei Ecclesiam suam & bona Ecclesiæ.

CAP.
XXXIII.

Interea feralis aderat dies *Ægyptiacis* cognata tenebris, qua magnus Præsul *Adalbertus* amaræ mortis vicino pulsabatur nuncio. Sensit & ipse solutionem corporis sui tam virium defectu, quam dictarum prælagio rerum, instare. Sed cum Medici trepidarent indicare veritatem, solusque promitteret vitam *Nothebaldus*, inter spem vitæ metumque mortis, vir sapiens incertus sui que oblitus jacuit. Et heu ignorans quia *dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet; &*

71.

CUM

sum dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superveniet interitus, & alia, quibus in Evangelio præcipitur, ut vigilemus. *Nescitis, inquit, diem neque horam.* Qua in re memor sententiæ cujusdam sancti, non sine lacrymis huic loco possum aptare. *Jam, inquit, percutitur, jam sine penitentia cogitur exire peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui, dum viveret, oblitus est Dei.* Tali modo gloriosus Metropolitanus ille, cum adhuc de vita præfenti speraret, die medio sextæ feriæ, suis ad epulas sedentibus, ipse in agonia solus jacens, exhalavit spiritum. Eheu quam vellem meliora scribere de tanto viro, qui & me dilexit, & tam clarus in vita sua fuit. Verum timeo, quia scriptum est: *Va illis qui malum dicunt bonum, & bonum malum, & pereant qui nigrum in candidum vertunt.* Videtur mihi, periculosum esse, ut talis homo, qui dum viveret, propter adulationes perditus est, ei nos scribentes aut loquentes post mortem adulari debeamus. Afferunt tamen aliqui, cum ita solus jacuisset, paucos interfuisse urbitros, in quorum præsentia de omnibus gestorum suorum offendiculis, amaram in novissimo gesserit poenitentiam, flens & ejulans se dies suos perdidisse. Tuncque demum cognovit, quam parva, immo quam misera est nostri pulveris gloria. *Quia omnis caro sænum, & omnis gloria ejus quasi flos fæni.*

CAP.
XXXIV.

Cap. | O fallax humanæ vitæ prosperitas! O fugienda ho-
122. norum ambitio! Quid tibi nunc ô venerabilis pater A-
dalberte profunt illa quæ semper dilexisti; mundi gloria, popu-
lorum frequentia; electio nobilitatis? Nempe solus jaces
in alto Palatio derelictus ab omnibus tuis. Vbi autem sunt
Medici, Adulatores & Hypocritæ? qui te laudabant in deside-
riis animæ tuæ, qui te de hac juraverunt infirmitate convali-
tutum esse, qui te usque ad decrepitam ætatem victurum cal-
cularunt. Omnes, ut video, socii mensæ fuerunt, & recesserunt
in die tentationis. Soli remanserunt inopes & peregrini, vi-

CAP.
XXXV.

R

ni, vi-

¶ al. deest
hæc vox.
¶ al. dispo-
rens.

ni, viduæ & orphani, atque omnes oppressi, qui se tua morte fatentur desolatos. Cum quibus nos veraciter possumus affirmare, tibi neminem deinceps fore comparem in clementia & largitate peregrinorum, in defensione sanctarum Ecclesiarum, & reverentia omnium clericorum, sive qui [male] potentium rapinas, aut superbiorum ita persequatur præsumptiones. Postremo qui in divinis humanisque prudenter & disponendis paratior ad omne consilium inveniatur. Si quid vero in moribus reprehensibile videbatur, hoc magis accidit ex eorum nequitia, quibus tu plus justo credidisti, sive quos inimicos propter veritatem sustinuisti. Illi enim tuum laudabile ingenium suis depravantes insidiis, ex bono malum effecerant: [ideoque, oportet nos clementissimum orare Dominum, ut tibi indulgeat secundum multitudinem misericordiae suæ, teque in æterna beatitudine collocet, per merita omnium sanctorum suorum, quorum te patrocinio devote semper commendasti.]

72.

CAP.
XXXVI.

Obiit autem clarissimus noster Metropolitanus Adalbertus xvii. Kalend. Aprilis. Indictione xi. Hic est Cap. 193.
annus Domini nostri Iesu Christi millesimus lxxii. Alexandri Papæ xi. Henrici Regis quarti xvii. Præter libros Cap. 194.
SS. reliquias, & vestimenta sacra, fere nihil inventum est in thesauris ejusdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, una cum præceptis Ecclesiæ, tulit etiam manum. S. Jacobi Apostoli [quam dono Vitalis Veneriarum Episcopi ab Italia Archiepiscopus rediens quondam secum deportaverat.] Cap. 195.
Igitur Archiepiscopi corpus magno totius regni stupore à Goslaria Bremam deportatum est, decimo demum die, quod est in Annunciatione S. Mariæ, condigna populorum frequentatione, sepulchrumque est in medio chori, novæ quam ipse construxit, basilicæ. Cum tamen illum affirmant sæpe ante rogasse, ut sepeliretur in metropoli Hammaburg, quam sicut prædecessores sui, omni semper amore censuit esse colendam.

Ibi

Ibi namque dum adhuc viveret, plerunque totam ætatem transgens, præcipuas solennitates cum magna gloria celebravit. Ibi tempus & locum quo à nostris Ducibus, seu à proximis Slavorum gentibus, sive à cæteris Arctoræ gentis legatis, adiri posset, ex more constituit. Tantum honorem destruxæ urbi, tantumque amorem habens exhaustæ Matri, ut in illa diceret impletum scripturæ vaticinium, quæ dicit: *Letare sterilis, quæ non parit, quia multos filios deserta, magis quam ejus quæ habet virum.*

Cap. 196. Ferunt enim eum ante obitus sui diem, vix tertium de
 cubuisse, quod à lecto surgere nequiverit. Nam tanta CAP. XXXVII.
 in viro animi fortitudo fuit, ut in gravissima corporis infirmitate, nunquam ab aliquo vellet sustentari, nunquam emitteret vocem doloris. Cumque iacens in extremis, horam vocacionis suæ jam & sciret imminere, crebris iteravit suspiriis: *Heu* x al. fene-
me, inquit, infelicem & miserum, qui tantas largitiones in vanum ict.
consumpsi: Potuissem vero fuisse beatus, si ea pauperibus dispersis-
sem, quæ pro gloria seculi & detraxisse me doleo. Nunc autem il- y al. distrag-
lum adhibeo testem, cujus oculus intuetur abyssi profunda, quod in xiffa.
sentio cordis mei rotafuit pro exaltatione Ecclesia mea, quæ licet
mea culpa exigente, vel odio inimicorum prevalente, extenuata ni-
mis videatur; sunt tamen amplius quam duo millia mansi, quos ex
hereditate mea vel meo labore gratulor Ecclesia adjectos. Quo
sapientis viri sermone cognosci potest, quia si peccavit in ali-
quibus ut homo, sæpe ut bonus homo pænituit de erratis,
 Cap. 197. Cujus rei exemplum habeo unum, quod in principio in- CAP. XXXVIII.
 troitus sui, cum esset vir superbissimus, arrogantia sua multos sibi mortales fecit contrarios. Vnde etiam pro nobilitatis suæ gloria unum dixit verbum, quod utinam non dixisset, a al. qui eum præcellerunt.
omnes scilicet Episcopos, qui a ante eum præsederunt, obscuros fu-
isse ac ignobiles, solum se generis & divitiarum titulis excellere:
 Porro dignum qui majorem sortiretur cathedram, vel ipsam sedem

Apostolicam. Talia non semel jactantem, visio magna perterritum, quam pro sui magnitudine, cum & veraciter nobis comperta esset, hic adungere non superfluum.

Vidit igitur nocte intempesta, se in conventum Ecclesie raptum, ubi missarum solennia deberent celebrari, astantibus quatuordecim suis ex ordine prædecessoribus, ita ut proximus qui ante eum fuit *Alebrandus*, perageret ea quæ ad missam fieri solent mysteria. Cumque lecto Evangelio sacerdos Dei ad suscipienda offerentium munera conversus pervenisset ad Dominum *Adalbertum*, qui stabat in ultimo chori loco, mox toruis in eum luminibus intuens, oblationem ejus reppulit, dicens: *Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem cum humilibus*, & abscessit in hæc verba. Sane ex illa hora pœnitens super hiis quæ incaute protulit verbis, omnes Prædecessores suos ingenti veneratione habuit, seque multis gemitibus restabatur indignum sanctorum consortio viorum. Unde etiam mox statuit, per singulos antecessorum suorum anniversarios dies, de [*b corte*] *Bromsede* convivium dari fratribus plenissima atque pauperibus, quod prius à peno Episcopi exhiberi solebat. Nam & multa alia pœnitentiæ signa reliquit & conversionis: ex quibus hoc memorabile est, quod à vastatione Ecclesie vel die expulsionis suæ, cum superviveret quinquennium, nunquam balneis usus est, nunquam hilaris visus, raro processit in publicum, vel ad convivium, nisi ad curiam isset, aut diei festi necessitas poposcisset. O quotiens vidimus cum planctu faciem turbatam, si quando vastationis Ecclesie recordatus est, sive cum ipsos vastatores conspexisset?

b alideest.
CAP.

XXXIX.

a s, festo

In *c* die itaque natalis Domini, cum *Magnus Dux* præfens adesset, magna que recumbentium multitudo, hilares convivæ pro sua consuetudine finitis epulis plausum cum voce levaverunt. Quod tamen non parum displicuit Archie-

Cap.
198.

Cap.
199.

Archiepiscopo. Itaque inuens fratribus nostris, qui simul aderant, præcepit Cantori, ut imponeret Antiphonam, *Hymnum cantate nobis*: At vero laicis denuo perstreptibus, inchoari fecit: *Sustinuimus pacem, & non venit Domine*. Tertio vero cum adhuc in *d* poculis ulularent, iratus valde, levare mensam præcepit, magna voce pronuncians: *Converte Domine captivitatem nostram*; respondente choro; *sicut torrens in austro*. Ita ille nobis pone sequentibus, in oratorium reclusus, fleuit amare. *Non cessabo, ait, à fletu, donec justus iudex fortis & pateriens liberet Ecclesiam meam; vel potius suam; quam Pastore contempto videt miserabiliter à lupis discerpi*. Impletum est enim desiderium eorum, qui dixerunt: *Hereditate possideamus sanctuarium Dei, & quiescere faciamus omnes dies festos Dei* [à e terra,] *& disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israël ultra*. *Exurge: quare obdormis, Domine, & ne repellas in finem, Quia superbia eorum qui te adierunt, ascendit semper*. *Miserere nostri, quoniam multum repleti sumus despectione. Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt*. Hæc & alia nos in illo compunctionis tempore lamenta sæpe contemplati sumus, adeo ut Monachus multotiens fieri desideraverit: Aliquando etiam optabat, ut in ministerio legationis suæ, aut in *Slavania*, vel in *Suedia*, sive in ultima *Island* f obire mereretur. Sæpe vero talis erat voluntas ejus, g ut pro veritate decollari velle non dubitaverit in Christi confessione. Cæterum novit ille cognitor omnium secretorum Deus, si melior fuerit in conspectu suo, quam coram hominibus apparuit. Homo namque videt in facie, Deus autem in corde.

Cap. 100. Ignosce quæso lector, si tam diversi hominis diversam Historiam diverso themate compaginans, cum non potui breviter aut dilucide, ut ars præcipit, omnem tamen operam dedi, ut scriberem veraciter, secundum quod scien-

tia & opinio se habet in hac parte. Quamvis multa reticens, ad ea festinarim, quæ generaliter posteris digna sunt ad sciendum, vel specialiter ad retinendum Hammaburgensi Ecclesiæ utilia. Postremo, si qua sunt quæ auditori displiciant in male gestis, & fortasse pejus descriptis, summopere te moneo, & postulo, ut dum scriptorem vituperas, tu vitiose dicta corrigas, dumque illum, de quo scribitur accusas, in sapientis viri casu tu cautior fias, considerans te ipsam, ne & tu tenteris.

CAP. XLI. In legatione autem Hammaburgensis Ecclesiæ, quæ ad Cap. 101.
gentes fieri solet, quamvis magnus Pontifex *Adalbertus* vigilanter omnes prædecessores suos laborasse cognoverit; ipse tamen magnificentius quam cæteri, potentiam Archiepiscopalem longe lateque in exteris protendebat nationes. Quam obrem tractavit sedulo per se ipsum ingredi legationem illam, si quam, necdum conversis addere perfectionem. Ad quod laboriosum iter peragendum, solita gloriari cepit jactantia, *Primum fuisse Ansgarium; deinde Rimbertum; postea h Vnni, se vero quartum Evangelistam postulari.* Quia cæteros prædecessores suos viderit per suffraganeos, non per se tanto oneri insudasse. Itaque jam certus eundi, viam suam disposuit taliter finire, ut circuiens latitudinem septentrionis, hoc est, *Daniam, Svediam, & Nordmanniam* pertransiens, inde ad *Orchadas*, extremamque orbis *i* partem *Island* posset attingere. Illi enim suo tempore & labore conversi sunt ad Christianam fidem. A cujus profectioe itineris, quod jam publice moliebatur, exhortatu prudentissimi Regis Danorum commode reflexus est, qui dixit ei barbaras gentes facilius posse converti per homines suæ linguæ, morumque similium quam per ignotas, ritumque nationis abhorrentes personas; nilque opus illi esse, nisi ut sua largitate & affabilitate redderet illos benevolos & devotos, fidelesque ad prædicandum gentibus verbum Dei, paratos invenire. In qua exhortatione, *k Metropolitanus* Ortho-

h Al. Vn-
nonem

i al. patriã,

k al Metro-
politianus
noster.

Orthodoxo consentiens Regi, ea largitate, quam in omnes habuit, multo indulgentius uti cepit in Episcopos gentium, & legatos orientalium [Nationum,] Regumque. Quos tanta hilaritate singulos recepit, tenuit, dimisitque, ut eum, post habito Papa, quasi multorum patrem populorum ultro universi expeterent, ingentia viro munera offerentes, ejusque benedictionem reportantes pro munere.

Cap. 202. Archiepiscopus itaque in legatione sua talis erat, quam CAP. XLII
 lem & tempora & mores hominum mallent habere, ita affabilis, ita munificus, ita *m* hospitalis, ut parvula *Brema* ex illius magnitudine instar *Roma* divulgata, ab omnibus terrarum partibus *n* peteretur, maximæ à Septentrionalibus populis. Inter quos extremi venerant *Islani*, *Gronlani*, *Gothorumque* & *Orchadum* legati, petentes, ut *illuc* *predicatores* dirigeret: quod & statim fecit. Nam & in *Daniam*, *Suediam* & *Nordvegiam*, & in Insulas maris ordinavit multos Episcopos; de quibus & ipse gaudens dicere solebat, *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem* Cap. 203
 Pontifex, primus omnium statuit in *Dania* Synodum celebrare, cum suffraganeis suis, quoniam & temporis oportunitatem habuit, & Regnum illud sufficientibus abundaret Episcopis, & quoniam multa corrigi necesse fuerat in novella plantatione, sicut hoc quod Episcopi benedictionem vendunt, & quod populi decimas dare nolunt, & quod in gula & mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia, Romani o Pontificis fultus o al. Papæ auctoritate, Regisque Danorum promptissimum sperans auxilium, magnificum prorsus ut semper solebat concilium fieri voluit omnium Aquilonarium Episcoporum. Soli diutius expectabantur Transmarini. Ea res hæcenus Synodum remorata est: ad cujus rei fidem præsto sunt Epistolæ, quas Papa in *Daniam* legavit Episcopis ad Synodum rebellibus; & ipsius Archiepi-

m hospita-
lis erga o-
mnes ho-
mines,
n al. cater-
vatim peto

o al. Papæ

chiepiscopi literæ aliis directæ. Ex quibus duarum Exemplar hic ponere duxi necessariam,

CAP.
XLIII.

p al vicari-
us noster.
q al Ed-
bertus.

deest al.
hæc vox.
s al. Sles-
vwig.

al. Scas-
gensem.

CAP.
XLIV.

73.
u al. Rotul-
sum.
x al. Vi-
burg.
y al. Albrit-
sum.

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, omnibus Epi-
scopis in Regno Danorum constitutis, Apostolicæ sedi & Vicario¹⁰⁴
nostro obedientibus, salutem & Apostolicam benedictionem. A Ham-
maburgensis Archiepiscopus venerabilis p Vicarius, literis & legatis
suis conquestus est, quod quidam q Ekbertus Farriensis Episcopus
multis criminibus involutus, ad synodum suam per triennium voca-
tus, venire contemserit: quod quia consilio quorundam vestrorum di-
citur esse factum, mandamus & Apostolica auctoritate præcipimus, ut
ab huiusmodi consilio recedatis omnino, eumque ad audientiam præ-
dicti fratris nostri ire ammoneratis, quatenus post factum examinatio-
nem canonicè judicetur. Et alia quibus ibidem præcipitur, ut ei
obediant & subjectionem exhibeant. Item alia. Adalber-^{Cap.}
tus sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Legatus, nec non universa¹⁰⁵
rum Septentrionalium nationum Archiepiscopus, Hammaburgensis
quoque [r Ecclesia] provisor indignus; W. Roschildensi Episcopo sa-
lutem. Ad Synodum quam apud s Sleswig celebrandam esse
constitui, vos venisse, aut nuncium vestrum misisse grato per-
ciperem animo. Sed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem ve-
stram latere nolo, quid molestia mihi Adalwardus Episcopus intulit,
quem vobis testibus, qui ordinationi eius interfuistis, Sictonen-
sis Ecclesia consecravit Pontificem, quem dum Barbara gens sibi præesse
nollet, s Scariensem Ecclesiam invadere capit. Peto igitur ut
nuncium meum, qui illuc iturus est, ad Dalbogiensem velitis Epi-
scopum dirigere. Hæc habui de Synodo qua dicerem, cum & alia mul-
ta sint, quæ fastidiæ causa omitto.

Plures vero sunt quos Metropolitanus ad gentes or-^{Cap.}
dinavit, quorum sedes & nomina ipso narrante didici¹⁰⁶
mus. In Dania itaque novem constituit, u Ratolfum ad Sles-
vwig, Oddonem ad Ripam, Christianum ad Arhusin, Heribertum
ad x Wibergon, Magnum & y Albricum in Wendilam, Eilbertum
in Far-

in Farriam & Finnem, *Willelmum* in Seland, *Eigmonem* in Scotiam provinciam. In *Svediam* vero consecravit sex: *Adalvardum* & *Acilinum*, item *Adalvardum* & *Tadicum*, nec non & *Simonem* atque *Iohannem* Monachum. In *Nordvegiam* duos tantum ipse consecravit, *Tholf* & *Sevvardum*. Cæterum aliunde ordinaros cum sibi satisfacerent, & secum misericorditer tenuit, & abeuntes hilariter dimisit. Sicut *Meinardum*, *Osmundum*, *Bernardum* & *Asgorum*, aliosque multos. Præterea *Turolfum* quendam posuit ad Orchadas, [& alium quendam *Adalbertum*.] *Ileph* ad Island insulas. [Illuc etiam misit *Iohannem* in *Scoria* ordinatum.] Sunt enim omnes Episcopi quos ordinavit xx. quorum tres abortivi, & extra vineam ociosi remanserunt, sua quærentes, non quæ Jesu Christi. Quos universos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens, ad prædicandum Barbaris verbum Dei, prece & præmio commonebat. Ita sæpissime vidimus cum *b* septem aut quinque stipatum Episcopis, prout ipsum audivimus dicentem, absque multitudine esse non posse. Cum vero eos se dimiserat, solito *c* mœstior esse propter solitudinem videbatur, nunquam tamen carere maluit vel tribus, quorum frequentissimi erant *d* *Tancquardus* Brandanburgensis, vir sapiens, & comes Episcopi etiam ante Episcopatum. Alter erat *Johannes* quidam Scotorum Episcopus, vir simplex & timens Deum, qui postea in *Slavoniam* missus, ibidem cum Principe *Gorhescalco* interfectus est. Tertius *e* *Bono* nomen habuit, incertum unde natus, aut ubi ordinatus, qui se tamen peregrinationis amore *Hierosolymam* ter accessisse jactabat, indeque *Babyloniam* deportatum à Sarracenis, tandemque solutum, multas per orbem transisse Provincias. Hos tres, cum non essent ejus suffraganei, eo quod sedes proprias non haberent, majori fovisse clementia dicitur. Eodemque benignitatis studio utebatur erga Romanæ sedis Legatos. Quo-

zal. Singa
onem.

a al. com
mendabat;
b al. quatuor
aut quinque.

CAP. XLV:
c al. mœstior.

d al. Tancquard
gurad de
Brandenburg.

e al. Bono

CAP.
XLVI:

S

rum

rum clientelam & contubernium in summo coluit amicitiarum loco; pariter gloriatus se duos tantum habere Dominos, hoc est, Papam & Regem, quorum Dominio jure subjaceant omnes saeculi & Ecclesiae potestates; illos nimirum sibi esse timori ac honori. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram servavit utrisque, ut auctoritati Apostolicae nihil praeponebat, antiqui honoris Privilegia sedi Apostolicae contenderet integra debere servari, ejusque Legatos summo recipiendos amore censeret. Majestatem vero Imperatoriam quanti faceret, Episcopatus ejus testis est, ideo vel maxime destructus, quod a fidelitate Regis nec minis, nec blandimentis Principum rescindi potuit. Formidolosa enim est malis Regia potestas. Vnde etiam frequentes in Regno conspirationes fieri solebant. Quibus ipse tamen nec verbo unquam communicare voluit. Pro ejus fidei merito a Rege quidem *Major domus* in Palatio constitutus, dono ejus multa lucrabatur bona Bremensi Ecclesiae, de quibus supra plenius dictum est. A Papa vero hoc dignitatis meruit privilegium, ut totum jus suum *f* in illum successoresque ejus ipse transfunderet, adeo ut ipse per totum Aquilonem in quibus opportunum videbatur locis, invitatis etiam regibus, Episcopatus constitueret, ordinarerque Episcopos ex Capella sua, quos veller electos. Quorum ordinationes vel sedes, quoniam huc usque distulimus, non incongruum videtur, simul etiam DE SITV DANIAE, VEL RELIQUARVM, QVAE TRANS DANIAM SVNT, REGIONVM NATVRA scribere.

PROVINCIA Danorum tota fere in Insulas dispersita Cap. 208.
 est, sicut etiam legitur in *gestis sancti Ansgarii*. Hanc autem *Daniam* a nostris Nordalbingis flumen *Egdora* dirimit, qui oritur in profundissimo saltu Paganorum *Isarnho*, & extenditur secus mare Barbarum usque ad *Sliam* lacum. Ceterum flumen *Egdora* descendit usque in Oceanum *Fresenicum*, quem

Val. Domi-
 nus Apos-
 tolicus in
 illum.